

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет української філології
Кафедра української мови та методики її навчання

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ПРАКТИЧНИЙ МОДУЛЬ)

Навчально-методичний посібник
для студентів-філологів закладів вищої освіти
(скорочений курс)

Укладачі: І. І. Коломієць, В. О. Шиманська

Умань
Візаві
2021

УДК 811.161.2'38(075.8)

С80

Рецензенти:

Зелінська О. Ю., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Коць Т. А., доктор філологічних наук, старший науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України;

Торчинський М. М., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології Хмельницького національного університету.

Розглянуто та рекомендовано до друку вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 15 від 30 березня 2021 р.)

Стилiстика української мови (практичний модуль) : навч.-метод. С80 посiб. для студентiв-фiлологiв ЗВО (скорочений курс) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т iменi Павла Тичини, Ф-т укр. фiлологiї, Каф. укр. мови та методики її навч. ; уклад.: І. І. Коломiєць, В. О. Шиманська. – Умань : Візаві, 2021. – 145 с.

Навчально-методичний посiбник пiдготовлено для студентiв-фiлологiв закладiв вищої освiти денної та заочної форм навчання (скорочений курс).

Посiбник мiстить програму дисциплiни «Стилiстика української мови», теми лекцiй, тематику та плани практичних i лабораторних занять, питання для самоконтролю, орієнтовні тестові завдання, комплекс завдань для домашньої роботи та самостійного опрацювання, підсумкового контролю, список основної та додаткової навчальної лiтератури, перелiк повiдомлень i рефератiв iз циклу iндивiдуальних навчально-дослiдних завдань.

Пропоноване видання також включає зразки текстiв для стилiстичного аналізу мовних явищ, предметний покажчик основних лiнгвостилiстичних понять i категорiй.

УДК 811.161.2'38 (075.8)

© Коломiєць І. І., Шиманська В. О., уклад., 2021

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТИЛІСТИКИ. ФУНКЦІОНАЛЬНА СТИЛІСТИКА	11
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СТИЛІСТИКА МОВНИХ ОДИНИЦЬ	27
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	114
ДОДАТКИ	122
Предметний покажчик основних лінгвостилістичних понять і категорій	122
Перевірка й контроль стилістичних знань, умінь і навичок....	126
Зразки текстів для стилістичного аналізу	136

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою викладання дисципліни «Стилістика української мови» є підвищення загального мовного рівня студентів. Навчальний курс безпосередньо пов'язаний із проблемами функціонування мови в суспільстві, науковим обґрунтуванням правил організації мовних одиниць залежно від вибору типів мовлення у різних сферах суспільної комунікації, питаннями вдосконалення культури усного й писемного мовлення.

Курс «Стилістика української мови» передбачає оволодіння студентами стилістичною системою української мови, тобто глибоке, усвідомлене вивчення мовцями стилістики ресурсів і функціональної стилістики; вироблення вмій і навичок визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів; ознайомлення зі стилістичними прийомами і способами використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови; вироблення умій оцінювати стилістичні можливості (потенціал) мовних засобів; закріплення стилістичних навичок за допомогою конструювання стилістично довершеного тексту; оволодіння текстотворенням в усіх функціональних стилях, підстилях і жанрах; піднесення культури творчого, професійного і щоденно-побутового мовлення; розвиток мовного чуття і мовного смаку.

Основні завдання курсу стилістики сучасної української мови зосереджуються на двох її планах: теоретичному, що зводиться до розв'язання основних проблем, які постають перед стилістичною наукою, і практичному, що торкається питань вмілого, майстерного використання виражальних засобів мови у різних сферах та ситуаціях спілкування. Успішне розв'язання теоретичних завдань стилістики дасть основу для вирішення її практичних завдань.

У результаті вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- лінгвостилістичну термінологію (понятійний апарат: стиль, стиль мови і стиль мовлення, конотація, стилістичне значення, стилістичні засоби, стилістема, експресивність, стилістичні норми тощо);
- основні принципи та критерії класифікації та внутрішньо-жанрової диференціації стилів;
- витоки, формування і становлення функціональних стилів української літературної мови, основні етапи їх розвитку;

- систему стилів сучасної української мови, їхні мовностильові особливості, співвідношення функціональних стилів і форм мовлення, процеси взаємодії стилів та їх цілісність;

- норми сучасної української літературної мови, як усного, так і писемного мовлення, не припускати змішування мов;

- стилістичні ресурси мови (стилістичний інвентар мови) та закономірності функціонування мовних одиниць усіх рівнів у межах кожного зі стилів;

- співвідношення в стилістиці української мови національно-специфічних стилістичних рис та інтернаціональних, співвідношення онтологічних і власне стилістичних проблем.

Виразально-функціональний аспект мовних одиниць залежить від їх матеріальної природи, мовної якості, тому з розвитком і поглибленням знань про мовні одиниці, їх системні якості розширюються й уточнюються знання про їх стилістичні ознаки і можливості.

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- визначати мовленнєву системність стилів української мови, що утворюється в процесі мовленнєвої діяльності з мовного матеріалу під дією позамовних чинників;

- розкривати закономірності функціонування української мови в різних сферах суспільного життя та ситуаціях спілкування;

- аналізувати мовні явища з функціональної точки зору, виділяти і визначати стилістичні якості мовних одиниць усіх рівнів у текстах різних стилів на тлі міжстильових, стилістично нейтральних мовних засобів;

- визначати жанрово-стильові та мовні ознаки текстів;

- помічати й оцінювати стилістичні ефекти в тексті та виявляти стилістичні засоби, за допомогою яких вони досягаються;

- досконало володіти стилістичними прийомами та способами використання мовних ресурсів залежно від комунікативної ситуації;

- свідомо добирати найдоцільніші фонетичні, лексичні, фразеологічні та граматичні засоби в усному та писемному мовленні відповідно до задуму, стилю й експресивно-емоційної спрямованості висловлювання;

- грамотно, стилістично мотивовано моделювати тексти у межах заданого стилю та жанру;

- виконувати стилістичний аналіз тексту різностильової приналежності;

- диференціювати стилістичні помилки та виправляти їх, редагувати тексти;
- достатньо й доречно застосовувати стилістичний матеріал на уроках рідної мови та підвищувати культуру мовлення школярів.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

1. Стилїстика: зміст і завдання дисциплїни. Методи лїнгвостилїстичних дослїджень.
2. Основнї поняття і категорїї стилїстики.
3. Структура стилїстики. Теоретичнї й практичнї аспекти лїнгвостилїстичних дослїджень.
4. Стилїстика у системї лїнгвістичних дисциплїн. Взаємодїя з їншими науками.
5. Загальнї положення вивчення стилїстики в шкїльному курсї української мови. Особливостї вивчення стилїстики у старшїй школї.
6. Стилїстична система мови. Взаємодїя експресивних та функцїональних стилїв.
7. Колоритно-стилїстичнї рїзновиди мови.
8. Проблемнї питаня функцїонально-стилївової диференцїацїї української мови (подїл на структурно-функцїональнї стилї). Короткї вїдомостї з їсторїї розвитку стилїв.
9. Стилї як основне поняття стилїстики (стилї мови і мовлення). Основнї критерїї визначення функцїонального стилю.
10. Мовленнєво-функцїональна специфіка офїцїйно-дїлового стилю. Взаємодїя з їншими стилями.
11. Структурно-функцїональнї та стилетвірнї особливостї наукового стилю. Взаємодїя з їншими стилями.
12. Мовностилїстична своерїднїсть публїцистики: жанровї рїзновиди, взаємодїя з їншими стилями.
13. Художнїй стилї як особливий рїзновид мови.
14. Розмовно-побутовий стилї як найдавнїший рїзновид мови і мовлення.
15. Конфесїйний стилї мови і мовлення, його мїсце і роль у стилїстичнїй системї.
16. Епїстолярний стилї як окрема функцїонально-стилївова органїзацїя мови.
17. Функцїональнї стилї у шкїльнїй практицї вивчення рїдної мови.
18. Проблеми фоностилїстики. Евфонїя як галузь фоностилїстики.

19. Фоніка як галузь фоностилістики. Засоби звукової організації тексту (наголос, інтонація, звукоповтори) та їх стилістичні можливості.
20. Звукопис тексту, фоносемантичні зв'язки. Явище звукосимволізму.
21. Засоби експресивної графіки (пунктуаційні та друкарські знаки увиразнення тексту).
22. Евфонія та фонографічні засоби увиразнення тексту в шкільному курсі вивчення української мови та літератури.
23. Унормованість як ознака української літературної мови. Норми усного літературного мовлення, стилістичні норми, їх вивчення у шкільному курсі рідної мови.
24. Лексико-граматичні норми. Їх опрацювання у шкільному курсі.
25. Загальна характеристика лексичної стилістики. Проблема функціонально-стилістичного розшарування словникового складу мови.
26. Полісемія, омонімія, паронімія, прийоми реалізації їх стилістичних потенцій.
27. Синонімія, антонімія, прийоми реалізації їх стилістичних потенцій.
28. Стилiстична характеристика загальноповживаної лексики. Стилiстичні можливості іншомовних слів.
29. Номінативні та стилістичні функції вузькоспеціальної лексики (за сферою уживання).
30. Лексика активного і пасивного складу у стилістичному аспекті.
31. Стилiстичні функції експресивно-емоційної та розмовно-просторічної лексики (лексика усного мовлення).
32. Лексика писемного мовлення (книжна лексика) та її функціонально-стилiстична характеристика.
33. Лексичні засоби стилістики в шкільному курсі вивчення рідної мови.
34. Тропіка та її системний характер (класифікація). Лінгвістична природа тропів.
35. Лексико-граматичне вираження та специфіка уживання тропів у різних стилях. Тропи у системі шкільних дисциплін.

36. Фразеологічне багатство мови: крилаті вислови, афоризми та їх різновиди. Фразеологія та її стилістичні можливості у шкільній практиці викладання рідної мови.

37. Стилiстичнi прийоми iндивiдуально-авторського використання фразеологічних засобів мови (контамінація, трансформація тощо).

38. Функціонально-стильова диференціяція фразеологічних засобів мови.

39. Експресивні якості розмовної та художньої фразеології. Стилiстичнi функцiї фразем.

40. Стилiстичний пiдхiд до питань словотвору: афіксальна стилістика, стилістика морфем. Роль словотвірного афікса у слові, типи взаємодії афікса з коренем. Стилiстична диференціяція засобів словотвору.

41. Стилiстичнi групи морфем. Стилiстичнi властивості суфіксації. Безафіксні утворення.

42. Префіксальні утворення та їх стилістичні завдання.

43. Основоскладання, словоскладання, подвоєння слів та їх стилістичні можливості. Стилiстичнi засоби словотворення в шкільному курсі вивчення української мови.

44. Поняття морфологічної стилістики, стилістичний аналіз морфологічних форм і категорій. Морфологічні засоби стилістики на уроках рідної мови.

45. Самостійні частини мови та їх форми у стилістичній сфері (стилiстичнi особливості використання). Вигук як національно-специфічний засіб мови.

46. Стилiстика службових частин мови. Модальні слова, слова категорії стану та їх стилістичне призначення.

47. Стилiстичнi властивості граматичної категорії роду (прийоми взаємозаміни). Клична форма іменників.

48. Стилiстичнi властивості граматичної категорії числа (прийоми взаємозаміни). Власні та загальні назви, їх стилістична спроможність.

49. Словозмінні паралелі різних частин мови та їх стилістичні якості. Засоби вираження міри якості у різних стилях.

50. Стилiстичнi аспекти дієслівних форм і категорій.

51. Питання стилістичного синтаксису. Вивчення явищ стилістичного синтаксису у шкільному курсі української мови.

52. Порядок слів у реченні. Експресивні способи вираження членів речення.

53. Стилiстична своєрiднiсть модальних речень (розповiднi, питальнi, спонукальнi та окличнi). Стилiстика односкладних та неповних речень.

54. Стилiстика ускладнених речень. Стилiстичнi можливостi однорiдних, вiдокремлених членiв речення, звертань, вигукiв, вставних i вставлених одиниць.

55. Стилiстичнi явища у структурi складного речення.

56. Перiод та його рiзновиди. Стилiстичнi функцiї перiодичної мови.

57. Пряма мова та iншi способи iндивiдуалiзацiї мови в контекстi. Монолог. Дiалог. Полiлог.

58. Стилiстичнi фiгури як об'єкти власне стилiстичного синтаксису. Рiзновиди мовностилiстичних фiгур думки: анафора, епiфора, анепiфора, епанафора, градацiя, амплiфiкацiя, асиндетон, полiсиндетон, – особливостi побудови, сфера вживання та функцiональне призначення.

59. Риторичнi фiгури, парцеляцiя, лейтмотив, рефрен, елiпс, замовчування, повтор, тавтологiя, плеоназм як особливi синтаксичнi конструкцiї художнього та публiцистичного мовлення.

60. Перiод зародження й становлення стилiстики як науки: основнi напрями дослiджень.

61. Мовознавча спадщина вiтчизняної стилiстики середини ХХ столiття.

62. Лiнгвостилiстичнi погляди вiтчизняних мовознавцiв останньої чвертi ХХ ст.

63. Актуальнi питання сучасної лiнгвостилiстики.

64. Сучаснi постатi українських лiнгвостилiстiв.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТИЛІСТИКИ.

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТИЛІСТИКА.

Лекції

1. Стилїстика як наука і навчальна дисциплїна. Стилїстична система української лїтературної мови.
2. Внутрїшньоструктурна характеристика стилїв сучасної української лїтературної мови. Взаємозв'язок та взаємодїя стилїв.

Практичне заняття № 1

Тема: Стилїстика як наука і навчальна дисциплїна. Стилїстична система української лїтературної мови.

Мета: засвоїти методологїчні засади стилїстики, сформуванати цїлісне поняття «стилїстична система мови», визначити її структурнї компоненти; поглибити знання студентїв про словесний стиль, розкрити усї параметри його характеристики; схарактеризувати типологїю стилїв за їх основними диференцїйними ознаками; формувати вмїння та навички послуговуватися лїнгвостилїстичною термїносистемою, визначати функцїональнї, експресивнї й колоритно-стилїстичнї рїзновиди мови та їх взаємодїю у текстових зразках.

Основнї теоретичнї питаннн:

1. Стилїстика: змїст і завданнн дисциплїни. Структура стилїстики (загальна і часткова стилїстика, стилїстика мови і мовленнн, зїставна, історична, практична стилїстика та ін.).
2. Основнї поняття і категорїї (стиль словесний, стилїстична норма, стилїстичне значеннн, експресїя, стилїстема, стилїстичний прийом та ін.)
3. Методи лїнгвостилїстичних дослїджень.
4. Взаємодїя з іншими науками і навчальними дисциплїнами.
5. Стиль як основна складова стилїстичної системи мови. Типологїя стилїв (стиль мови і мовленнн, експресивний стиль, ідіостиль), критерїї їх видїлення.
6. Стильовї колорити. Взаємодїя колоритно-стилїстичних рїзновидїв із функцїональними стилями сучасної української лїтературної мови.

Домашнє завдання:

1. Дібрати вислови (5–6) відомих науковців, діячів культури, майстрів художнього слова про багатство стилістичної системи української мови, її мовно-виражальних засобів.

2. Графічно відтворити модель *структури стилістики*, а також її *взаємодії з іншими науками і навчальними дисциплінами* (питання 1, 4).

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

3. Накреслити схему «*Стилістична система мови*».

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

4. Дібрати зразки текстів різних стилів. Для цього використовуйте твори художньої літератури, матеріали преси, підручники тощо. Усно охарактеризуйте найголовніші ознаки кожного.

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

5. Зафіксувати вияви колоритно-стилістичних різновидів українського літературної мови у межах різних стилів.

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

Питання для самоконтролю:

1. Сформулюйте визначення стилістики як лінгвістичної галузі знань. 2. Що є об'єктом і предметом вивчення стилістики? Назвіть її основні завдання. 3. Чим відрізняється часткова стилістика від загальної стилістики? До якої з них належить стилістика сучасної української літературної мови? 4. Чому розрізняють стилістику мови і мовлення? 5. Що вивчає стилістика художньої мови? У чому полягає її відмінність від літературознавчої стилістики? 6. Що досліджує стилістика тексту? 7. Що єднає практичну стилістику з культурою мови? 8. Чому стилістика сучасної української літературної мови є завершальним розділом науки про неї? Які галузі виокремлюють у стилістиці мовних ресурсів? 9. Назвіть і охарактеризуйте основні поняття і категорії стилістики. 10. У чому своєрідність стилістичного аналізу мовних одиниць? 11. Розкрийте сутність методів стилістики. 12. Які основні стилістичні прийоми використання мовних засобів Вам відомі? 13. З якими науками взаємодіє стилістика (суміжні лінгвістичні дисципліни, комплекс нелінгвістичних дисциплін)? 14. Визначте поняття «стилістична система мови». 15. Що таке стиль мови і стиль мовлення? У чому полягає відмінність між цими поняттями? 16. Назвіть основні критерії виділення функціонального стилю. Визначте поняття

жанру. 17. Якими стилями представлена сучасна функціонально-стильова класифікаційна система української літературної мови? Проілюструйте текстовими матеріалами. 18. Дайте визначення експресивного стилю. Як проявляється на сучасному етапі взаємодія експресивних стилів із функціональними? Відповідь підтверджуйте прикладами. 19. Визначте поняття колоритно-стилістичного різновиду мови та специфіку кожного із них. Наведіть зразки текстів різних стильових колоритів.

Тестові завдання

1. Зазначити, що вивчає лінгвостилістика:

- а) звуки та букви;
- б) стилістичні ознаки мовних одиниць;
- в) граматичні категорії;
- г) орфограми у словах.

2. Завершити твердження. Стилiстика мови – це...

а) функціональна стилістика, що вивчає використання стилістичних засобів у суспільній чи індивідуальній мовній практиці;

б) стилістика мовних ресурсів, яка вивчає, описує і кваліфікує стилістичні засоби національної мови й поза контекстом;

в) вчення про функціональні та індивідуальні стилі й мовні засоби, які їх створюють.

3. Завершити твердження. Стилiстично марковані засоби української мови – це...

а) елементи мови, що не мають певної функціонально-стильової закріпленості;

б) елементи мови, здатні виражати емоційно-оцінну, експресивну чи функціонально-стильову інформацію;

в) сукупність морфологічних та синтаксичних одиниць;

г) сукупність фонетичних, лексичних одиниць.

4. Завершити твердження. В основі розрізнення стилів мовлення лежить...

а) своєрідність мовлення індивіда;

б) сфера використання;

в) форма спілкування (усна чи писемна);

г) ступінь експресії думок, волі, почуттів, емоцій, настанов.

5. Завершити твердження. Стилiстичні норми регулюють...

а) правильне наголошення та вимову слів;

- б) доречний вибір слова або синтаксичної конструкції відповідно до умов спілкування і стилю викладу;
- в) вибір морфем та їх поєднання у складі нового слова;
- г) правильне написання слів.

6. Обрати рядок, в якому визначено поняття індивідуального стилю:

- а) різновид мовлення з властивими йому засобами, використовуваний для реалізації однієї з суспільних функцій мови;
- б) сукупність мовно-виражальних засобів, які виконують естетичну функцію і вирізняють мову окремого письменника з-поміж інших, роблять її неповторною та оригінальною;
- в) певна тональність тексту, створена з метою виникнення у слухача / читача відповідного настрою, емоційного тону спілкування.

7. Завершити визначення. Колорит висловлювання – це...

- а) сукупність мовно-виражальних засобів та прийомів їх використання, що є характерними для творчості окремого письменника, діяча культури, мовця, вирізняє його мову з-поміж інших;
- б) загальне забарвлення, яке надає своїй мові людина з метою викликати у співбесідника відповідний настрій, емоційний тон спілкування;
- в) різновид мовлення з властивими йому лексико-фразеологічними, граматичними засобами, використовуваний для реалізації суспільних функцій мови.

8. Завершити твердження. За ступенем експресії волі, думок, почуттів вирізняють...

- а) функціональні стилі;
- б) експресивні стилі;
- в) стилістичні колорити.

9. Вказати рядок, в якому представлено характеристику стилю мови:

- а) явище соціальне, абстрактне, узагальнене;
- б) явище обов'язково індивідуальне;
- в) явище суто особистісного творення.

10. Завершити визначення. Використання в тексті двох чи багатьох стилістично маркованих одиниць, але одного

стилістичного плану, що надає тексту однотипної конотації, називається прийомом...

- а) стилістичної детермінації;
- б) інтердепенденції;
- в) констеляції.

11. Завершити твердження. Сміслову і стилістичну своєрідність мовленнєвих засобів, закономірності їх уживання розкриває...

- а) метод кількісного підрахунку;
- б) метод експерименту;
- в) метод семантико-стилістичного аналізу.

12. Завершити визначення. Використання стилістично маркованих одиниць, що належать до різних стилістичних планів, у результаті чого виникає конотація якісно нового плану, називається прийомом...

- а) стилістичної детермінації;
- б) інтердепенденції;
- в) констеляції.

13. Завершити твердження. З'ясування вмотивованості вибору, смислової доцільності слова, чи його художньо-естетичної ефективності у вже готовому тексті здійснюється...

- а) методом кількісного підрахунку;
- б) методом експерименту;
- в) методом ідентифікації (зіставлення).

14. Вказати рядок, в якому представлено правильний поділ мови на функціональні стилі:

- а) офіційно-діловий, епістолярний, розмовний, рекламно-публіцистичний;
- б) офіційно-діловий, науковий, художній, публіцистичний, розмовний, епістолярний, конфесійний;
- в) діловий, науковий, художній, інформаційний, конфесійний;
- г) художній, науковий, законодавчий, конфесійний.

15. Завершити визначення. Стилiстичний прийом наслідування ознак певного стилю, жанру, діалектного чи соціального середовища, індивідуально-авторської стильової манери мовлення – це...

- а) актуалізація;
- б) стилізація;
- в) констеляція.

16. Завершити визначення. Стилiстичними прийoмами називають...

- а) уживання слiв у поетичному тексті в прямому значенні;
- б) способи комбiнування мовних одиниць та створення стилістичного значення;
- в) автологічне (денотативне) вживання слiв.

17. Зазначити, що називається експресивністю:

- а) властивість слiв уживатися в прямому значенні;
- б) iнтенсивна (пiдкреслена), пiднесена виразність мовлення;
- в) властивість слiв уживатися в переносному, метафоричному значенні.

18. Встановити співвідношення понять до наведеного визначення. Зображально-виражальна роль, цілеспрямоване призначення слiв i виразiв, що обумовлено iдейно-змістовою iнформацією та своєрiдністю стилю автора, – це...

- а) стилістична функція мовних одиниць;
- б) номінативна функція засобiв мовного вираження;
- в) когнітивна функція мовних одиниць.

19. Встановити співвідношення понять до наведеного визначення. Кoмунікативна якість мовлення, яка здатна завдяки своїй словесній формі привертати увагу, викликати iнтерес до висловлюваного, впливати на емоції та почуття мовцiв, – це...

- а) доречність;
- б) виразність;
- в) логічність;
- г) чистота.

20. Визначити рядок iз правильною моделлю стилістичної парадигми:

- а) пейоризація – стилістична нейтральність – меліоризація;
- б) пейоризація – стилістична нейтральність;
- в) меліоризація – стилістична нейтральність.

21. Визначити поняття конотації:

- а) лексико-семантичне значення мовних одиниць;
- б) граматичне значення мовних одиниць;
- в) емоційно-оцінне, експресивне значення мовних одиниць.

22. Завершити визначення. Iсторична стилістика – це...

- а) вчення про систему функціональних стилiв та пiдстилiв й мовні засоби, що їх створюють;

б) вчення про стилістичну систему національної мови в синхронному та діяхронному аспектах;

в) галузь стилістики, що має нормативний характер і розглядає живий, безпосередній вияв застосування мовних одиниць;

г) галузь стилістики, що досліджує стилістичне розшарування мовних одиниць у межах певного діалекту чи говірки.

23. Завершити твердження. Стилiстика мовлення – це...

а) функціональна стилістика, що вивчає використання стилістичних засобів у суспільній чи індивідуальній мовній практиці;

б) описова стилістика, що орієнтується на вивчення мовних елементів усіх рівнів з погляду їх додаткових стилістичних ознак;

в) галузь стилістики, що досліджує стилістичне розшарування мовних одиниць у межах певного діалекту чи говірки;

г) галузь стилістики, що має нормативний характер і розглядає живий, безпосередній вияв застосування мовних одиниць.

24. Завершити твердження. Поетична стилістика – це галузь...

а) практичної стилістики;

б) стилістики художнього мовлення;

в) зіставної стилістики;

г) стилістики мови.

Завдання для самостійної роботи:

Укласти словник основних лінгвостилістичних понять і категорій стилістики // Основні лінгвостилістичні поняття і категорії: (словник-довідник філолога) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини; укладач І. І. Коломієць. 4-те вид., переробл. та допов. Умань: Візаві, 2017. 272 с.

**Предметний показчик основних лінгвостилістичних понять і категорій*

***Завдання для самопідготовки студентів, що навчаються за індивідуальним планом:**

Написати опорні відповіді-конспекти на кожне із питань для самоконтролю.

Практичне заняття № 2

Тема: Система стилів сучасної української літературної мови: внутрішньоструктурна характеристика та їх взаємодія.

Мета: поглибити знання про систему стилів української літературної мови, їх різновиди, стильові ознаки та мовні засоби вираження; з'ясувати особливості формування та взаємодії функціональних стилів у процесі історичного розвитку мови та на сучасному етапі; вдосконалити вміння визначати жанрово-стильову (підстильову) приналежність текстів.

Основні теоретичні питання:

1. Класифікаційна система функціональних стилів сучасної української літературної мови:

- розмовно-побутовий стиль, його роль у становленні сучасної стилістичної системи української мови;
- мовленнєва й функціональна специфіка офіційно-ділового стилю;
- структурно-функціональні та стилетвірні особливості наукового стилю;
- художній стиль як особливий різновид мови;
- мовностилістична своєрідність публіцистичного стилю та його жанрових різновидів;
- конфесійний стиль мови і мовлення, його місце у стилістичній системі мови;
- епістолярний стиль як окрема функціонально-стильова організація мови.

2. Взаємозв'язок та взаємодія стилів. Проблемні питання функціонально-стильової диференціації української мови.

3. Короткі відомості з історії розвитку стилів.

Домашнє завдання:

1. Укласти таблицю «*Стилі сучасної української літературної мови*» за зразком:

Розмовно-побутовий стиль –

особливий і найдавніший різновид літературної мови, що виявляється в неофіційній сфері суспільних стосунків і виконує функцію повсякденного спілкування людей в побуті, на роботі, в громадському та особистому житті.

Стиль (підстилі)	Форми вияву та жанри реалізації	Функція	Сфера поширення, основне призначення	Стильові ознаки
Розмовно-побутовий	Усна (первинна) і писемна (вторинна). Розмова;	Пізнавально-контактна, комунікативна	Побут мовців, повсякденні потреби, неофіційна сфера спілкування	Невимушеність, спонтанність, імпровізованість, лаконізм, емоційність; позамовні чинники (міміка, жести,

	діалог, полілог, монолог		(суспільних стосунків)	ситуація), інтонування
--	--------------------------------	--	---------------------------	------------------------

Мовні особливості (засоби стилетворення)	
Лексико-фразеологічні	Граматичні
Загальноживана лексика, розмовно-просторічні одиниці (специфічно побутова лексика, вульгаризми, суржик), діалектизми, соціальні діалекти, емоційно-експресивні слова, фразеологізми (прислів'я, приказки, афоризми, крилаті вислови).	Звертання, речення різної модальності та інтонації, неповні, обірвані речення, вставні слова і словосполучення.

**Мовні особливості стилетворення засвідчити самостійно дібраними прикладами. Фонетичні особливості включає характеристика художнього стилю.*

2. Виготовити картки з текстовими зразками різних стилів сучасної української літературної мови (з урахуванням усіх підстилів).

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

Питання для самоконтролю:

1. Які стильові ознаки притаманні кожному із функціональних стилів сучасної української літературної мови? Їх основне призначення. 2. Які функції мови реалізують певні стилі? На які підстилі поділяються та в яких жанрах виявляються? 3. Які мовні особливості (стилетворчі мовні засоби) характерні для структури тексту різних функціональних стилів? 4. Чому художній стиль займає особливе місце серед інших? 5. Що спільного в текстах публіцистичного, наукового, офіційно-ділового мовлення? 6. Назвіть жанрово-стильові різновиди сучасного публіцистичного мовлення. Яке місце займає серед них рекламний? 7. У чому полягає суть проблеми виділення інформаційного, рекламного, дипломатичного стилів? 8. Чому епістолярний стиль виділився з-поміж інших і складає окрему функціонально-стильову організацію мови? 9. З яких причин ораторський (а також дипломатичний) стиль не виділяють в окремий функціональний різновид мови? 10. Чому, будуючи висловлювання певного стилю, слід враховувати емоційно-експресивне забарвлення слів, словосполучень та їх закріпленість за конкретним стилем?

Тестові завдання

1. Завершити твердження. Сучасна лінгвістична наука передбачає поділ мови на такі функціональні стилі...

а) офіційно-діловий, публіцистичний, епістолярний, художній, ораторський, науковий, розмовний;

б) офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, художній, рекламний;

в) офіційно-діловий, художній, науково-публіцистичний, законодавчий, розмовний, конфесійний;

г) офіційно-діловий, науковий, художній, публіцистичний, розмовний, епістолярний, конфесійний.

2. Завершити твердження. Науково-популярний підстиль виділяється у межах...

а) публіцистичного стилю;

б) наукового стилю;

в) художньо-белетристичного стилю.

3. Завершити твердження. Епістолярний стиль...

а) поширений у сфері масової комунікації;

б) обслуговує сферу письмових приватних або приватно-офіційних відносин;

в) обслуговує художньо-творчу діяльність мовців та задовольняє їхні духовно-естетичні потреби.

4. Завершити твердження. Жанровими формами реалізації текстів художньо-публіцистичного підстилю є...

а) замітка, репортаж, інтерв'ю;

б) тези, анотація, рецензія;

в) критична стаття, аналітичний огляд, соціальний портрет;

г) памфлет, фейлетон, нарис, есе.

5. Визначити, про який стиль іде мова? Стиль характеризується чітким формулюванням думок, узагальненістю, аргументованістю, що досягається шляхом уточнень та пояснень важливих положень, складних понять. Показовим є членування на розділи, підрозділи, параграфи. Орієнтація на книжну лексику, наявність термінології. Будова речень часто дуже складна...

а) офіційно-діловий;

б) публіцистичний;

в) науковий.

6. Визначити, про який стиль іде мова? *Стиль задовольняє потреби писемного (рідше усного) спілкування в державно-політичному, суспільно-громадському і господарсько-виробничому житті, в ділових стосунках між інституціями і установами чи окремими членами суспільства, обслуговує громадянські потреби людей у типових ситуаціях. Визначається найвищою мірою книжності. Специфічні риси: імперативність, висока стандартизація (стереотипність) висловлювань, документальність...*

- а) епістолярний;
- б) публіцистичний;
- в) офіційно-діловий.

7. Визначити стильову приналежність приватних листів, щоденників, записників, смс-повідомлень:

- а) публіцистика;
- б) наукова мова;
- в) епістолярій;
- г) художня творчість.

8. Визначити, для якого стилю характерне мовлення? «Визначити, для якого стилю характерне мовлення? *«Отче наш, Тарасе всемогутній, Що створив нас генієм своїм, На моїй землі, як правда, суций, Б'юций у неправду, наче грім. Ти, як небо, став широкоплечо Над літами, що упали в грузь; Віку двадцять першого предтечо, Я до тебе одного молюсь»* (Д. Павличко):

- а) конфесійного;
- б) епістолярного;
- в) художнього.

9. Визначити, для якого стилю характерне мовлення? *«Царю небесний, Душе істини, що всюди єси і все наповняєш, Скарбе добра і життя Подателю, прийди і вселися в нас...»* (Великий молитовник):

- а) розмовно-побутового;
- б) конфесійного;
- в) художньо-белетристичного.

10. Визначити, для якого стилю характерне мовлення? *«...зичимо вам доброго від Господа Бога здоров'я і щасливого в усьому побуття... Того від вашої милості повторно і пильно жадаючи, зобов'язуючи й наказуючи гордливостю та любов'ю до*

Вітчизни, йому ж зичимо від Господа Бога здоров'я» (З листа Івана Мазепи до Запорозького Низового війська):

- а) конфесійного;
- б) епістолярного;
- в) художньо-белетристичного.

11. Продовжити речення. Науковий стиль не має підстилю...

- а) науково-навчального;
- б) науково-популярного;
- в) офіційно-наукового.

12. Продовжити речення. Виробничо-технічний підстиль виділяється у межах...

- а) офіційно-ділового стилю;
- б) наукового стилю;
- в) публіцистичного стилю.

13. Продовжити речення. Жанровими формами реалізації текстів науково-публіцистичного підстилю є...

- а) замітка, репортаж, інтерв'ю;
- б) тези, анотація, рецензія;
- в) критична стаття, аналітичний огляд, соціальний портрет;
- г) памфлет, фейлетон, нарис, есе.

14. Визначити, про який стиль іде мова? *Тексти цього стилю звернені до почуттів читача, активно впливають на формування його свідомості, громадської думки. Наявне виявлення оцінки, суб'єктивне ставлення до зображуваного. Використовується суспільно-політична лексика, культурологічна, оцінно забарвлена; приказки, прислів'я, крилаті вислови. Речення ускладнені звертаннями, вставними словами...*

- а) художній;
- б) епістолярний;
- в) публіцистичний.

15. Визначити, про який стиль іде мова? *Стиль обслуговує сферу письмових приватних або приватно-офіційних відносин, має тільки писемну форму вияву. Мовлення неоднорідне за своїм змістом і граматичною будовою, зорієнтоване на виконання суто індивідуальної комунікативно-стилістичної функції. В основному здійснює апелятивну (контактну) функцію мови. Йому властиві етикетні формули, орієнтація на живомовну стихію, досить різноманітні синтаксичні конструкції. Тексти яскраво характеризують особистість автора...*

- а) офіційно-діловий;
- б) епістолярний;
- в) публіцистичний.

16. Завершити твердження. Сильові риси: поважність, урочистість, піднесеність вислову як стилістичні доміанти, канонічність словоформ і конструкції, сталість жанрів, символізм, сакральність, ритуальність, образність та стійкість (стандартність) стильової норми, – характерні для...

- а) публіцистичного мовлення;
- б) художнього мовлення;
- в) конфесійного мовлення.

17. Визначити, для якого стилю характерне мовлення? «Боже Великий Єдиний, Нам Україну храни» (О. Кониський):

- а) конфесійного;
- б) художнього;
- в) епістолярного.

18. Визначити, для якого стилю характерне мовлення? «Пресвятая Богородице Діво, Царице небесна, вища від Ангелів і Архангелів, чесніша від усього видимого і невидимого світу! Ти – сила мучеників, Ти – дів-чистота й слава, Ти – радість матерів, Ти – для дітей мудрість...» (Молитовник християнський):

- а) конфесійного;
- б) художнього;
- в) публіцистичного.

19. Визначити, для якого стилю характерне мовлення? «Ще би я Вас об одній речі красенько попросила, якщо не буде то для Вас клопітливо: чи не були би ласкаві привезти мені «Помарніла наша доля» (сталось якось, що власне сього у мене нема), та ще які там є нові видання Вашого чоловіка, а також деякі книжки дядькові, але все то не конче райтеся, а хіба як не тяжко для Вас буде» (3 листа Лесі Українки до О. Франко):

- а) розмовно-побутового;
- б) офіційно-ділового;
- в) епістолярного.

20. Завершити твердження. Конфесійний стиль...

- а) поширений у сфері науки, техніки, освіти;
- б) обслуговує сферу релігійних стосунків;
- в) обслуговує художньо-творчу діяльність мовців;
- г) поширений в неофіційній сфері суспільних стосунків.

21. Вказати рядок, в якому наведено жанрові форми реалізації наукового стилю мови:

- а) замітка, репортаж, інтерв'ю;
- б) тези, підручник, стаття;
- в) оповідання, поема, роман;
- г) памфлет, фейлетон, нарис.

22. Зазначити, про який стиль іде мова. *Стиль має мистецьку сферу поширення, здійснює естетично-інформаційний вплив на думки і почуття за допомогою образів. Вирізняється наявністю тропів, традиційної поетичної лексики, елементів звукопису...*

- а) епістолярний;
- б) художній;
- в) публіцистичний;
- г) офіційно-діловий.

23. Визначити, який із названих стилів має лише писемну форму вияву:

- а) епістолярний;
- б) художній;
- в) конфесійний;
- г) рекламний.

24. Вказати, які мовні норми стосуються лише письма:

- а) лексичні та стилістичні;
- б) морфологічні та орфоепічні;
- в) орфографічні та пунктуаційні;
- г) синтаксичні та акцентуаційні;
- г) граматичні та графічні.

Завдання для самостійної роботи:

Підготувати повідомлення на тему «Короткі відомості з історії розвитку стилів української літературної мови» // Українська мова: енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. Вид. 3-є, зі змін. і доп. К.: Укр. енциклопедія, 2007. 856 с.

Лабораторне заняття № 1

Тема: Унормованість як ознака української літературної мови. Стилістичне редагування тексту.

Мета: узагальнити теоретичні основи літературної нормативності сучасної української мови; удосконалювати вміння та навички

послугуватися нормами усного та писемного мовлення на практиці спілкування, диференціювати стилістичні помилки і виправляти їх, редагувати текст; підвищувати рівень мовленнєвої культури.

Основні теоретичні питання:

1. Поняття норми і правила. Норми усного та писемного літературного мовлення.
2. Орфоепічні та акцентуаційні норми.
3. Лексичні норми.
4. Граматичні (словотвірні, морфологічні, синтаксичні) норми.
5. Стилiстичні норми.
6. Види стилістичних помилок.
7. Стилiстичне редагування тексту: врегулювання мовних норм на практиці спілкування, усунення мовленнєвих помилок.

Домашнє завдання:

Підготувати опорні конспекти-відповіді за пунктами 1–6 плану заняття та зафіксувати приклади дотримання орфоепічної, акцентуаційної, лексичної, граматичної та стилістичної нормативності мови й мовлення.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке унормованість літературної мови? Сформулюйте визначення мовної норми, чим вона відрізняється від мовного правила? 2. Чи в усіх стилях мови повно й беззастережно потрібно дотримуватися нормативності мовлення? За яких мовленнєвих ситуацій допускається вживання ненормативних одиниць мови? Наведіть приклади. 3. Якими нормами регулюється усне літературне мовлення? 4. Які фонетичні закономірності лежать в основі правильної вимови голосних і приголосних звуків? Аргументуйте відповідь прикладами. 5. Назвіть засоби усунення недоліків фонетичної побудови тексту з урахуванням евфонічних властивостей мови. 6. Як впливає наголос на правильність мовлення? 7. Що вважається відхиленням від лексичних норм? 8. Які мовленнєві помилки пов'язані з використанням фразеологізмів? 9. Яку роль відіграють відмінкові форми іменників у дотриманні морфологічної правильності мовлення? 10. Які ви знаєте паралельні форми іменників? 11. Які помилки трапляються при відмінюванні числівників? 12. Які особливості наявні у прикметникових формах ступенювання? 13. Який порядок слів характерний для нехудожніх стилів? 14. Яку роль відіграють синтаксичні синоніми в регулюванні літературного мовлення?

15. Обґрунтуйте важливість правильної сполучуваності слів при побудові словосполучень і речень. 16. Чому, конструюючи висловлювання певного стилю, слід враховувати емоційно-експресивне забарвлення слів, словосполучень та їх закріпленість за конкретним стилем? Що регулюють стилістичні норми? З'ясуйте їхню суть. 17. Назвіть види стилістичних помилок.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СТИЛІСТИКА МОВНИХ ОДИНИЦЬ.

Лекції

1. Фоностилістика (графіко-фонетичні засоби виразності мовлення).
2. Лексична стилістика. Стилiстика фразеологічних одиниць.
3. Словотворчі засоби стилістики мови.
4. Стилiстична морфологія. Частини мови у стилістичному аспекті. Стилiстика граматичних форм та категорій.
5. Стилiстичний синтаксис. Стилiстика простого і складного речення. Періодична мова.

Практичне заняття № 1

Тема: Фоностилістика та її одиниці (фонографічні засоби виразності мовлення).

Мета: поглибити знання про систему засобів фонетичної організації усного і писемного мовлення, особливості графіко-фонетичного оформлення текстів різних стилів; виробляти вміння та навички характеризувати фоніку тексту, розпізнавати елементи поетичного звукопису (фонетичні фігури), засоби експресивної графіки та виявляти їх художньо-естетичне призначення з урахуванням єдності звукової та смислової сторін мови, фоносемантичних зв'язків, явищ звукосимволізму.

Основні теоретичні питання:

1. Проблеми фоностилістики.
2. Значення звукової організації мовлення та її складові.
3. Евфонія як галузь фоностилістики. Засоби досягнення милозвучності й фонетичні синоніми.
4. Фоніка. Звукосимволізм та фоносемантичні зв'язки між словами. Експресивні якості звуків.
5. Поетичний звукопис: види фонетичних фігур та їх стилістичні можливості.
6. Засоби експресивної графіки та їх стилістичне використання.
7. Стилiстичний аналіз фонографічних засобів мови.

**Схема фоностилістичного аналізу тексту*

1. Виразне читання тексту (правильне інтонування, наголошення, стиль вимови).
2. Характеристика засобів милозвучності:

- а) евфонічні чергування голосних і приголосних;
- б) музикальність, вимовна легкість (повноголосся, спрощення, подовження).

3. Особливості наголошування (види наголосу, тонема). Особливості римування (для поетичного тексту).

4. Графічні засоби експресії (шрифт, пунктуація).

5. Пошук явищ фоносемантики, звуко символізму, елементів звукопису: асонанс, алітерація, дисонанс, анафора, епіфора, рима, оноματοпея.

6. Місце фоностилістичних засобів у творенні виразів із переносним значенням (тропів) та стилістичних фігур.

7. Роль фонографічних засобів виразності у творенні тексту певного стилю, його колориту, значення для передачі теми та вираження основної думки літературного твору.

Домашнє завдання:

1. Дібрати вислови (4–5) відомих науковців, діячів культури, майстрів художнього слова про милозвучність української мови.

2. Схематично відтворити:

- *евфонічні засоби української літературної мови (засоби милозвучності: чергування звуків, фонетичні варіанти слів тощо);*
- *звукову організацію тексту (її складові);*
- *класифікаційну систему фонетичних фігур (явища звукопису, поетичної евфоніки);*
- *стилістичні функції звукоповторів.*

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

3. Проілюструвати найбільш типові стилістичні функції звукоповторів та звуковідтворюючих елементів у художньому тексті.

4. Дібрати приклади використання засобів експресивної графіки у текстах художньо-поетичних творів і публіцистики.

Питання для самоконтролю:

1. Що вивчає фонетична стилістика; евфонія та фоніка як її окремі галузі? 2. Назвіть складові звукової організації тексту. 3. Що являє собою наголос (постійний, динамічний, логічний, факультативний, емфатичний) у словах, фразах? Як впливає зміна наголосу в окремих словах і в словах у складі речення на семантику й стилістичну функцію мовних одиниць? 4. Назвіть складові інтонації мовлення, поясніть їх стилістичні можливості (приклад речень, слів-речень прокоментуйте в інтонаційно-стилістичному плані). 5. Які розрізняють стилі вимови? Коротко схарактеризуйте

кожен із них. 6. Що таке «евфонічність»? Чи є евфонізація української мови штучним прийомом? 7. Якими фонетичними засобами досягається ефект милозвучності сучасної української літературної мови? 8. Що таке евфонічні чергування? 9. Чому фонетичні варіанти слів поділяються на стилістично марковані та стилістично нейтральні? 10. Які з фонетичних варіантів слів називаються фонетичними синонімами? Наведіть їх приклади. 11. Що робить привабливим звучання текстів будь-якого стилю? Що таке псевдоалітерації та псевдоасонанси? 12. Чому тексти художнього стилю виділяються особливими фонетичними засобами виразності? Що таке звуко символізм? 13. Чи може фонема набувати стилістичного навантаження і від чого це залежить? 14. Схарактеризуйте експресивні можливості звуків української мови. 15. Які ви знаєте фонетичні фігури? У чому полягає особливість кожної з них? 16. Що ми називаємо онома топеею? Розкрийте суть понять «звуківідтворення» і «звуконаслідування». 17. Яку роль відіграють у художніх текстах різноманітні звукоповтори та звуківідтворюючі елементи. Назвіть їх типові стилістичні функції. 18. На які групи поділяються засоби експресивної графіки? Охарактеризуйте складові кожної з них. 19. Вкажіть призначення засобів експресивної графіки в тексті. Проілюструйте сказане на прикладах. 20. У чому полягає суть стилістичного аналізу фонографічних засобів мови?

Тестові завдання

1. Зазначити, як називається розділ стилістики, який вивчає експресивні можливості звукової системи мови у певних стильових різновидах мови:

- а) фонетика;
- б) орфографія;
- в) фоностилістика;
- г) фонологія.

2. Визначити питання, що стосується галузі фоностилістики:

- а) особливості синтаксичної організації тексту;
- б) виразові звукові засоби мови, інтонаційно-ритмічні властивості висловлювання;
- в) особливості лексичного складу тексту;
- г) характеристика фонем, структура звукового складу мови.

3. Визначити, в якому стилі мовлення найчастіше вживаються елементи звукопису:

- а) художньо-поетичному;
- б) розмовно-побутовому;
- в) науковому;
- г) офіційно-діловому.

4. Зазначити, які з перелічених норм стосуються лише усного мовлення:

- а) лексичні;
- б) морфологічні;
- в) орфоепічні;
- г) пунктуаційні.

5. Вказати, в якому різновиді мовлення найчастіше використовуються засоби експресивної графіки:

- а) усно-розмовному;
- б) поетичному;
- в) прозовому;
- г) конфесійному.

6. Визначити рядок, в якому правильно вказано виражальні засоби фоностилістики:

- а) звукова епіфора, евфемізм, антитеза, гіпербола;
- б) звукова анафора, алітерація, асонанс, метонімія;
- в) рима, алітерація, оноματοпея, асонанс;
- г) алітерація, звукова епіфора, метафора, символ.

7. Завершити визначення. Асонанс – це повторення...

- а) однакових голосних у суміжних чи недалеко розташованих словах;
- б) однакових приголосних у суміжних чи недалеко розташованих словах;
- в) слів або їх частин, здебільшого в кінці кожного паралельного рядка.

8. Обрати рядок, в якому інтерпретовано поняття «оноματοпея»:

- а) повторення однакових голосних у суміжних чи близько розташованих одне від одного словах;
- б) звуконаслідувальні слова;
- в) повторення приголосних у суміжних чи недалеко розташованих словах.

9. Завершити визначення. Евфонія як галузь фоностилістики вивчає...

а) здатність фонетичної організації мови до мелодійного звучання;

б) емоційно-експресивні властивості різних морфем;

в) емоційно-експресивні властивості лексичних одиниць.

10. Обрати рядок, в якому визначено поняття «псевдоповтори»:

а) повтори звуків у художньому стилі;

б) стилістично невмотивовані повтори звуків, збіги голосних і приголосних на межі слів лише у книжних стилях;

в) стилістично невмотивовані повтори звуків, збіги голосних і приголосних на межі слів в усіх стилях мови.

11. Обрати рядок, в якому об'єднані пари слів – це фонетичні синоніми:

а) дилер – трилер; афект – ефект;

б) над – наді; лицар – рицар;

в) роман – Роман; сонце – сон це;

г) сміливий – безстрашний; говорити – балакати.

12. Вказати рядок, в якому фонетичні варіанти слів впливають на їх значення:

а) вдача – удача;

б) урожай – врожай;

в) узимку – взимку;

г) укусити – вкусити.

13. Визначити речення, в якому б порушувалася милозвучність:

а) Чую луну трембіти, бо в ній спів Карпат і Верховини;

б) Небо, здавалось, розкололось від грому;

в) Рідна мова – це найособистіша сфера обстоювання свого «я».

14. Обрати рядок, в якому правильно вказано стилі вимови:

а) офіційний і художній;

б) розмовний і науковий;

в) книжний і розмовний.

15. Визначити, яким стилем вимови слід читати уривок: *Та що то за дівка була! Висока, прямесенька, як стрілочка, чорнявенька, очиці, як тернові ягідки, бровоньки, як на шнурочку,*

личком червона, як панська роза, що у саду цвіте, носочок так собі прямицький з горбочком, губоньки, як цвіточки розцвітають... (Г. Квітка-Основ'яненко).

- А) художнім.
- Б) книжним.
- В) публіцистичним.
- Г) розмовним.

16. Вказати рядок, в якому правильно визначено різновид звукової епіфори:

- а) звукова анафора;
- б) алітерація;
- в) рима;
- г) дисонанс.

17. Установити відповідність. Поняття фоностилістики, що характеризує ритміко-мелодійний лад мовлення і відбиває його інтелектуальний та емоційно-вольовий зміст, емоційно-експресивне забарвлення, – це...

- а) ритміка;
- б) рима;
- в) інтонація;
- г) дисонанс.

18. Установити відповідність. Негармонійне поєднання звуків, порушення співзвучності у фразі як стилістично мотивоване, художньо наснажене явище звукопису, що посилює дієвість, впливовість мовлення, у фоностилістиці називається...

- а) асонансом;
- б) дисонансом;
- в) звуковою епіфорою.

19. Визначити, який засіб звукової виразності використано у поетичному уривку: Ви в ірій линете від сірого туману, Від сірих днів, від суму і нудьги (О. Олесь).

- А) рима.
- Б) асонанс.
- В) алітерація.

20. Визначити, який засіб звукового забарвлення використано у поетичному уривку: Літає літо легко ластівками, Обнявши обіруч обжинком обрій (М. Горбаль).

- А) асонанс.
- Б) рима.

- В) звукова анафора.
- Г) звуконаслідування.

21. Визначити, який засіб звукової виразності використано у поетичному уривку: Вже у полі гасне день, Ходить сон-дрімота. Дзень-дзелень! Дзень-дзелень! Відчиніть ворота (А. Качан).

- А) звукова епіфора.
- Б) ономаіопея.
- В) звукова анафора.
- Г) асонанс.

22. Визначити, який засіб звукового оформлення використано у поетичному уривку: Душа поезії – не рима, не брязкальце для диваків. Її субстанція незрима палахкотить поміж рядків. Ти чуєш, як вона співає, як хилить вітром комиші? А не знайшов – її немає і не було в твоїй душі (Л. Первомайський).

- А) звуконаслідування.
- Б) звукова анафора.
- В) рима.

23. Визначити, який засіб звукової виразності використано у поетичному уривку: Бреде зоря – сновида і прибула – Одержаний задурно щедрий дар (В. Стус).

- А) звукова анафора.
- Б) асонанс.
- В) звукова епіфора.
- Г) алітерація.

24. Визначити, які засоби звукового оформлення використано у поетичному уривку: Лопотіли крилами і рожевим пір'ям, Лоскотали марево золотим сузір'ям (В. Симоненко).

- А) звукова анафора, алітерація.
- Б) асонанс, алітерація.
- В) асонанс, звуконаслідування.
- Г) звукова епіфора, звуконаслідування.

25. Установити відповідність. Засіб експресивної графіки, що фіксує подвоєння, потроєння букв, чим передає сильне збудження персонажа, протяжність його мовлення, набуває різних емоційно-сміслових відтінків у залежності від того, що повторюється, називається...

- а) графоном;

- б) дефісацією;
- в) ізовіршем.

26. Установити відповідність. Засіб експресивної графіки, що фіксує індивідуальні особливості дитячої мови, діалектно-просторічного середовища і слугує створенню яскравого ефекту ситуативної своєрідності вимови персонажів у художній літературі, називається...

- а) ізовіршем;
- б) дефісацією;
- в) графоном.

27. Визначити питання, що не стосується галузі фоностилістики:

- а) евфонічні характеристики української літературної мови;
- б) функціональний вияв нормативно-літературної вимови слів, їх наголошування;
- в) емоційно-естетичні властивості явищ звукопису;
- г) артикуляційний, акустичний аспекти мови.

28. Вказати рядок, в якому наявні фонетико-морфологічні синоніми:

- а) Життя прожити – не поле перейти (Н. тв.);
- б) Не тобі говорить, не мені б слухать (Н. тв.);
- в) Я буду жити, бо я хочу жить! (С. Новицька);
- г) Книга вчить, як на світі жить (Н. тв.).

29. Завершити визначення. Фоніка як галузь фоностилістики вивчає...

- а) емоційно-експресивні властивості явищ звукопису;
- б) здатність фонетичної організації мови до мелодійного звучання, а також дотримання мовцями правил фонетичних чергувань;
- в) експресивні якості фразем.

30. Завершити визначення. Фонетичні синоніми – це...

- а) немилослівне звукосполучення, що виступає художньо вмотивованим, стилістично насаженим явищем звукопису;
- б) звукові варіанти слів, однакові за значенням, але відмінні за емоційно-експресивним забарвленням і стилістичним уживанням;
- в) явище звукопису, що полягає у повторенні звуків наприкінці віршованих рядків чи у закінченнях слів віршованого рядка.

31. Визначити, яким стилем вимови слід читати уривок:

– Добридень кумо! Як си маєте? Шо це ви самі косите? Де чоловік? Ви єго від денної роботи оберігаєте?

– Чоловік у колгоспі, а корові тра накосити трави, бо голодна.

– Дайте! Я поможу!

– Та ні, дякую! Тут купини, ще косу урвете, шо я тогди скажу свому чоловікови?

– Та не бійтеси, старий віл борозни не зіпсує.

– Ге, ха-ха-ха! Та вин хоч і не псує, але й глибоко не оре!

– Ах ти! Удаласи язиком у свою маму: єблуко вид єблуні далеко не відкотици! (Розмовне мовлення).

А) епістолярним.

Б) художнім.

В) книжним.

Г) публіцистичним.

Г) розмовним.

32. Установити відповідність. Рівномірне чергування впорядкованих елементів (звуків наголошених і ненаголошених, довгих і коротких складів та інших мовних одиниць), а також чергування пауз і звучання, циклів, фаз, – це...

а) рима;

б) ритм;

в) ритміка;

г) асонанс.

33. Вказати рядок, що визначає суть стилістичного аналізу фоніки тексту:

а) дослідження експресивних властивостей звуків мови та їх поєднань, естетичних та емоційних функції явищ звукопису;

б) дослідження експресивних якостей морфем;

в) дослідження виражально-зображальних функцій різних лексико-стилістичних груп лексики.

34. Визначити рядок із сукупністю компонентів інтонації:

а) мелодика, антитеза, наголос, параномазія;

б) тон, наголос, пауза, ритм, темп мовлення;

в) темп мовлення, пауза, ремінісценція, атракція, перифраз.

35. Завершити твердження. Факультативний наголос, як відступ від нормативного наголошення звуків, характерний для...

а) поетичного мовлення;

- б) книжного мовлення;
- в) розмовно-побутового мовлення.

36. Завершити твердження. Особливе виділення важливого з комунікативно-стилістичного погляду слова чи словосполучення підсиленням голосу або підвищенням тону називається...

- а) емпатичним наголосом;
- б) факультативним наголосом;
- в) логічним наголосом.

37. Завершити твердження. Закономірний, фонетично мотивований зв'язок між звучанням і значенням слова, який виникає переважно внаслідок взаємодії різних видів відчуттів, тобто синестезії, називається...

- а) евфонією;
- б) парономазією;
- в) звукосимволізмом.

38. Визначити рядок, в якому вказано типову стилістичну функцію елементів звукопису:

- а) засіб створення локального колориту зображення;
- б) засіб відтворення національно-історичного колориту зображення;
- в) засіб посилення зорових, слухових образів, акустичного тла зображуваного.

39. Визначити рядок зі стилістичною функцією звукоповтору в тексті: *Над ожинами, понад жоржинами журавлина жура моя* (А. Мойсієнко).

- А) засіб досягнення контрасту зображуваного.
- Б) засіб створення емоційно-оцінної тональності тексту.
- В) засіб експресивного увиразнення тексту.

40. Визначити рядок зі стилістичною функцією звукоповтору в тексті: *В небі місяць сяє мрійно. Тихі верби шу-шу-шу* (Д. Білоус).

- А) засіб досягнення стилістичного колориту гумору, сатири.
- Б) засіб живописання, створення слухових образів, акустичного тла художнього зображення.
- В) засіб досягнення суб'єктивної оцінки зображуваного.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати повідомлення на тему «Засоби експресивної графіки», дібравши приклади використання явищ експресивної

графіки у текстах художніх творів // Словник тропів і стилістичних фігур / автор-укладач В. Ф. Святовець. К.: Академія, 2011. 176 с.; Стилїстика української мови (Теоретичні основи стилїстики. Художньо-виразові засоби мовлення): навчально-методичний посїбник для студентів-філологів закладів вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-тет української філології, К-дра української мови та методики її навчання; уклад. І. І. Коломїєць. Умань: Візавї, 2019. 242 с.

2. Укласти словник фонографїчних засобів стилїстики (види звукоповторів, засоби експресивної графїки).

**Предметний показчик метамови стилїстики*

Практичне заняття № 2

Тема: Лексичні засоби стилїстики української мови.

Мета: систематизувати та узагальнити вїдомостї про стилїстичнї можливостї рїзних груп слїв за значенням та слїв їншомовного походження; поглибити знання про функціонально-стилїстичне розшарування словникового складу української мови, лексичнї особливостї її стилїв, розкрити специфіку вживання вїдповїдних лексичних категорїй у рїзних стилях і пїдстилях; формувати вмїння та навички визначати стилїстичну природу (експресивнї, емоційно-оцїннї чи функціонально-стильовї властивостї) лексичних одиниць, розпїзнавати способи, прийоми та мету їх використання; розвивати набутї вмїння та навички стилїстично доречного й умїлого вживання вїдповїдних лексем у власному мовленнї з певною настановою.

Основнї теоретичнї питання:

1. Лексична стилїстика: змїст і завдання.
2. Стилїстична природа слова. Лексико-семантичнї групи, групи слїв за значенням.
3. Виразальний потенцїал полїсемїї, омонїмїї, антонїмїї, синонїмїї.
4. Їншомовнї слова. Внутрїшня градацїя й стилїстика вживання.
5. Функціонально-стилїстична диференцїацїя лексичного складу української мови (критерїї спїввїдношення слова з певною сферою використання, частотнїсть уживання, функціонально-стильове забарвлення, емоційно-експресивнї конотацїї).
6. Стилїстичне використання загальноповживаної та вузькоспецїальної лексики:
 - стилїстична характеристика загальноповживаної лексики;

- мовностилістичні функції слів обмеженої сфери уживання.

7. Лексика активного і пасивного вжитку в стилістичному аспекті:

- застарілі слова зі стилістичного погляду;

- різновиди неологізмів та їх функціонально-стилістичне призначення.

8. Міжстильова і стилістично забарвлена лексика:

- лексика усного мовлення – розмовна і просторічна (порівняльна характеристика, стилістичні можливості), емоційно-експресивна (експресивно-стилістичне забарвлення слова, його типи);

- лексика писемного мовлення (книжна лексика).

9. Стилiстичний аналіз лексичних засобів мови.

**Схема лексико-стилістичного аналізу тексту*

1. Виразне читання тексту. Стилiь.

2. Лексичний коментар: з'ясування значення незнайомих слів, нормативності, інформаційності, емоційності, експресивності.

3. Функції багатозначних слів. Способи використання полісемії.

4. Доцільність використання синонімів, антонімів, паронімів, омонімів. Прийоми їх уживання (образно-фігуральні конструкції).

5. Іншомовні слова та їх стилістичне призначення.

6. Характеристика лексики за сферою функціонування (загальноновживана, вузькоспеціальна: терміни, професіоналізми, діалектизми, жаргонізми, арготизми); за частотністю використання (активна, пасивна: архаїзми, історизми, неологізми, okazіоналізми); за стилістичними ознаками: нейтральна, стилістично забарвлена: книжна (наукова, публіцистична, офіційно-ділова, конфесійна, художня), розмовно-просторічна та емоційно-експресивна.

7. Роль лексичних засобів у творенні тропів і стилістичних фігур (епітет, порівняння, метафора, гіпербола, літота, алегорія, повтор, тавтологія, власне риторичні фігури тощо).

8. Семантико-стилістичний коментар до лексичного складу тексту. Висновок про вплив лексичних засобів на вираження його ідейно-образного й естетичного змісту.

Домашнє завдання:

1. Схематично відтворити стилістичні прийоми використання синонімів, антонімів, омонімів, паронімів, багатозначних слів та функціонально-стилістичну диференціацію лексичного складу української мови.

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

2. Навести приклади використання багатозначності в друкованих виданнях. Вказати прийоми введення багатозначних слів у текст (розширення, звуження значення тощо).

3. Зафіксувати приклади стилістичного використання омонімів (каламбур), паронімів (парономазія, паронімічна атракція) в мові художнього слова та публіцистики; виявити випадки вживання паронімії як вади тексту в друкованих виданнях. Проаналізувати їх.

4. Проілюструвати функції антонімів (антитеза, антонімічна іронія, оксиморон), синонімів (перифраз, евфемізм) у текстах різних стилів (науковий, художній, публіцистичний тощо).

5. Зафіксувати приклади уживання різних груп іншомовної лексики (інтернаціоналізмів, запозичень, власне іншомовних слів, екзотизмів, варваризмів) у ЗМІ, художніх творах та усно проаналізувати особливості їх уживання.

6. Навести приклади типових (номінативних та стилістичних) функцій мовних одиниць, приналежних до лексики обмеженої сфери вживання, зокрема термінів, професіоналізмів у науковому, публіцистичному та інших стилях мови.

7. Навести приклади функціонування діалектної лексики в художніх і нехудожніх творах. Зробити аналіз щодо їх використання.

8. Навести приклади та зробити аналіз стосовно вживання жаргонізмів та арготизмів в окремих функціональних стилях.

9. Навести приклади використання одиниць пасивного складу – історизмів, архаїзмів, неологізмів (загальнономовних та індивідуально-авторських) у текстах різного плану (художньому, публіцистичному, науковому). Визначити їх власне номінативні та стилістичні функції.

10. Навести приклади межі використання розмовних та просторічних елементів у літературній мові, зокрема в ЗМІ, художніх творах.

11. Навести приклади функціонування емоційно-експресивної лексики різної конотації у художніх творах, мові публіцистики, епістолярію тощо.

Питання для самоконтролю:

1. Що вивчає лексична стилістика? 2. У чому полягають стилістичні ресурси слова? 3. Які групи слів називають лексико-семантичними? 4. У чому виявляється стилістична сутність явища полісемії? Визначте поняття гіперсемантизації, прирощення смислу

слова. 5. Назвіть основні прийоми введення у текст багатозначних слів. Яка їх стилістична роль? 6. Які стилі є найбільш категоричними щодо вживання багатозначних слів? Чому? 7. З якою метою використовуються в мовленні омоніми, пароніми? 8. Розкрийте зміст понять «каламбурне вживання слова», «парономазія», «патронімічна атракція». Чи тотожні ці поняття? 9. З якою метою використовуються в мовленні антоніми? Назвіть способи реалізації їх стилістичних потенцій. 10. Яку роль виконують у мовленні синоніми? Визначте стилістичні прийоми їх уживання. 11. Чи однакова функціональна активність омонімії, паронімії, антонімії, синонімії в різних стилях? 12. Як внутрішньо поділяється іншомовна лексика? Чи властиві їй стильові обмеження? 13. Розкрийте стилістичні властивості іншомовних слів. Яку стилістичну роль відіграють екзотизми й варваризми у мовленні? 14. Які функції виконують старослов'янізми у різних стилях? 15. Яку мову називають макаронічною? 16. Якими функціонально-стилістичними особливостями характеризується словниковий склад української мови? Назвіть визначальні принципи поділу лексики на групи. 17. Які міграційні процеси відбуваються між лексичними шарами мови? Назвіть фактори впливу, що зумовлюють подібні явища. 18. Які одиниці належать до лексики загальноновживаного фонду? Назвіть основні групи нейтральної загальноновживаної лексики. За яких умов вони є стилістично виразними? 19. Назвіть та охарактеризуйте групи вузькоспеціальної лексики. В яких стилях і з якою метою вони функціонують? 20. Конкретизуйте способи введення термінів у тексти різного призначення. 21. В яких стилях вживаються діалектизми і жаргонізми? Чому обмежена сфера їх уживання? 22. Яка відмінність між поняттями «активний словник мови» та «активний запас індивідуального слововживання»? 23. Який розряд лексики складають лексичні новотвори та архаїчні слова? 24. Що зумовлює появу неологізмів та їхній поділ на групи? В яких стилях вони функціонують? 25. У чому полягає відмінність між матеріальними архаїзмами (історизмами) та стилістичними? В яких стилях і з якою метою вони використовуються? 26. Розкрийте суть поняття «міжстильова лексика». Яку лексику називають стилістично маркованою? 27. Яку групу за стилістичним розшаруванням складають емоційно-експресивні та розмовно-просторічні одиниці?

28. За якими ознаками виділяють емоційно-експресивну лексику? В яких стилях і з якою метою вживаються емоційно-експресивні слова? 29. Які одиниці належать до розряду розмовно-побутової та просторічної лексики? Окресліть коло їх стильового уживання. 30. Які групи лексики належать до книжної? Схарактеризуйте кожну з груп лексики писемного мовлення. 31. У чому полягає суть стилістичного аналізу лексичних засобів мови?

Самостійна робота

1. Завершити визначення. Лексична стилістика вивчає... .
2. Установити стилістичні опозиції до груп лексики:
 - а) загальноновживана – ...;
 - б) пасивна – ...;
 - в) стилістично нейтральна –
3. Схарактеризувати історизми (матеріальні архаїзми) як стилістичні категорії. Навести 2–3 приклади історизмів, увівши їх у речення.
4. Розмежувати поняття «загальнономовні неологізми» та «індивідуально-авторські». Навести 2–3 приклади відповідних лексичних категорій.
5. Установити стилістичні опозиції до груп лексики:
 - а) уснорозмовна – ...;
 - б) неологічна – ...;
 - в) стилістично забарвлена –
6. Схарактеризувати архаїзми (стилістичні архаїзми) як стилістичні категорії. Навести 2–3 приклади архаїзмів, увівши їх у речення.
7. Розмежувати поняття «розмовно-побутова лексика» та «просторіччя». Навести 2–3 приклади відповідних лексичних одиниць.
8. Визначити, за якими трьома ознаками виділяється емоційно-експресивна лексика. Відповідь аргументувати прикладами.

Тестові завдання

1. Завершити твердження. Наявність в одного слова двох чи кількох пов'язаних між собою значень, що виникли в процесі розвитку первинного значення, називається явищем...
 - а) омонімії;

- б) полісемії;
- в) антонімії;
- г) паронімії.

2. Завершити твердження. Епітет-оксиморон є прийомом реалізації...

- а) паронімії;
- б) омонімії;
- в) синонімії;
- г) антонімії.

3. Завершити твердження. Евфемізми та перифрази є прийомами реалізації...

- а) антонімії;
- б) омонімії;
- в) синонімії;
- г) паронімії.

4. Завершити твердження. Парономазія утворюється на основі зіткнення слів- ...

- а) антонімів;
- б) паронімів;
- в) синонімів.

5. Визначити речення, в яких слова вжито як засіб словесної гри (каламбур):

а) Безсумнівним є те, що справіку в людині двоє начал живуть, дві натури вічно в душі протиборствують: будівник і руйнач (О. Гончар);

б) Коли Одарка гнівалася, сперечалася, слова її здавалися жалкими, як кропива, і кололися, мов їжаки (Є. Гуцало);

в) Мало б змогу те чорнило, То б усіх підряд чорнило (З газети);

г) Ні погрозами, ні шантажем, ні фальшивими лестощами вже не зломити нашої всенародної волі, нічим не затримати владну ходу нового часу (О. Гончар).

6. Обрати рядок, в якому наведено визначення евфемізму:

- а) сполучуваність протилежних за значенням слів;
- б) слово або словесний зворот, що пом'якшує думку;
- в) слово або словесний зворот, що набуває змісту, прямо протилежного буквальному значенню;

г) словесний зворот, в якому ознаки описуваного предмета подаються в надмірно перебільшеному вигляді.

7. Визначити приклад антитези:

а) Багатий! Куди не кинь, то все латкою наверх (Н. тв.);

б) Ситий голодного не розуміє, старий – молодого, багатий – бідного (Н. тв.);

в) Хто ж той щасливий? Хто ж той бідний багач? Поет (М. Коцюбинський).

8. Визначити рядок із антонімічною іронією:

а) Багатому щастя, а вбогому трясця (Н. тв.);

б) Яка нестерпна, рідна чужина, цей погар раю, храм, зазналий скверни! (М. Вінграновський);

в) Воно було б добре, якби не так зле (Н. тв).

9. Визначити рядок із абсолютними синонімами:

а) їсти, уминати, трошити; зрозуміти, второпати; набриднути, остобісити;

б) алфавіт, азбука; неозначена форма дієслова, інфінітив; мовознавець, лінгвіст; закінчення, флексія; дитячий лікар, педіатр;

в) хотіти, бажати, жадати, прагнути; дорога, шлях, путівець, траса, шосе, автострада.

10. Визначити рядок із стилістичними синонімами:

а) алфавіт, абетка; інфінітив, неозначена форма дієслова; буква, літера; визначення, дефініція; іспит, екзамен;

б) їсти, глитати, жерти; зрозуміти, второпати; мати, ненька; набриднути, осточортіти;

в) рішучий, твердий, незламний, непохитний; дорога, шлях, путівець, траса, шосе, автострада.

11. Визначити рядок, в якому всі прикметники вжито у переносному значенні:

а) зелений ліс, тихий шепіт, гірка доля;

б) золоте серце, гіркий смак, солодкий біль;

в) кучерявий дуб, тверда вдача, холодний погляд.

12. Визначити речення, в якому слова вжито для контрастної характеристики образів, предметів, явищ, настроїв:

а) В мужика землянка вогка. В пана хата на помості (Л. Українка);

б) Цілу ніч надворі виє хуга, плаче, деренчить в віконнім склі (І. Драч);

в) Слово «ментальність» пов'язане з латинським словом *mentalis* – розумовий, *mens, mentis* – розум, інтелект, думка (Із словника).

13. Оберіть рядок, в якому наведено визначення оксиморону:

- а) слово або словесний зворот, що пом'якшує думку;
- б) слово або словесний зворот, що набуває змісту, прямо протилежного буквальному значенню;
- в) сполучуваність протилежних, логічно несумісних за змістом понять, що зумовлює утворення нових уявлень;
- г) словесний зворот, в якому ознаки описуваного предмета подаються в надмірно применшеному вигляді.

14. Встановити відповідність. Вислови *чорне золото, політичний Олімп, місто Кия* належать до:

- а) перифраз;
- б) евфемізмів;
- в) плеоназмів;
- г) епітетів.

15. Визначити рядок із евфемізмами:

- а) стежки-доріжки, милий-коханий;
- б) відступити від правди, ухилятися від істини;
- в) велична велич, вільна неволенька.

16. Визначити рядок із епітетом-оксимороном:

- а) байдужі квіти;
- б) яскраві сутінки;
- в) веселі студенти.

17. Завершити твердження. Слова та вирази, що вводяться у текст засобами іншомовного алфавіту, інколи можуть відтворюватися літерами української мови, і не ввійшли до її складу, оскільки не повністю засвоєні літературною мовою, певною мірою суперечать її лексико-граматичним нормам, називаються...

- а) варваризмами;
- б) інтернаціоналізмами;
- в) евфемізмами;
- г) екзотизмами.

18. Завершити твердження. Жартівливо перекручені, переінакшені слова та вислови рідної мови на іноземний лад з метою створення комічного гротескного ефекту називаються...

- а) варваризмами;
- б) екзотизмами;
- в) історизмами;
- г) макаронізмами.

19. Завершити твердження. Іншомовні слова на позначення реалій життя іншого народу чи країни, що вживаються як стилістичний засіб для створення особливого колориту незвичності, яскравої локальності, називаються...

- а) інтернаціоналізмами;
- б) екзотизмами;
- в) фольклоризмами;
- г) варваризмами.

20. Позначити рядок стилістично забарвлених слів:

- а) веселощі, хлібина, товариство;
- б) сигнал, високий, переслідували;
- в) шкандибати, діточки, плестися;
- г) лицемірство, одинокий, коріння.

21. Позначити рядок стилістично нейтральних слів:

- а) повідомляти, злодюга, зирити;
- б) олівець, книга, мати;
- в) плекати, малювати, неня;
- г) веселенький, дрібнесенький, дідуган.

22. Завершити твердження. Слова, що називають поняття, зниклі із життя суспільства називаються...

- а) варваризмами;
- б) історизмами;
- в) макаронізмами;
- г) екзотизмами.

23. Позначити рядок, в якому всі слова мають розмовне забарвлення:

- а) памолодь, сумир'я, антиречовина;
- б) читалка, говоруха, сторожиха;
- в) маршрутка, крутько, інертний;
- г) націоналізм, демократизм, прийдешність.

24. Встановити відповідність. Слово чи мовний зворот на позначення спеціальних понять у сфері тієї чи іншої професії, ремесла, промислу, яким послуговуються окремі професійні групи населення, називається...

- а) професіоналізмом;

- б) діалектизмом;
- в) терміном;
- г) арготизмом;
- г) варваризмом.

25. Визначити рядок, в якому всі слова є термінами:

- а) варення, курча, квадрат, білизна;
- б) люстерко, кисень, скрипка, повітря;
- в) анафора, афікс, аналіз, синус.

26. Позначити речення, в якому вжито просторічні слова:

- а) Вітер заснув, затих і тільки зрідка колишеться серед зеленого листя (Б. Грінченко);
- б) О, якби-то Свої окремі мови мали Визискувачі, ошуканці, Падлюки, боягузи, вбивці. Було б з ними чесним людям Боротися легко (Д. Павличко);
- в) Місяць був ясний, блискучий, як золотий турецький ятаган (Г. Тютюнник);
- г) Скажи мені правду, мій любий козаче (Т. Шевченко).

27. Позначити речення, в якому вжито діалектне слово:

- а) Гейзери – гарячі джерела, що періодично фонтанують водою або парою (З підручника);
- б) Дощ пройшов шовковою ходою і лишив на місті краплі сліз (В. Сосюра);
- в) Деся курився синій димок од ватри (М. Коцюбинський);
- г) Все упованіє моє на тебе, мій пресвітлий раю, на милосердіє твоє, все упованіє моє (Т. Шевченко).

28. Визначити стилістичну мету вживання старослов'янizmів у реченні «Все упованіє моє На тебе, мій пресвітлий раю, На милосердіє твоє, Все упованіє моє На тебе, мати, возлагаю» (Т. Шевченко):

- а) засіб словесної гри (каламбур);
- б) засіб створення гумористичного ефекту;
- в) засіб надання мовленню урочисто-піднесеного забарвлення;
- г) засіб відтворення локального колориту.

29. Визначити стилістичну мету вживання діалектизмів у реченні «Вилізу на копицю та й си подивлю в гори на полонину, а ти мені затрембітай...» (М. Коцюбинський):

- а) засіб словесної гри (каламбур);
- б) засіб відтворення місцевого колориту;
- в) засіб створення урочисто-піднесеного забарвлення;

г) засіб створення контрасту.

30. Визначити стилістичну мету вживання застарілих слів у реченні «В княжому дворі за високим гостроколом на найвищому пагорбі теж в усі боки бігали челядники – з терема до клітей, і знову до терема, й до медуші, й до скітниці, й до стаєнь та обори» (І. Білик):

а) засіб словесної гри;

б) засіб відтворення історичного колориту;

в) засіб створення іронічно-інтимного, доброзичливого колориту;

г) засіб надання урочистого, піднесеного забарвлення.

31. Позначте речення, в якому вжито авторський неологізм:

а) А України ж мова – мов те сонце дзвінкотюче, мов те золото котюче (П. Тичина);

б) Звісна річ, усім тяжка робота з тим, що називається життя (М. Рильський);

в) Душа тисячоліть шукає себе в слові (Л. Костенко);

г) Дивися: серце попелом сиплеться в ніч (С. Пантюк).

32. Визначити рядок, який складають лише слова-професіоналізми:

а) вода, ін'єкція, пацієнт, скальпель;

б) моряк, штиль, книга, риболовля;

в) учень, роман, педрада, океан;

г) рея, камбуз, кубрик, вахта.

33. Визначити рядок, який складають лише загальноновживані слова:

а) світанок, ремісія, пальпація;

б) возродитись, ватра, вуйко;

в) доглядати, темнозорий, злotosрібний;

г) читати, річка, темний.

34. Позначити правильну відповідь:

а) слова *ланіти*, *перст*, *рамена* є архаїчними;

б) слова *файний*, *фанера*, *мажор* є жаргонізмами;

в) слова *недоленька*, *розвалюха*, *лементувати* є стилістично нейтральними;

г) слова *ланіти*, *перст*, *рамена* є діалектними.

35. Визначити роль індивідуально-авторських неологізмів:

- а) виключно номінативна функція;
- б) засіб відображення науково-технічного прогресу певної доби;
- в) образно-естетизуюча функція;
- г) засіб відтворення колориту певної історичної епохи.

36. Завершити твердження. Демінутиви належать до...

- а) макаронічної лексики;
- б) емоційно-експресивної лексики;
- в) книжної лексики.

37. Визначити, в якому рядку наведено загальнономовні неологізми:

- а) многолітував, мідяногорла, стоцвітно, огнекрилий, блискотінь, зашовковитися, акордитись, сміхобризний;
- б) флеш-карта, спа-салон, мейк-ап, фен-шуй, електорат, чат, модератор, тьютор, веб-сторінка;
- в) возвисити, глас, воспівать, телетайп, конверсія, дилер, імідж, грант.

38. Визначити, в якому рядку наведено зайве слово з погляду темпорально означеної лексики:

- а) гетьман, цар, уста;
- б) ланіти, перси, рамена;
- в) панщина, кріпак, зоресяйний.

39. Визначити рядок із словами-канцеляризмами:

- а) впорядкування, надати допомогу, зважаючи на те що, резолюція, протокол;
- б) у справі, належним чином, зміни – докорінні, кардинальні, питання – гостре, актуальне;
- в) антикризова коаліція, політичні сили, чорний піар, фінансово-економічна криза.

40. Визначити стильову приналежність слів *благодать, священнодіяння, животворящий, преподобний, християнство*:

- а) наукова лексика;
- б) фольклорна лексика;
- в) конфесійна лексика;
- г) публіцистична лексика.

41. Визначити стильову приналежність слів *легіт, живодайний, осяйний, прозор, зозуленька*:

- а) розмовна лексика;
- б) поетична лексика;

- в) конфесійна лексика;
- г) публіцистична лексика.

42. Визначити, в якому рядку наведено арготизми:

- а) жерти, витріщатися, малява, здохнути;
- б) бабло, милитись, дрихнути, здуріти;
- в) косити, мастирити, шмон, замочити.

43. Визначити стильову приналежність слів *превалювати, взаємодія, аполітичний, причинність, мажоритарний*:

- а) просторічна лексика;
- б) книжна лексика;
- в) емоційно-експресивна лексика;
- г) поетична лексика;
- ґ) стилістично нейтральна лексика.

44. Завершити твердження. За семантично-формальним принципом виділяють такі лексичні категорії...

- а) експресивно-емоційні, розмовно-просторічні одиниці;
- б) архаїзми, історизми, неологізми;
- в) антоніми, синоніми, омоніми, пароніми;
- г) жаргонізми, арготизми, діалектизми.

45. Завершити твердження. Терміни та професіоналізми належать до групи...

- а) лексики розмовно-просторічного характеру;
- б) слів функціонально обмеженого використання;
- в) лексики пасивного складу.

46. Визначити, яку групу стилістично забарвленої лексики складають мовні штампи та канцеляризми:

- а) писемного мовлення;
- б) розмовно-просторічного характеру;
- в) емоційно-експресивного забарвлення.

47. Завершити твердження. Діалектизми, жаргонізми та арготизми належать до групи...

- а) слів пасивного складу;
- б) слів функціонально обмеженого використання;
- в) слів емоційно-експресивного забарвлення.

48. Визначити стильову віднесеність публіцистичної, наукової, офіційно-ділової груп лексики:

- а) усно-розмовне мовлення;
- б) книжне мовлення;
- в) художньо-експресивне мовлення.

49. Завершити твердження. Розмовно-просторічні та емоційно-експресивні слова належать до...

- а) стилістично забарвленої лексики;
- б) міжстильової лексики;
- в) вузькоспеціальної лексики.

50. Визначити лексичні категорії, що належать до одиниць пасивного складу:

- а) розмовно-просторічні слова;
- б) терміни та професіоналізми;
- в) неологізми, історизми;
- г) територіальні та соціальні діалектизми.

51. Завершити твердження. Лексику усного мовлення складають...

- а) архаїзми, історизми, неологізми;
- б) мовні штампи, канцеляризми, кліше;
- в) розмовно-просторічні та специфічно побутові слова.

52. Завершити твердження. Стилійно забарвлена лексика визначається за ознакою:

- а) територіального поширення мовних одиниць;
- б) новизни чи застарілості лексем;
- в) функціонально-стильової закріпленості лексем.

Завдання для самостійної роботи:

Укласти словник функціонально-стилістичної диференціації лексичного складу української мови, а також стилістичних прийомів уживання лексико-семантичних груп слів.

**Предметний покажчик метамови стилістики*

Лабораторна робота № 1

Тема: Образно-тропеїчні засоби як лінгвостилістична категорія. Стилійні фігури як об'єкти власне стилістичного синтаксису.

Мета: поглибити знання про образно-виражальні можливості мовлення, специфіку вживання тропів і стилістичних фігур у різних стилях; розвивати вміння та навички розпізнавати засоби словесної образності, виявляти особливості побудови й характер фігур стилістичного синтаксису, давати їм стилістичну оцінку, тобто з'ясувати художньо-естетичну цінність та вплив на емоційно-експресивну тональність тексту; вдосконалювати вміння складати

тексти, продуктивно використовуючи відповідні образно-фігуральні засоби мови.

Основні теоретичні питання та завдання:

1. Образність та виразність мовлення.
2. Природа тропів. Системний характер тропіки (фігури якості, кількості тощо).
3. Лексико-граматичне вираження та стилістичне використання тропів:
 - епітети та їх різновиди;
 - порівняння;
 - метафора, персоніфікація;
 - метонімія, синекдоха;
 - гіпербола, мейозис, літота;
 - алегорія, образ-символ.
4. Різновиди мовностилістичних фігур та особливості їх синтаксичної побудови:
 - еліпс, замовчування;
 - анафора, епіфора, епанафора, анепіфора;
 - повтор, тавтологія, плеоназм;
 - ампліфікація, градація, парцеляція;
 - асиндетон, полісиндетон;
 - риторичні фігури;
 - рефрен, лейтмотив.
5. Сфера вживання та функціонально-стилістичні можливості фігур думки (засіб логічного виділення, впорядкування, посилення емоційно-експресивних можливостей тексту тощо).

Домашнє завдання:

1. Схематично відтворити *класифікаційну систему тропів (фігур слова) та фігур стилістичного синтаксису (фігур думки)*.

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

2. Підготувати опорні конспекти-відповіді за пунктами 1–5 плану заняття, проілюструвавши різновиди тропів та стилістичних фігур самостійно дібраними прикладами // Мацько Л. І., Мацько О. М., Сидоренко О. М. *Стилістика української мови: підручник / за ред. Л. І. Мацько. К.: Вища школа, 2003. 462 с.; Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови: підручник. 3-є вид., переробл. і допов. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.; Стилістика української мови (Теоретичні основи*

стилістики. Художньо-виразові засоби мовлення): навчально-методичний посібник для студентів-філологів закладів вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-тет української філології, К-дра української мови та методики її навчання; уклад. І. І. Коломієць. Умань: Візаві, 2019. 242 с.

Питання для самоконтролю:

1. Яке мовлення вважається образним? Що впливає на образність і виразність мовлення? 2. Визначте поняття тропу. У чому полягає системний характер тропіки? 3. Для яких стилів найбільш характерні тропи? Яка їх роль у досягненні ефекту виразності й образності мовлення? 4. Вкажіть на особливості функціонування тропів у різних стилях. 5. Що лежить в основі метафоризації мовлення? Що таке метафора? 6. Назвіть види метафор. Наведіть приклади загальнономовної, так званої «стертої метафори». 7. В яких граматичних конструкціях найчастіше реалізуються художні метафори? Які метафори називаються розгорненими? 8. Що таке персоніфікація? Наведіть приклад цього різновиду метафори. 9. Що таке епітет? Чим художнє означення відрізняється від логічного? 10. В чому полягає його тропеїчна сутність? Яка художня роль епітета? 11. Які епітети називають постійними (фольклорними), а які неологічними? 12. Назвіть семантичні групи епітетів. Наведіть їх приклади. 13. Які бувають лексико-граматичні моделі вираження епітетів? 14. Які різновиди епітетів виділяють на основі явища перехресності у системі тропів? 15. Що таке порівняння? Назвіть його структурні складові та вкажіть призначення цього тропу. 16. Чим різняться логічні та образні порівняння? Назвіть граматичні форми вираження порівнянь. Наведіть їх приклади. 17. Дайте визначення метонімії та синекдосі. Схарактеризуйте фігури заміщення, вкажіть їх структурні різновиди. За рахунок чого виникає образний ефект у цих фігурах словесності? 18. Що таке гіпербола, мейозис, літота? Чому їх називають фігурами кількості? 19. З якою стилістичною метою вони вживаються в текстах? 20. Дайте визначення алегорії. У текстах якого жанру цей троп фіксується найчастіше? 21. Що таке образ-символ? Наведіть приклади словесного символу. 22. Що називається стилістичними фігурами? Для яких стилів вони є найбільш характерними і чому? 23. Чим відрізняється призначення стилістичних фігур в нехудожніх та художніх текстах? 24. З якою метою використовуються в тексті еліпси та замовчування?

25. Охарактеризуйте анафору, епіфору, анепіфору, епанафору з погляду стилістичної виразності. 26. Яку роль відіграють у тексті повтори слів, словосполучень? 27. У чому полягає стилістична доцільність тавтології, плеоназму? Чи є вони вадомою тексту? Якщо так, то якого стилю і чому? 28. Який ефект створюють парцельовані конструкції, ампліфіковані та градаційні ряди? 29. Чому сприяють у тексті полісиндетон і асиндетон? 30. Назвіть різновиди власне риторичних фігур. З якою метою вони використовуються у мовленні? 31. Для яких функціональних різновидів мови характерні лейтмотив і рефрен? В чому полягає їх стилістична своєрідність?

Тестові завдання

1. Визначити рядок, в якому правильно вказано фігури слова – тропи:

а) метафора, епітет, антитеза, концепт, епітет-оксиморон, афоризм;

б) персоніфікація, синекдоха, метафора, приказка, риторичне запитання, тавтологія;

в) персоніфікація, епітет, порівняння, гіпербола, літота, метафора.

2. Визначити рядок, в якому правильно наведено фігури кількості:

а) алегорія, метонімія, синекдоха;

б) гіпербола, мейозис, літота;

в) синекдоха, символ, мейозис.

3. Завершити твердження. Літота – троп, в основі якого...

а) образне применшення ознаки предмета;

б) образне надмірне перебільшення якості предмета;

в) образне наділення неживих предметів, явищ природи якостями людини.

4. Завершити твердження. Персоніфікація – це...

а) образне применшення ознаки предмета;

б) описовий зворот мови, за допомогою якого в емоційно-експресивній формі виявляється ставлення до зображуваного;

в) стилістичний прийом наділення якостями людини неживих предметів, явищ природи.

5. Завершити твердження. Метонімія – троп, основу якого складає...

- а) перенесення за подібністю форми, способу дії, кольористичної ознаки;
- б) наділення неживих предметів ознаками живих істот;
- в) заміна одних назв іншими за суміжністю їх значень;
- г) образне означення.

6. Визначити рядок, в якому правильно вказано фігури заміщення:

- а) гіпербола, мейозис;
- б) метафора, символ;
- в) метонімія, синекдоха.

7. Завершити твердження. Троп, заснований на кількісному зіставленні (однина – множина, частина – ціле) предметів, називається...

- а) гіперболою;
- б) метафорою;
- в) синекдохою;
- г) літотою.

8. Визначити, до якої групи належать епітети *запашний вечір, ніч солодкопахуча, м'яка тиша, волохатий вітер*:

- а) емотивні, почуттєві;
- б) одоративні;
- в) народнопоетичні

9. Визначити, до якої групи належать епітети *гіркий спомин, радісна весна, жорстока далечінь, ніжно-зрадлива ніч*:

- а) одоративні;
- б) емотивні, почуттєві;
- в) фольклорні.

10. Визначити рядок із епітетами виключно індивідуально-авторського зразка:

- а) стежка *стежко-яблуката*, шовкова трава, *терновий вінець*;
- б) кінь *вороненький*, степ *широкий*, орел *сизокрилий*;
- в) *тиранно-тюрмні* ґрати, *зоревійна* путь, небо *синьочолєс*.

11. Завершити твердження. Персоніфікація виступає різновидом...

- а) алегорії;
- б) метафори;
- в) синекдохи;
- г) порівняння.

12. Установити відповідність. Художній засіб, який полягає в переносному вживанні слів за образною схожістю (подібністю) чи контрастністю на основі кольористичної ознаки, форми, способу дії, – називається...

- а) алегорією;
- б) метонімією;
- в) антитезою;
- г) метафорою.

13. Завершити твердження. Троп, основу якого складає заміна одних назв іншими не за подібністю, а на ґрунті суміжності їх значень, – це...

- а) метафора;
- б) персоніфікація;
- в) метонімія;
- г) алегорія.

14. Завершити твердження. Троп, що полягає у втіленні абстрактного поняття, явища в конкретному художньому образі, – це...

- а) символ;
- б) синекдоха;
- в) алегорія;
- г) літота.

15. Установити відповідність. Словесна фігура, протилежна літоті, – це...

- а) гіпербола;
- б) антитеза;
- в) синекдоха;
- г) мейозис.

16. Визначити рядок, в якому наведено «стерті», безобразні метафори:

- а) гроші тануть, чаєнята брів, тепла атмосфера, обійми вогню;
- б) золото кіс, мереживо гілочок, росинки любові, тіло ночі;
- в) ручка дверей, вушко голки, чутки ходять, час іде, весна прийшла.

17. Визначити вид тропу – *навшпиньках підійшов вечір*:

- а) метонімія;
- б) мейозис;
- в) порівняння;
- г) персоніфікація.

18. Визначити вид тропу – *ходить уся в шовках*:

- а) художнє означення;
- б) гіпербола;
- в) метонімія;
- г) метафора.

19. Визначити вид тропу – *буде сьогодні роботи рукам*:

- а) мейозис;
- б) синекдоха;
- в) гіпербола;
- г) літота.

20. Визначити вид тропу – *ми станем народом Шевченка*

й Франка:

- а) гіпербола;
- б) синекдоха;
- в) алегорія;
- г) метонімія;

21. Визначити вид тропу – *небо невмите*:

- а) метонімія;
- б) алегорія;
- в) метафоричний епітет;

22. Визначити вид тропу – *подій океан*:

- а) метонімія;
- б) мейозис;
- в) гіпербола;
- г) метафора.

23. Визначити вид тропу – *скибка місяця*:

- а) порівняння;
- б) метафора;
- в) синекдоха;
- г) гіпербола.

24. Визначити рядок, в якому наведено логічні

означення:

- а) Черніг сідає в чорний човен і ставить чорні ятері (Л. Костенко);
- б) Виходжу в сад, він чорний і худий, йому вже ані яблучко не сниться (Л. Костенко);
- в) Чорна магія ночі, скажи мені голосом рік – ця тривога, ця ніжність, незатьмарений рай без вигнання (Л. Костенко).

25. Завершити твердження. Троп, в основі якого використання демінутивних утворень не для зменшення, послаблення ефекту, а для підсилення, інтенсифікації ознаки предмета, явища, – називається...

- а) алегорією;
- б) мейозисом;
- в) гіперболою;
- г) порівнянням.

26. Визначити рядок, в якому правильно вказано стилістичні фігури:

- а) мейозис, крилаті вислови, порівняння, риторичні фігури;
- б) антитеза, афоризм, градація, повтор;
- в) еліпс, замовчування, тавтологія, плеоназм;
- г) лейтмотив, рефрен, антонімічна іронія, евфемізм.

27. Визначити рядок, в якому правильно вказано власне риторичні фігури:

- а) ремінісценція, рефрен, риторичний вигук, риторичне звертання;
- б) запитання і відповідь, риторичне заперечення, повтор, епанафора;
- в) еліпс, період, тавтологія, плеоназм;
- г) запитання і відповідь, риторичне ствердження, риторичне звертання, риторичний оклик.

28. Установити відповідність. Стилістична фігура, протилежна епіфорі, – це...

- а) епанафора;
- б) анафора;
- в) анепіфора.

29. Установити відповідність. Стилістична фігура, протилежна асиндетону, – це...

- а) парцеляція;
- б) полісиндетон;
- в) еліпс.

30. Завершити твердження. Стилістична фігура, яка полягає в навмисному чи непередбаченому поєднанні спільнокореневих слів для посилення ритмічності, змістових та експресивних нюансів висловлювання, називається...

- а) тавтологією;
- б) повтором;

в) плеоназмом.

31. Завершити твердження. Стилiстична фiгура, сутнiсть якої полягає в членуваннi речення на окреми iнтонацiйно-смысловi частини з метою їх семантико-стилiстичного видiлення, експресивностi змісту кожного відособленого компонента, називається...

- а) парцеляцiєю;
- б) амплiфiкацiєю;
- в) елiпсом.

32. Завершити твердження. Стилiстична фiгура, що полягає в зумисному нагромадженнi синонiмiв, однотипних слiв i виразiв для пiдсилення характеристики, широти зображення певного явища, називається...

- а) градацiєю;
- б) амплiфiкацiєю;
- в) парцеляцiєю.

33. Завершити визначення. Стилiстична фiгура, яка ґрунтується на навмисно перерваному, несподiвано обiрваному реченнi, що передає напружене, надмiрно схвильоване, поривчасте мовлення, називається...

- а) градацiєю;
- б) замовчуванням;
- в) парцеляцiєю.

34. Завершити визначення. Стилiстична фiгура, що полягає в зумисному повтореннi сполучникiв та iнших службових слiв для нагромадження певних предметiв, явищ, понять, логiчного й емоцiйного видiлення кожного зi складникiв висловлювання, пiдсилення рис описуваного, називається...

- а) амплiфiкацiєю;
- б) асиндетоном;
- в) полiсиндетоном.

35. Завершити визначення. Стилiстична фiгура, яка полягає в повтореннi на початку нової синтаксичної конструкцiї слова (слiв, фрази), яким завершується попередня конструкцiя, для пiдсилення значення повторюваного елемента, називається...

- а) анафорою;
- б) епанафорою;
- в) епiфорою.

36. Завершити визначення. Фігура поетичного синтаксису, основана на кількарізному ритмічному повторенні фрази чи уривку тексту з метою увиразнення важливої думки, називається...

- а) повтором;
- б) анепіфорою;
- в) рефреном.

37. Визначити рядок, в якому вказано стилістичні фігури, утворені на основі повторення однакових, спільнокореневих чи близькозначних слів:

- а) тавтологія, плеоназм, полісиндетон;
- б) повтор, тавтологія, плеоназм;
- в) ампліфікація, градація, повтор.

38. Завершити визначення. Стилістична фігура, що ґрунтується на поступовому наростанні або спаданні, послабленні настрою, мотиву, опису, називається...

- а) ампліфікацією;
- б) градацією;
- в) полісиндетоном.

39. Завершити твердження. Стилістична фігура, висловлена тотожним / схожим за складом лексичним комплексом чи окремою лексемою, що повторюється на площині всього тексту або його частини і виражає наскрізну думку тексту, називається...

- а) повтором;
- б) анепіфорою;
- в) лейтмотивом.

40. Завершити твердження. Запитання, яке не потребує відповіді і служить для підкреслення власного ставлення до висловлюваного, покликане привернути увагу до певного явища, теми мовлення і визначається великим зарядом експресії, називається...

- а) риторичним ствердженням;
- б) запитанням і відповіддю;
- в) риторичним запитанням.

41. Установити відповідність. Стилістична фігура – композиційний стик, – це:

- а) анафора;
- б) епіфора;

в) епанафора.

42. Завершити твердження. Стилістична фігура, побудована на спеціальному випусканню сполучників між членами речення і між реченнями з метою надання оповіді особливої виразності, стрімкості і динамізму, експресивної стислості, називається...

- а) ампліфікацією;
- б) асиндетоном;
- в) полісиндетоном.

43. Завершити твердження. Стилістична фігура, яка полягає у відсутності певного члена речення, навмисному пропуску цілком передбачуваного слова, що слугуватиме посиленню динамічності фрази, передачі напруженості зміни подій або ж підкресленню інтонації розмовності, схвильованості, називається...

- а) замовчуванням;
- б) еліпсисом;
- в) асиндетоном.

44. Стилістична фігура, в якій речення, абзац, цілий твір починається і закінчується повним або модифікованим повтором важливого слова, словосполучення, строфи, називається...

- а) рефреном;
- б) епанафорою;
- в) анепіфорою.

45. Визначити рядок, в якому наведено синоніми до поняття «фігури поетичного синтаксису»:

- а) фігури думки, фігури слова;
- б) тропи, риторичні фігури;
- в) фігури думки, стилістичні фігури;
- г) афористичні вислови, фразеологічні звороти.

46. Визначити переважну сферу функціонування стилістичних фігур:

- а) мова художньої літератури, науково-технічна література, діловодство;
- б) уснорозмовне мовлення, публіцистика, офіційно-ділове мовлення;
- в) конфесійне мовлення, публіцистика, художнє мовлення.

47. Установити відповідність. Стилiстична фiгура – кiльце строфи, обрамлення, – це:

- а) епiфора;
- б) анепiфора;
- в) рефрен;
- г) анафора.

48. Установити відповідність між рiзновидами стилiстичних фiгур: 1) асиндетон; 2) полiсиндетон; 3) градацiя; 4) парцеляцiя.

А) І день, і ніч, і мить, і вiчність, і тиша, і дев'ятий вал – твоїх очей магiчна нiжність і губ розплавлений метал... (Л. Костенко).

Б) Вас так нiхто не любить. Я один. Я вас люблю, як проклятий. До смертi (М. Вiнграновський).

В) Шкода, Марино, перебулих лiт! Приснилося, проснилося і зникли (М. Рильський).

Г) У чужую сторононьку, да на чужу чужиноньку (Н. тв.).

Ґ) Сонце заходить, гори чорнiють, пташечка тихне, поле нiмiе (Т. Шевченко).

49. Установити відповідність між рiзновидами фiгур поетичного синтаксису: 1) епiфора; 2) анафора; 3) анепiфора; 4) епанафора.

А) У цьому полі, синьому, як льон, де тiльки ти – і нi душі навколо, уздрiв і скляк – блукало серед поля сто тiней. В полі, синьому, як льон (В. Стус).

Б) І дзвiнко до мене смiялось Бiляве і русе Майбутнє твоє, Бiлорусiє! Безсмертя твоє, Бiлорусiє! (Т. Коломiєць).

В) Благослови, мати, весну закликати! Весну закликати, зиму проводити! (Н. тв.).

Г) Летять студенти і монахи, Летять мундири і папахи, Летять солом'янi брилi, Летять кленовi костилi, Летять берлини і пiдводи, Летять вiки. Летять народи (І. Драч).

Ґ) Що краще є вiд простих слiв, коли вони iз серця ллютьсiя? (М. Рильський).

50. Установити відповідність між рiзновидами фiгур поетичного синтаксису: 1) риторичне запитання; 2) амплiфiкацiя; 3) замовчування; 4) синтаксичний паралелiзм.

А) Ой у лузi червона калина Похилилася. Чогось наша славна Україна Зажурилася. А ми тую червону калину пiдiймемо, А ми нашу славну Україну, Гей, гей розвеселимо! (Н. тв.).

Б) Хто вам сказав, що я слабка, Що я караюсь долі? Хіба тремтить моя рука, Чи пісня й думка кволі? (Л. Українка).

В) Я жайвір по натурі. Не для мене Перо совіне, хитромудро вчене. Ще цілий вік писать мені готове Перо ясне, ранкове, жайворове (І. Драч).

Г) Кого ж її любити? Ні батька, ні неньки: Одна, як та пташка в далекім краю (Т. Шевченко).

Ґ) Здаля розвіялись тумани, Знов ясно, пахощі, тепло... Спинилась кров, замовкли рани... Прибите серце ожило (О. Олесь).

51. Установити відповідність між різновидами фігур поетичного синтаксису: 1) повтор; 2) плеоназм; 3) тавтологія; 4) еліпс.

А) У неділю рано-вранці усі дзвони дзвонять, осаули з козаками на панщину гонять (Н. тв.).

Б) Море, море, рокіт горя, Посвисти пустель! (П. Тичина).

В) Я – тікати... А за мною – хмари бджіл. Я додому, та у хату, та під стіл (П. Глазовий).

Г) Літає радість, щастя світе, Дзвенять пташки в садах рясних, Сміються знову трави, квіти... (О. Олесь).

Ґ) Ревуть-стогнуть гори-хвилі В синенькім морі, Плачуть-тужать наші діти В фашистській неволі (А. Малишко).

52. Установити відповідність. Стилістична фігура – єдинопочаток певного відтинку тексту, – це:

а) епіфора;

б) еліпс;

в) рефрен;

г) анафора.

53. Завершити твердження. Речення, що містить у собі запитання, яке не потребує відповіді, називається...

а) власне питальним реченням;

б) спонукальним реченням;

в) риторично-питальним реченням.

54. Вказати, в якому із функціональних різновидів мови найпродуктивніше застосовуються риторичні фігури:

а) художньо-поетична мова;

б) мова художньої прози;

в) мова конфесійна.

Завдання для самостійної роботи:

Укласти словник тропів та стилістичних фігур.

**Предметний показчик метамови стилістики*

Лабораторна робота № 2

Тема: Стилiстика фразеологiчних одиниць.

Мета: поглибити знання про багатство та стилістичну різноманітність фраземного складу української мови; формувати вміння та навички виявляти й характеризувати стилістично-виразові якості та мету використання фразеологічних засобів мови у текстах різностильового оформлення, способи їх індивідуально-авторської видозміни з певною цільовою настановою; удосконалювати навички стилістично доцільного використання фразеологізмів у власному мовленні.

Основні теоретичні питання:

1. Фразеологічна стилістика та фразеологічне багатство мови, її афористичний фонд:
 - класифікація фразеологічних одиниць за власне лінгвістичним принципом (структурно-генетичні різновиди);
 - фразеологічне новаторство та стилістичні прийоми індивідуально-авторської видозміни.
2. Функціонально-стильове розшарування фразеологізмів:
 - критерії розрізнення книжної та розмовної фразеології;
 - експресивні якості художньої, публіцистичної та розмовної фразеології.
3. Стилiстичнi функцiї фразем.
4. Стилiстичний аналіз фразеологiчних засобiв мови: виявлення й аналіз стильової віднесеності, виражального потенціалу, емоційно-експресивного забарвлення мовних одиниць та їх ролі у мовно-контекстувальному просторі.

**Схема фраземно-стилiстичного аналізу тексту*

1. Виразне читання тексту. Стилiль.
2. Видiлення фразем. Групи фразеологiзмiв за стилiстичним розшаруванням.
3. Структурно-генетичнi та функцiональнi рiзновиди фразеологiчних (фразеологiзованих) одиниць у тексті (зрощення, єдностi, сполучення, прислiв'я, приказки, наявнiсть афористичних засобiв мови тощо).
4. Індивідуально-авторські прийоми видозміни фразеологізмів.

5. Характеристика семантико-стилістичних якостей фразеологізмів та їх призначення.

6. Вплив фразеологічних засобів на вираження змісту мовлення.

Домашнє завдання:

1. Схематично відтворити класифікаційну систему фразеологізмів:

- за власне лінгвістичним принципом («Різновиди фразеологічних засобів мови»);

- за функціонально-стильовими ознаками («Функціонально-стильове розширення фразеологізмів»).

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

2. Навести приклади фразеологічних одиниць (за характером з'єднання складників, структурно-генетичними особливостями, способом індивідуально-авторської видозміни компонентів тощо), проілюструвавши таким чином фразеологічне багатство стилістичної системи мови.

3. Зафіксувати типові стилістичні функції фразем.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення та з'ясуйте основні завдання фразеологічної стилістики. 2. На основі яких ознак здійснюється класифікація фразеологічних одиниць у широкому розумінні? 3. Чи доцільно включати до складу фразеології пареміологічні одиниці? Якщо так, то, зважаючи на які їхні властивості? 4. Які види фразеологічного новаторства письменників (публіцистів) Вам відомі? 5. Які способи контамінації і трансформації Ви знаєте? Яка їх роль у різних стилях використання? 6. Чи завжди стилістично виправданою є зміна складу фразеологізму? 7. Що ви можете сказати про спотворення образного значення фразеологізму? 8. Чи знаходять застосування фразеологізми в різних стилях мовлення і, відповідно, чи можна говорити про стилістичне забарвлення фразеологізмів, їх функціональні різновиди? 9. Які групи фразеологічних одиниць складають книжну фразеологію? Охарактеризуйте їх. 10. У яких стилях, жанрах мови найчастіше використовуються крилаті вислови, афоризми? Назвіть різновиди афоризмів та наведіть приклади. 11. Які фразеологізми називаються розмовно-побутовими? Охарактеризуйте їх. 12. Які фразеологізми належать до народнопоетичних? Наведіть приклади. 13. Які виразові якості властиві фразеологізмам і з якою стилістичною метою вони

вживаються в мовленні? Чим це зумовлено? 14. У чому полягає суть стилістичного аналізу фразеологічних засобів мови?

Тестові завдання

1. Визначити поняття. Сталий народний вислів із незакінченою думкою, що натякає на висновок і не має узагальненого значення, образно визначає певне життєве явище, – це...

- а) сентенція;
- б) приказка;
- в) прислів'я;
- г) парадокс.

2. Визначити поняття. Короткі сталі вирази певного літературного або історичного походження, в яких у художній формі виражено судження про життєві явища, – це...

- а) прислів'я;
- б) афоризми;
- в) максими;
- г) крилаті вислови.

3. Визначити поняття. Цитата, творчо пристосована до тексту художнього твору, що, викликаючи певні асоціації, використовується як засіб створення образності, надання мовної експресії, – це...

- а) рефрен;
- б) ремінісценція;
- в) трансформація;
- г) літературна цитата.

4. Визначити різновид афоризму. Несподіване, на перший погляд, абсурдне поєднання суперечностей в єдиний філософський вислів, – це...

- а) максима;
- б) сентенція;
- в) прислів'я;
- г) парадокс.

5. Визначити поняття. Творче запозичення, що містить відгомін у творі окремих елементів (фраз, думок, мотивів, образів, деталей) іншого твору, – це...

- а) ремінісценція;
- б) парадокс;
- в) максима;

г) трансформація.

6. Визначити стильову приналежність мовних одиниць.

Фразеологізми суто інтелектуальні, позбавлені емоційності:

а) публіцистичні;

б) наукові;

в) конфесійні.

7. Визначити стильову приналежність фразеологічних одиниць *красна дівиця – ясна зірниця; сивая горлице; ні в казці сказати, ні пером описати*:

а) розмовна фразеологія;

б) літературно-художня фразеологія;

в) фольклорна фразеологія;

г) конфесійна фразеологія.

8. Визначити рядок із контамінацією.

А) Од прогулянки такої зовсім вибився із ніг.

Б) Якщо хочеш бити байдики, вмій бити поклони.

В) Сім раз відмір, а один раз відріж.

9. Визначити різновид фразеологічного вислову *«Минає день. Минає день. А де ж мій сад божественних пісень?»* (Л. Костенко):

а) максима;

б) сентенція;

в) ремінісценція.

10. Визначити різновид фразеологічного вислову *«Найвища краса – краса вірності»* (О. Гончар):

а) максима;

б) сентенція;

в) літературна цитата.

11. Установити потенційну стилістичну функцію фразеологізмів *дати гарбуза, скакати в гречку*:

а) засіб відтворення колориту певного національного середовища;

б) засіб поетизації мовлення;

в) засіб створення урочисто-піднесеного колориту зображуваного.

12. Визначити різновид фразеологічного вислову *«У генії те прекрасне, що він схожий на всіх, а на нього ніхто»* (О. де Бальзак):

а) сентенція;

- б) максима;
- в) парадокс;
- г) ремінісценція.

13. Визначити різновид фразеологічного вислову «Могутній голос говорить стиха: – Нічого, брате, я не зрікаюсь, караюсь, мучуся... Але не каюсь!» (А. Малишко):

- а) максима;
- б) літературна цитата;
- в) ремінісценція;
- г) трансформація.

14. Визначити різновид фразеологічного вислову «Роби радість іншим! І ти побачиш, що радість радує» (К. Фішер):

- а) крилатий вислів;
- б) максима;
- в) афоризм;
- г) літературна цитата.

15. Визначити різновид народного вислову «Йому щодня неділя»:

- а) крилатий вислів;
- б) приказка;
- в) примовка;
- г) прислів'я.

16. Визначити тип стійких зворотів мови *пропаща сила, коні не винні, лебеді материнства*:

- а) приказка;
- б) ідіома;
- в) афоризм;
- г) крилатий вислів.

17. Визначити стильову приналежність фразеологічних одиниць – «позбавлені образності й емоційної забарвленості, поширені в ділових документах, характерні для окремих галузей людської діяльності – фінансово-бухгалтерської, юридичної тощо»:

- а) розмовні;
- б) книжні;
- в) художні;
- г) конфесійні.

18. Визначити рядок, в якому наведено уснорозмовні фразеологізми:

- а) науковий апарат, неповні речення, закон Ома;
- б) городити теревені, смаленого дуба плести, химині кури розводити;
- в) сіра зона, міжнародна арена, режим тиші;
- г) накладати резолюцію, з оригіналом згідно, зняти питання з порядку денного.

19. Визначити способи контамінації фразеологізмів:

- а) створення okazіонального значення фразеологізмів;
- б) додавання другої частини, об'єднання існуючих фразеологічних одиниць;
- в) розширення / усічення компонентного складу фразеологізмів;
- г) творче запозичення окремих мотивів, образів, деталей.

20. Установити відповідність. Фольклорний вислів повчального змісту, – це:

- а) сентенція;
- б) максима;
- в) прислів'я;
- г) парадокс.

21. Визначити поняття. Влучний вислів морально-етичного спрямування, що має повчально-настановчий характер, містить життєве напучення, – це...

- а) парадокс;
- б) сентенція;
- в) максима;
- г) ремінісценція.

22. Визначити поняття. Видозміна фразеологізмів із певною стилістичною настановою, – це...

- а) трансформація;
- б) сентенція;
- в) афоризм;
- г) парадокс.

23. Визначити стильову приналежність термінологічних сполук на позначення певних явищ, сталих формулювань деяких законів, правил, положень:

- а) офіційно-ділова фразеологія;
- б) публіцистична фразеологія;
- в) наукова фразеологія.

24. Визначити стильову приналежність фразеологічних одиниць *передвиборча платформа, політичні дебати, народний супротив*:

- а) офіційно-ділова фразеологія;
- б) публіцистична фразеологія;
- в) наукова фразеологія.

25. Визначити стильову приналежність фразеологізмів *христова наречена, елісейські поля, оголосити анафему*:

- а) фразеологічні поетизми;
- б) публіцистичні фразеологізми;
- в) фольклоризми;
- г) конфесійні фразеологізми.

26. Визначити різновид фразеологізму *«Можеш вибрати друзів і дружину, Вибрати не можна тільки Батьківщину» (В. Симоненко)*:

- а) крилатий вислів;
- б) максима;
- в) сентенція;
- г) ремінісценція.

27. Визначити способи трансформації фразеологізмів:

- а) антонімічна чи синонімічна заміна компонентів фразеологічних одиниць;
- б) створення оказіонального значення чи пристосування до конкретної ситуації фразем;
- в) додавання другої частини, об'єднання існуючих фразеологічних одиниць.

28. Завершити твердження. До пареміологічних одиниць належать...

- а) ідіоми, фразеологічні сполучення, фразеологічні єдності;
- б) прислів'я, приказки, примовки, афоризми, замовляння;
- в) прикмети, скоромовки, фразеологічні зрощення.

Завдання для самостійної роботи:

Укласти словник фразеологічного багатства засобів мови (крилаті вислови, афоризми, їх різновиди тощо) та прийомів індивідуально-авторської видозміни фразеологічних одиниць.

**Предметний покажчик метамови стилістики*

Практичне заняття № 3

Тема: Словотворчі засоби стилістики.

Мета: узагальнити стилістичну диференціацію словотворчих засобів української мови та їх експресивні можливості; виробляти вміння та навички визначати функціонально-стильову віднесеність певних словотворчих моделей, виділяти морфемні за конотативними ознаками та розпізнавати їх семантико-стилістичні якості у складі слова; формувати вміння та навички будувати тексти власних висловлювань певного стилістичного спрямування із продуктивним використанням маркованих засобів словотвору.

Основні теоретичні питання:

1. Стилiстичний пiдхiд до питань словотвору. Афіксальна стилістика (стилістика морфем).
2. Стилiстична диференція засобів словотвору (емоційно-експресивне забарвлення, стильова віднесеність словотворчих засобів, можливості взаємозаміни).
3. Стилiстичні властивості суфіксації. Безафіксні утворення.
4. Префіксація, її стилістичні завдання.
5. Основоскладання, словоскладання, подвоєння слів та їх стилістичні можливості.
6. Стилiстичний аналіз словотворчих засобів мови.

**Схема стилістичного аналізу явищ морфемно-дериваційної стилістики*

1. Виразне читання тексту. Стиль.
2. Визначення стилістично нейтральних та стилістично забарвлених груп морфем у словах. Їх співвідношення у текстовому фрагменті.
3. Інтерпретація дериватів. Характеристика морфемно-словотворчих засобів, що надають словам відповідних семантико-стилістичних ознак (зменшеності, пестливості, згрубілості, розмовності, фамільярності, просторічності, урочистості, книжності, інтимності, поетичності).
4. Безафіксні утворення. Основоскладання, словоскладання, подвоєння слів та їх стилістичні завдання.
5. Характеристика словотворчих засобів тексту з погляду їх нормативності.
6. Висновок про роль стилістично значущих частин слова та засобів словотвору в тексті (передачі змісту, створенні образності тощо) відповідно до жанру, стилю, типу мовлення.

Домашнє завдання:

1. Укласти таблицю «*Стилістична диференціація засобів словотвору*».

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

2. Дібрати ілюстративний матеріал для відповіді за пунктами 3–5 плану заняття.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає суть поняття «граматична стилістика»? Обґрунтуйте поділ граматичної стилістики на морфемно-словотвірну стилістику, морфологічну і синтаксичну. 2. Що вивчає афіксальна стилістика зокрема? Які стилістичні можливості словотвору і в чому вони виявляються? 3. Яка роль словотворчого афікса у слові? Назвіть типи взаємодії афікса з коренем. 4. Чи однакова роль афіксації в різних функціональних стилях? Які словотворчі засоби стилістики є нейтральними, а які стилістично маркованими? 5. Які стилістичні конотації виникають як результат афіксального словотворення? 6. Які словотворчі засоби відіграють важливу роль у стилізованні книжного забарвлення? Перерахуйте суфікси (префікси) книжного зразка. 7. Які суфікси (префікси) є постійною ознакою художнього і розмовного мовлення? Охарактеризуйте їх за стилістичним забарвленням. 8. Для якого стилю характерні безафіксні утворення і чому? 9. Чи однакові функції виконують складні слова у різних стилях? 10. Які семантико-стилістичні значення й відтінки слів (тексту) творяться словоскладанням, складанням коренів і основ? Аргументуйте відповідь прикладами. 11. Визначте межі поширення аббревіатур та доцільність їх використання у різних стилях. 12. У чому полягає суть стилістичного аналізу словотворчих засобів мови?

Тестові завдання

1. Установити відповідність. Граматична стилістика включає:

- а) лексичну стилістику, фонологію, афіксальну стилістику;
- б) стилістику морфем, стилістику слововживань, фоностилістику;
- в) стилістику дериватів, морфологем і синтаксем.

2. Визначити рядок, який не стосується галузі морфемно-словотвірної стилістики:

- а) стилістична диференціація засобів словотвору;
- б) будова слова, способи творення нових слів;

в) функції стилістично означених груп морфем.

3. Завершити твердження. Афіксальні утворення, тобто слова на - анн(я), -енн(я), -тт(я) позначені...

- а) переважно забарвленням книжності, офіційності, сухості;
- б) емоційно піднесеним, урочисто-патетичним звучанням;
- в) стилістичним забарвленням поетичності, ліризму.

4. Завершити твердження. Стилiстичне забарвлення слiв *козарлюга, здоровань, довжелезний, вiтрисько* визначають афiкси:

- а) зменшеності-пестливості;
- б) збільшеності-згрубілості;
- в) розмовності, знижено-побутового характеру.

5. Завершити твердження. Стилiстичне забарвлення слiв *реготуха, говорун, мобiльник, нiмота, читанина* визначають афiкси...

- а) зменшеності-пестливості;
- б) збільшеності-згрубілості;
- в) розмовності, знижено-побутового характеру.

6. Визначити тип взаємодії афікса з коренем у наведеному ряді слів – *шкандибайло, злодюга, катюга, миленький, дитятко*:

- а) пасивне функціонування кореня;
- б) контрастний зв'язок афікса з коренем;
- в) гармонійний зв'язок афікса з коренем.

7. Визначити тип взаємодії афікса з коренем у наведеному ряді слів – *деревице, річечка, дідусь, дідуган, бабуня, бабисько, штормище*:

- а) гармонійний зв'язок афікса з коренем;
- б) пасивне функціонування кореня;
- в) контрастний зв'язок афікса з коренем.

8. Завершити твердження. Безафіксні утворення на зразок *тонь, щем, блакить, теплінь, юнь*, – виступають лексемами...

- а) знижено-побутового забарвлення;
- б) поетично-ліричного забарвлення;
- в) виразно книжного забарвлення.

9. Завершити твердження. Безафіксні утворення на зразок *грюк, дзвяк, стук, штурх, штовх*, – виступають лексемами...

- а) поетично-ліричного забарвлення;
- б) виразно розмовного забарвлення;
- в) виразно книжного забарвлення.

10. Завершити твердження. Префікси *пра-, су-, пре-, воз-, вос-, низ-, нис-* надають словам...

- а) колориту розмовності;
- б) піднесено-урочистого забарвлення;
- в) інтимно-ліричного звучання.

11. Завершити твердження. Іншомовні префікси (префіксоїди) *а-, анти-, ультра-, де-, дез-, екстра-, транс-, пост-*, надають словам...

- а) виразно книжного відтінку значення;
- б) піднесено-урочистого звучання;
- в) відтінку архаїки, давнини.

12. Завершити твердження. Словотвірна модель словоскладання поширена...

- а) переважно в межах нехудожніх стилів мовлення;
- б) переважно в межах розмовного стилю;
- в) рівноцінно в усіх функціональних різновидах мови;
- г) переважно в межах художнього стилю.

13. Установити відповідність. Стилїстична сфера використання словотвірної моделі подвоєння слів поширена:

- а) в усіх стилях мовлення;
- б) в усно-розмовному та фольклорному мовленні;
- в) у нехудожніх стилях мовлення.

14. Установити відповідність. Процес творення слів *улюблений, улюбленець, любий, люблячий* покликаний:

- а) потребою суто семантичною;
- б) потребою стилїстичною (напівсемантичною);
- в) потребою семантичною і стилїстичною.

15. Установити відповідність. Процес творення слів *дідуган, дідище, дідусь, дідунь* покликаний:

- а) потребою стилїстичною (напівсемантичною);
- б) семантичною і напівсемантичною потребами;
- в) потребою суто семантичною.

16. Визначити рядок, в якому префікси (префіксоїди) надають словам книжного відтінку:

- а) дописати, переглянути, відійти, прибігти;
- б) псевдонауковий, гіперінфляція, ультразвук, антидогма;
- в) прадїд, надхмарний, прийти, заширокий;
- г) аморальність, розкидати, завести, дисгармонія.

17. Визначити рядок, в якому афікси надають словам відтінку урочистості:

- а) завидющий, силування, зримий, бідування;
- б) возсіяти, прародитель, грядущий, сумир'я;
- в) любимий, хлюпотіння, вередющий, виконання.

18. Визначити рядок, в якому суфікси надають словам відтінку розмовності:

- а) вітерець, золотце, спатоньки, коточок;
- б) марнота, реготун, ректорша, колотнеча;
- в) питусі, оченятка, губоньки, дідусь.

19. Визначити рядок, в якому словотворчі засоби надають словам виразно поетичного забарвлення:

- а) грюк, надлегкий, завеликий, безвірний;
- б) прозолоть, пазелень, юнь, яснозорий;
- в) хлопчисько, вітровій, козарлюга, зеленокрил.

20. Установити відповідність. На ознаку виразно пейоративної оцінки вказують словотворчі засоби у рядку:

- а) крихітка, серденько, квіточка, губоньки, сестриченька;
- б) кароокий, срібночолій, дурнуватий, лепетайло;
- в) здоровань, ножище, злодіяка, вовкуватий.

21. Установити відповідність. На ознаку меліоративної оцінки вказують словотворчі засоби у рядку:

- а) здоровань, розбишака, парубище, вовкуватий;
- б) бездумний, дурнуватий, задавака, лепетайло;
- в) крихітка, серденько, квіточка, губоньки.

22. Установити відповідність. Утворення *любісінько-милісінько, любо-дорого, тишком-нишком, зроду-віку* належать до словотворчих засобів:

- а) виразного уснорозмовного, знижено просторічного колориту;
- б) фольклорного забарвлення;
- в) книжного забарвлення.

23. Установити відповідність. Утворення *стрімголов, горілиць, натщесерце, сторчмаголов* належать до словотворчих засобів:

- а) уснорозмовного мовлення;
- б) народнопісенного мовлення;
- в) книжного мовлення.

24. Установити сферу поширення аббревіатур:

- а) уснорозмовне мовлення;
- б) фольклорне мовлення;
- в) писемне мовлення;
- г) художньо-поетичне мовлення.

Практичне заняття № 4

Тема: Стилiстична морфологiя.

Мета: засвоїти стилістичні можливості морфологічних засобів української мови (морфологічних синонімів, граматичних форм і категорій слів різної частиномовної приналежності); виробляти вміння та навички розпізнавати стилістичні якості морфологем у текстах різностильового оформлення, визначати мету їх уживання; здійснювати добір морфологічних засобів з певною комунікативно-стилістичною настановою.

Основні теоретичні питання:

1. Питання стилістичної морфології.
2. Частина мови у стилістичному аспекті:
 - стилістичні особливості іменників, прикметників, дієслів (дієприкметників, дієприслівників);
 - стилістичне використання займенників, прислівників;
 - стилістичне вживання числівників;
 - стилістична своєрідність службових слів (прийменників, сполучників, часток) та вигуків;
 - модальні слова, слова категорії стану та їх стилістичне призначення.
3. Стилiстичнi властивостi граматичної категорії роду, числа.
4. Власні та загальні назви іменників, їх стилістична спроможність.
5. Словозмінні паралелі різних частин мови та їх стилістичні якості.
6. Клична форма. Її стилістичне призначення.
7. Засоби вираження міри якості та їх стилістичне використання.
8. Стилiстичнi аспекти дієслівних форм та категорій (часу, способу, особи, виду і т. ін.).
9. Стилiстичний аналіз морфологічних ресурсів мови.

**Схема морфолого-стилістичного аналізу тексту*

1. Виразне читання тексту. Стилiь.

2. Визначення семантико-стилістичних функцій самостійних, службових частин мови та вигуків (функції конкретизації, динамічності, статичності, емоційності, образності тощо).

3. Стилiстична характеристика морфологічних засобів – граматичних форм та категорій (рід, число, відмінок, особа, час; клична форма; власні та загальні назви, експресивні засоби вираження міри якості ознаки, архаїчні форми дієслів тощо).

4. Встановлення варіантних морфологічних форм і категорій окремих повнозначних слів (стягнені і нестягнені, короткі та повні форми прикметників, дієприкметників; прийоми взаємозаміни часових, особових, способових форм дієслів тощо) та їх призначення.

5. Характеристика висловів із переносним значенням (тропів) і стилістичних фігур, в основі яких лежать морфологічні засоби.

6. Характеристика морфологічних засобів тексту з погляду їх нормативності.

7. Висновки щодо зумовленості вибору певних частин мови та їх граматичних форм і категорій відповідно до жанру, стилю, типу мовлення, теми й основної думки тексту літературного твору.

Домашнє завдання:

1. Підготувати опорний конспект-відповідь за пунктом 2 плану практичного заняття. Зафіксувати приклади стилістично виразного вживання самостійних частин мови та їх форм, службових слів, вигуків.

2. Дібрати ілюстративний матеріал для відповіді за пунктами 3–8 плану практичного заняття.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте зміст поняття «морфологічна стилістика». Які мовні одиниці належать до морфологічних засобів стилістики? 2. Що таке морфологічні синоніми? 3. Охарактеризуйте стилістичний вияв таких самостійних частин мови як іменник, прикметник, дієслово та їх особливих форм (дієприкметника, дієприслівника). 4. Якими стилістичними особливостями виділяються займенники? За якими формами займенників закріпились певні стилістичні функції, характерні тільки або переважно для одного стилю мовлення? 5. Які стилістичні функції виконують числівники? Яка причина обмеженості стилістичних можливостей числівника? 6. Розкрийте стилістичну своєрідність службових слів (прийменників, сполучників, часток). Наведіть приклади. 7. Розкажіть про стилістику вигуків, модальних слів та слів категорії стану. 8. Якими стилістичними особливостями характеризується граматична

категорія середнього та спільного роду слів, що належать до різних частин мови? В яких стилях уживаються іменники спільного роду? 9. Охарактеризуйте нормативно-стилістичне використання іменників у категоріях числа та відмінка. Які стилістичні функції кличного відмінка? 10. Наведіть приклади стилістично виразного використання загальних і власних іменників та прокоментуйте їх. 11. Які стилістичні властивості мають різні групи прикметників? Які форми прикметників стилістично найвиразніші? 12. Назвіть різні способи вираження міри якості, які із них є найбільш експресивними? 13. Яка роль дієслівних часових форм у різних стилях мови? Назвіть найуживаніші прийоми взаємозаміни часових, родових, особових та інших форм дієслова, яке їх стилістичне призначення? 14. Яка роль безособових дієслів і присудкових форм на -но, -то? Які можливості форм наказового способу та інфінітива у створенні стилістичних відтінків висловлювання? 15. У чому полягає суть стилістичного аналізу морфологічних засобів мови?

Тестові завдання

1. Визначити рядок, який не включає питання стилістичної морфології:

- а) комплекс морфологем, дібраних для створення тексту певного стилю;
- б) класифікаційний підхід до частин мови, граматичних категорій;
- в) стилістична своєрідність морфологічних синонімів;
- г) частини мови в стилістичному аспекті.

2. Завершити твердження. Статичні описи формуються на основі...

- а) прикметникової однорідності;
- б) дієслівної однорідності;
- в) іменникових форм вираження.

3. Завершити твердження. Динамічність перебігу подій, картинного змалювання явищ дійсності актуалізується за...

- а) іменникової однорідності;
- б) дієприкметникової однорідності;
- в) дієслівної однорідності.

4. Завершити твердження. Художня описовість, широта картинного змалювання посилюються завдяки частотному уживанню...

- а) прикметників та дієприкметників;

- б) дієприслівникових форм;
- в) займенникових форм.

5. Установити відповідність. Стилiстична вагомiсть прикметникiв проявляється:

- а) за умови їх тропеїчного вжитку;
- б) на основі їх однорідності, ампліфікаційних (градаційних) побудов;
- в) обидва варіанти відповідей.

6. Установити відповідність. Стилiстично осмисленою є позиція займенникiв за умови:

- а) їх повторюваності упродовж певного текстового фрагменту;
- б) уживання при різного роду звертаннях;
- в) обидва варіанти відповідей.

7. Установити відповідність. Стилiстично значущими у художньому мовленні виступають числiвники:

- а) за будь-яких умов уживання, навіть у предметно-номінативному осмисленні;
- б) за умови їх гіперболічного використання;
- в) не мають стилістичного потенціалу.

8. Установити відповідність. Найбільш стилістично виразними у художньому мовленні постають:

- а) форми жіночого, чоловічого роду;
- б) форми спільного, середнього роду;
- в) усі родові форми мають однаковий стилістичний потенціал.

9. Установити відповідність. Стилiстично наснаженими виступають вигуки:

- а) постійно;
- б) за певних умов уживання;
- в) є стилістично нейтральними засобами мови.

10. Завершити твердження. Множинні форми власних назв є...

- а) оказіональними засобами художнього вживання з різнорідним ступенем оцінної експресії;
- б) стильовою рисою фольклорного мовлення;
- в) стилістично нейтральними засобами мовлення.

11. Визначити рядок, який не включає стилістичну сферу вживання коротких форм прикметникiв (*зелен, рад*) та неповних дієслiв (*спiва, чита*):

- а) усі книжні, нехудожні стилі мови й мовлення;

- б) усно-розмовне мовлення;
- в) окремі жанри художнього стилю.

12. Визначити рядок із дієслівною часовою формою, яка не властива книжним, нехудожнім стилям мови:

- а) теперішній час у значенні позачасовості;
- б) давноминулий час;
- в) теперішній історичний.

13. Завершити твердження. Множинні форми абстрактних і матеріально-речовинних іменників (*зла, печалі, гречки, пшениці*) є...

- а) експресивно виразним засобом художнього мовлення;
- б) стильовою рисою народної пісенності;
- в) стильовою ознакою усно-розмовного мовлення.

14. Завершити твердження. Нестягнена повна форма прикметників (дієприкметників, займенників, числівників) є...

- а) стилістично нейтральним засобом мовлення;
- б) стильовою ознакою нехудожнього, книжного мовлення;
- в) виразним засобом стилізації художньо-літературного мовлення під фольклор.

15. Установити відповідність. Стилістично означеною вважається клична форма іменників за умови:

- а) афіксального ускладнення відповідної семантики слова;
- б) персоніфікованого уживання слова;
- в) конотативного наповнення слова;
- г) усі варіанти відповідей.

16. Завершити твердження. Нехудожнім, книжним стилям надається перевага уживання...

- а) простої (синтетичної) форми ступенювання прикметників;
- б) складеної (аналітичної) форми ступенювання прикметників;
- в) жодній із них, вони є функціонально рівноцінними.

17. Завершити твердження. Виразові якості частин мови яскраво виявляються:

- а) у конфесійному та офіційно-діловому мовленні;
- б) лише у фольклорному мовленні;
- в) у художньому мовленні, зокрема його поетичних жанрах;
- г) науковому та офіційно-діловому мовленні.

18. Визначити рядок, в якому наведено прийменники з виразно книжним характером уживання:

- а) біля, коло, край, обіч, збоку;

- б) обік, напроти, супроти, через, насупроти;
- в) незважаючи на, попри, обік, через, у дусі;
- г) відповідно до, залежно від, виходячи з, у світлі, у розрізі.

19. Визначити рядок із сполучниками розмовності:

- а) та, так що, внаслідок того що, то ... то, що, неначе;
- б) і, тому що, бо, коли, чи то ... чи то, ніби;
- в) однак, доки, мовби, проте, якщо, але;
- г) прецінь, буцімто, отож, покіль, себто, одначе.

20. Визначити рядок, в якому іменники спільного роду характеризуються негативно-осудливими відтінками значення:

- а) листоноша, сирота, плакса, нечепура;
- б) бідолаха, трудяга, сіромаха, сердега;
- в) плакса, невдаха, староста, писака;
- г) приبلуда, волоцюга, ненажера, злодюга.

21. Визначити рядок із засобами вираження «пошанної множини»:

- а) перша особа дієслів та займенників;
- б) друга особа займенників та дієслів;
- в) третя особа дієслів та прикметників;
- г) друга особа дієслів та іменників.

22. Визначити стилістичну мету вживання абстрактних іменників okazіональної форми множини «*Та невже ж не помістять в тісну домовину Всі турботи його, всі надії й жалі!*» (В. Симоненко):

- а) засіб експресивного увиразнення тексту;
- б) засіб надання чіткості висловлюваного;
- в) засіб надання урочисто-піднесеного звучання тексту;
- г) засіб узагальнення зображуваного.

23. Визначити стилістичну мету вживання іменників okazіональної форми множини «*Гей, нові Колумби й Магеллани, напнемо вітрила наших мрій!*» (В. Симоненко):

- а) засіб надання пейоративно означеної стилістичної оцінки;
- б) засіб надання чіткості висловлюваного;
- в) засіб оцінної експресії та узагальнення осіб.

24. Визначити, з яким художнім завданням вживається власна назва в okazіональній множинній формі «*Народжує Антеїв земля*» (Л. Забашта):

- а) з метою надання чіткості висловлюваного;

б) з метою надання мовленню урочисто-піднесеного забарвлення;

в) як засіб локалізації зображуваного.

25. Визначити мету вживання власних назв okazіональної множинної форми «Не всі стародавні греки були афродитами, геркулесами, аполлонами, але в них був ідеал краси, і вони бачили її в різних проявах, увічнювали її» (О. Довженко):

а) з метою надання чіткості, конкретизації висловлюваного;

б) для експресії узагальнення зображуваного;

в) з метою надання мовленню урочисто-піднесеного колориту зображуваного.

26. Визначити рядок, в якому порушено норму творення ступенів порівняння прикметників:

а) більш важливий, менш точний;

б) більш важливіший, менш точніший;

в) найбільш ефективний, менш ефективний;

г) кращий, найменш стриманий.

27. Визначити рядок, в якому від усіх прикметників можна утворити стилістично забарвлені короткі та нестягнені форми:

а) потужний, синій, минулий, короткий;

б) низький, далекий, сучасний, кривий;

в) пречудовий, ясний, дорогий, колишній;

г) блаженний, радий, зелений, ясний, вартий.

28. Завершити твердження. Нестягнені повні та короткі форми прикметників...

а) виступають елементами стилізації у дусі народної поезії;

б) є нормативним засобом у всіх стилях і жанрах;

в) вживаються виключно у текстах фольклору.

29. Визначити мету вживання неповних дієслівних форм на –ть (жить, любить):

а) засіб словесної гри (каламбур);

б) засіб відтворення усномовного колориту;

в) засіб відтворення локального колориту;

г) засіб надання мовленню урочистого характеру чи іронічно-сатиричного ефекту.

30. Установити відповідність між стилістичними засобами морфології та їх контекстуальним вираженням:
1) художньо вмотивоване вживання множинних форм іменників;

2) застосування повного прикметника з нестягненим закінченням; 3) уживання форми однини іменника замість множини; 4) стилістично осмислена заміна чоловічого роду середнім; 5) експресивна форма вираження міри якості ознаки; 6) стилістично осмислена заміна жіночого роду середнім.

А) Нехай і паморозь лягла, і сивий день вклонився житу, твоїх дощів осіння мла рідніш чужинського блакиту (А. Малишко).

Б) Там яснії зорі і тихії квіти Єднаються в дивній розмові (Л. Українка).

В) Вівса, пшениці, ячмені – все те зіллялось в одну могутню хвилю (М. Коцюбинський).

Г) Насилу виліз із бебехів пан Цибульський: таке плюгавеньке, товстеньке, кирпате, очі як осокою попрорізувані, а пика та червона, як новий п'ятак, аж блищить (О. Стороженко).

Ґ) В усі часи українська жінка дивувала своєю силою й незламністю (З газети).

Д) Заховав я глибше і печаль, і гнів (В. Сосюра);

Е) Таки й справді морока його знає, що воно за молодиця... І не розбереш: чи воно таке плохе, чи дурне (С. Васильченко).

31. Установити відповідність між стилістичним вираженням дієслівних форм і категорій: 1) теперішній час на позначення майбутнього; 2) давноминулий час; 3) теперішній історичний; 4) стилістично означена «звичаєва форма» множини; 5) теперішній час у значенні позачасовості; 6) взаємозаміна способових форм дієслів.

А) Лукаш... знаходить вербову сопілку, що був кинув, бере її до рук і йде по білій галяві до берези (Л. Українка).

Б) Мітинг розпочинається завтра об 11.00.

В) Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (З газети).

Г) Нарешті 25 січня. Центральна Рада приймає історичний ІV Універсал. Він починається дуже поетично і врочисто (Підручник).

Ґ) Понаприймали вас – ні косою, ні вилами, одним язиком плескаєте. А за вас роби, надсаджуйся, рви жили й м'язи (М. Куліш).

Д) Тисяча доріг, мільйон вузьких стежинок мене на ниву батьківську веде (В. Симоненко).

Е) Вивчилися наш двоюрідний брат на критика... (С. Васильченко).

32. Визначити поняття. Морфологічні синоніми – це...

а) слова-дублети, тотожні за значенням і стилістичним забарвленням;

б) граматичні форми того самого слова, які різняться засобами граматичного вираження, відтінками спільного граматичного значення, а також стилістикою вживання;

в) звукові варіанти слів, однакові за значенням, але відмінні за стилістичним вживанням чи емоційно-експресивним забарвленням.

33. Вказати мету використання архаїчних форм дієслів (*еси, есте*):

а) засіб словесної гри (каламбур);

б) засіб надання мовленню урочистого характеру чи іронічно-сатиричного ефекту;

в) засіб оцінної характеристики образів, явищ, предметів, настроїв.

34. Визначити рядок із правильним твердженням:

а) морфологічні засоби стилістики узагальнюють основне лексичне значення;

б) в офіційно-діловому та науковому стилях мовлення найчастіше вживаються присвійні прикметники;

в) синонімічні засоби морфології не завжди мають власне стилістичний характер;

г) стилістичні можливості категорії роду однаково проявляється в усіх стилях мовлення.

35. Завершити твердження. Стилiстичнi особливостi морфологiї полягають...

а) у правильності написання частин мови та їх форм;

б) у різній частотності використання окремих морфологічних форм у певному функціональному різновиді мовлення;

в) в узагальненні основного лексичного значення слова.

36. Завершити твердження. Частини мови у стилістичному аспекті...

а) логічно узагальнюють певні явища та події зображуваного;

б) слугують експресивно-виражальними засобами у сфері художнього мовлення;

в) увиразнюють чіткість вимови висловлюваного;

г) виражають основне лексичне значення слова.

Практичне заняття № 5

Тема: Стилiстичний синтаксис. Перiодична мова.

Мета: засвоїти стилістичні можливості синтаксичних одиниць та особливості їх функціонування в різних стилях мови; виробляти практичні вміння та навички визначати стилістичні якості синтаксем, різних за своєю модальністю та структурною побудовою; здійснювати добір синтаксичних синонімів та паралельних синтаксичних конструкцій з певною комунікативно-стилістичною настановою.

Основні теоретичні питання:

1. Стилiстичні властивості порядку слів у реченні.
2. Експресивні способи вираження головних та другорядних членів речення.
3. Стилiстична своєрiднiсть комунікативних рiзновидiв речень (розповiднi, питальнi, спонукальнi та окличнi).
4. Стилiстичні властивості односкладних і неповних речень.
5. Стилiстичні явища у структурі простого ускладненого речення: стилістичні якості відокремлених, однорідних членів речення, звертань, вставних і вставлених одиниць.
6. Стилiстика складного речення.
7. Стилiстичне використання синтаксичних синонімів та паралельних синтаксичних конструкцій.
8. Період та його види. Стилiстичні функції перiодичної мови.
9. Пряма мова та інші способи індивідуалізації мови в контексті. Монолог. Діалог. Полілог.
10. Стилiстичний аналіз синтаксичних засобів мови.

**Схема синтаксично-стилiстичного аналізу тексту*

1. Виразне читання тексту. Стилiль.
2. Порядок слів у реченні. Інверсія як стилістичний засіб мовлення.
3. Види речень за метою висловлювання (модальністю) та емоційним забарвленням. Визначення їх стилістичної ролі.
4. Експресивні способи вираження головних та другорядних членів речення.
5. Слiслові та стилістичні функції простих і складних речень.
6. Роль двоскладних і односкладних речень (описова, узагальнювальна, слiслова, виражальна тощо).
7. Функції однорідних членів речення, вставних і вставлених конструкцій, відокремлених членів речення, вокативів.

8. Функціонально-стилістична роль прямої мови, невласне прямої мови, інші способи індивідуалізації мови в контексті. Монолог, діалог, полілог.

9. Синтаксичні одиниці, що стали основою тропів і стилістичних фігур.

10. Період, його види. Стилістичні функції періодичної мови.

11. Висновок про значення синтаксичних засобів у відтворенні теми та ідеї тексту, в побудові образної системи відповідно до жанру, стилю, типу мовлення.

12. Синтаксичні особливості індивідуального стилю мовлення.

Домашнє завдання:

1. Схематично відтворити *порядок слів у реченні: прямий та зворотний*. Підібрати речення з інверсованим порядком слів.

**На аркуші паперу формату А4 (комп'ютерна верстка)*

2. Навести приклади, які б ілюстрували своєрідність стилістичного використання головних та другорядних членів речення (експресивні форми вираження кожного з них).

3. Навести приклади використання усіх видів односкладних речень за їх типовими стилістичними ознаками та функціями.

4. Підготувати опорні конспекти-відповіді за пунктами 8–9 плану практичного заняття. Зафіксувати різновиди періодичної мови.

Питання для самоконтролю:

1. Яку роль у стилістиці відіграють синтаксичні засоби мови? Розкрийте зміст поняття «стилістичний синтаксис». 2. Що таке синтаксичні синоніми та паралельні синтаксичні конструкції? Чи тотожні ці поняття? 3. Який порядок слів властивий українській мові? Наведіть приклади. 4. Охарактеризуйте інверсію відносно окремих стилів, яким вона властива. 5. Як впливають члени речення на смислове й стилістичне забарвлення тексту? Аргументуйте свою відповідь прикладами. 6. Чому фразеологізми в ролі членів речення більш експресивні? 7. Якими стилістичними можливостями володіють модальні речення? 8. Яким функціональним стилям властиві різні типи речень за метою висловлювання? 9. Якими стилістичними особливостями виділяються односкладні речення? 10. Яким є стилістичний ефект від використання неповних речень? Чому їх найчастіше використовують у розмовно-побутовому мовленні і майже повністю уникають у мовленні офіційно-діловому? 11. Як впливають на стилістичне забарвлення речень однорідні, відокремлені члени речення, звертання? 12. Якою мірою

характеризується стилістично речення із вставними і вставленими конструкціями, звертаннями? Наведіть приклади. 13. Які найважливіші стилістичні особливості складного речення? Які функції виконують різні види складного речення? 14. З'ясуйте своєрідність явища синоніміки багатьох із них із ускладненими простими реченнями (прикметниковим, дієприкметниковим або дієприслівниковим зворотом (зворотами). 15. Що таке невласне пряма мова? Які її стилістичні особливості? 16. Що називається здогадною прямою мовою і яку мову ми називаємо напівпрямою? 17. Якими стилістичними ознаками характеризуються різні форми прямої мови? 18. Що ми називаємо періодом? На які види поділяється та яка структура кожного із них? У чому суть стилістичної важливості періоду? 19. Що таке монолог, діалог, полілог? Яким стилям вони властиві? Вкажіть на стилістичні особливості монологічної та діалогічної мови. 20. У чому полягає суть стилістичного аналізу синтаксичних засобів мови?

Тестові завдання

1. Установити відповідність. Розділ граматичної стилістики, в якому вивчаються явища, що характеризують стилістичну природу синтаксем:

- а) афіксальна стилістика;
- б) стилістика речень і словосполучень;
- в) морфологічна стилістика.

2. Функція, яка не стосується стилістичної вправності мовця:

- а) опанування багатством та різноманітністю мовлення;
- б) засвоєння правил пунктуації;
- в) боротьба за точність і доречність мовлення;
- г) засвоєння стилістичних норм;
- г) розвиток «чуття мови».

3. Установити відповідність. Розділ граматичної стилістики, в якому вивчається синонімія синтаксичних конструкцій:

- а) стилістика словотворчих засобів;
- б) стилістичний синтаксис;
- в) стилістика частин мови.

4. Вказати рядок, який не стосується питань стилістичного синтаксису:

- а) стилістичні функції порядку слів у реченні;

- б) синонімія синтаксичних конструкцій;
- в) стилістична своєрідність і важливість слів різних частин мови;
- г) стилістичні функції звертань.

5. Визначити рядок, в якому наведено питання, що не стосується стилістичних ресурсів простого речення:

- а) експресивні способи вираження членів речення;
- б) особливі випадки використання однорідності;
- в) класифікація речень за будовою;
- г) інверсія.

6. Визначити рядок, в якому наведено синтаксичні синоніми:

- а) індустрія – промисловість, лінгвістика – мовознавство, полісемія – багатозначність, позамовний – екстралінгвальний;
- б) пісня матері – материнська пісня, після оприлюднення вироку – оприлюднивши вирок, йти лісом – йти через ліс, справа завершена – справу завершено;
- в) працює вчителем – вчителює, володар – владар, еси – є, гуляє – гуляє;
- г) ректору – ректорові, вищий – більш високий, ясен – ясний, працюватиму – буду працювати, допомогти – надати допомогу.

7. Вказати, для яких стилів мови найбільш характерна інверсія:

- а) художній, науковий;
- б) художній, публіцистичний;
- в) офіційно-діловий, публіцистичний.

8. Установити відповідність. Експресивні форми вираження головних членів речення наведено в рядку:

- а) Життя мені не мислиться без книг, я мушу хоч торкнутися до них (І. Гнатюк);
- б) Людина починається з любові (Я. Троян);
- в) Прожити вік – не поле перейти (Н. тв.);
- г) Кожна голова свій розум має (Н. тв.).

9. Установити відповідність. Інверсію використано в реченні:

- а) Земля молодіє від рясту, від сонця, від цвіту (С. Пушик);
- б) Ясне сонце почало підніматися десь далеко за лісом (П. Мирний);
- в) Прийшла любов непрохана й неждана – ну як мені за нею не

піти? (В. Симоненко);

г) Сонце стояло на заході (І. Нечуй-Левицький).

10. Вказати рядок, речення в якому потребує стилістичного редагування:

а) Тепла липнева ніч пролітає садками, посадками, скиртами в полях (О. Гончар);

б) У разі відпуску напоїв, кулінарних та борошняних страв, тістечок, морозива, чаю і кави сумнівної якості споживач має право вимагати від працівників громадського харчування надання необхідних документів щодо якості (З газети);

в) І право людське, і воля, і закон – усе потоптано (Б. Грінченко);

г) Ми не тільки відвідали історичний музей, а й встигли побувати в картинній галереї (Розмовне мовлення).

11. З'ясувати різновид стилістичної помилки в наведеному уривку «Я навчаюсь у школі № 2. Мені подобається в нашій школі кабінет, майстерні, спортзал, їдальня. Наша школа має багато цікавих гуртків, які ведуть вчителі нашої школи»:

а) невідповідність ужитих мовних засобів стилеві висловлення;

б) порушення принципу милозвучності;

в) нерозрізнення слів-паронімів;

г) уживання русизмів (суржикових слів);

г) невмотивоване повторення слів (тавтологія).

12. Вказати, в якому рядку всі словосполучення стилістично правильні:

а) діюче законодавство, вищий учбовий заклад, важливе міроприємство, прожитковий мінімум, на слідуючий день;

б) любий із студентів, підготувати тези, невстигаючий учень, поїхати у відрядження, конкурентноспроможна фірма;

в) мова йдеться, ухвалити рішення, аркуш паперу, кошторис будівельних робіт, сучасна митниця;

г) приймати участь, правильна відповідь, втілюватися в життя, чергова печатка, на протязі року.

13. Визначити, в чому полягає стилістична своєрідність узагальнено-особових речень:

а) до них здебільшого вдаються тоді, коли немає потреби в логічному виділенні особи у таких займенникових формах, як І-а або II-а особи;

б) майже з однаковою активністю використовуються в усіх стилях мовлення;

в) виступають структурами афористичного мовлення, компонентами розмовного мовлення, найчастіше використовуються в прислів'ях та приказках, відтворюючи узагальненість суджень і водночас образність мислення;

г) широко використовуються в офіційно-діловому та науковому мовленні.

14. Визначити, в чому полягає стилістична своєрідність інфінітивних речень:

а) до них здебільшого вдаються тоді, коли немає потреби в логічному виділенні особи в таких займенникових формах, як І-а або II-а особи;

б) майже з однаковою активністю використовуються в усіх стилях мовлення;

в) найчастіше використовуються в прислів'ях та приказках, відтворюючи узагальненість суджень і водночас образність мислення;

г) широко використовуються в офіційно-діловому та публіцистичному стилях і мають відтінок наказовості, категоричності.

15. Визначити, в чому полягає стилістична своєрідність безособових речень:

а) переважно використовуються в офіційно-діловому мовленні та публіцистиці, мають відтінок наказовості, категоричності, застереження;

б) знеособлено передають зміст, наголошують на результаті дії, активно використовуються в художньому мовленні в пейзажних описах з відтінком стихійності, невідомості, в авторських роздумах, у мові персонажів;

в) майже з однаковою активністю використовуються в усіх стилях мовлення;

г) виступають структурами афористичного мовлення, найчастіше використовуються в прислів'ях та приказках, відтворюючи узагальненість суджень і водночас образність мислення.

16. Визначити, в чому полягає стилістична своєрідність називних речень:

а) майже з однаковою активністю використовуються в усіх стилях мовлення;

б) виступають структурами афористичного мовлення, компонентами розмовного мовлення, відтворюючи узагальненість суджень і водночас образність мислення;

в) широко використовуються в офіційно-діловому та публіцистичному мовленні, мають відтінок наказовості, категоричності, застереження;

г) активно використовуються в художньому, публіцистичному та розмовно-побутовому стилях як зачини або кінцівки експресивно зв'язних текстів.

17. Визначити стилістичну сферу поширення складних синтаксичних конструкцій:

а) найбільш уживані в книжному мовленні;

б) найбільш уживані в уснорозмовному мовленні;

в) з однаковою активністю використовуються в усіх стилях мовлення.

18. Визначити різновид періоду, заключна частина якого не подається зовсім, або обривається, чи замінюється вигуківим словом:

а) класичний;

б) обірваний;

в) обернений;

г) обрамлений;

г) кільце.

19. Встановити, до якого типу належить речення «Як засвідчив доповідач, вирішальним фактором постала остаточна інформація із відділу громадського опитування»:

а) здогадної прямої мови;

б) вільної прямої мови;

в) невласне прямої мови;

г) непрямой мови.

20. Завершити твердження. Особливий різновид чужого мовлення, що являє собою дослівно переданий уривок із якогось твору для підтвердження або ілюстрації тієї чи іншої думки, називається...

а) прямою мовою;

б) цитатою;

в) невласне прямою мовою;

- г) внутрішнім монологом;
- г) діалогом.

21. Вказати, які мовні норми стосуються правил побудови висловлення, регулюють вибір варіантів побудови словосполучень, простих і складних речень:

- а) лексичні;
- б) стилістичні;
- в) орфоепічні;
- г) орфографічні;
- г) синтаксичні.

22. Визначити, в якому із названих стилів мови активно застосовуються засоби експресії, діалогічні форми, неповні речення, міміка, жести, різні інтонації:

- а) науковому;
- б) офіційно-діловому;
- в) розмовному;
- г) художньому;
- г) публіцистичному.

23. Завершити твердження. Речення, що містять у собі наказ, вимогу, заклик, побажання, пораду, прохання, називаються...

- а) власне питальними;
- б) спонукальними;
- в) риторично-питальними.

24. Завершити твердження. Складнопідрядні речення найбільш характерні для стилю мовлення...

- а) наукового;
- б) художнього;
- в) розмовного;
- г) офіційно-ділового.

25. Визначити різновид періоду, що починається з висновкової частини:

- а) класичний;
- б) обірваний;
- в) обернений;
- г) обрамлений;
- г) кільце.

26. Встановити, до якого типу належить речення «Він з усмішкою витягнув з кишені перев'язану мотузочком пачку»

грошей, підкинув її вгору, зловив і на мигах показав: бери, мовляв»
(М. Стельмах):

- а) здогадної прямої мови;
- б) вільної прямої мови;
- в) невласне прямої мови;
- г) непрямой мови.

Лабораторне заняття № 3

Тема: Стилiстичний аналіз тексту.

Мета: узагальнити теоретичні засади стилістичного аналізу тексту різножанрової стильової приналежності та вдосконалювати вміння й навички його виконання; розвивати інтерес до мови, мовне чуття.

Основні теоретичні питання й завдання:

- 1. Теретичні засади стилістичного аналізу тексту.
- 2. Специфіка стилістичного аналізу тексту художнього та нехудожнього стилів мовлення.

3. Виконання стилістичного аналізу тексту різножанрової стильової приналежності (розмовного, наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, художнього, конфесійного, епістолярного різновидів мовлення).

**Схема повного стилістичного аналізу тексту*

I. Сильова приналежність (диференціація на підстилі) тексту, колоритно-стилістичний різновид, форма вияву, тип мовлення за характером мовленнєвої діяльності співрозмовників (розповідь, опис, міркування), жанр реалізації. Сфера поширення, функція, основне призначення. Сильові ознаки (обов'язково ілюструючи відповідь прикладами з тексту).

II. Фонетична організація тексту (з урахуванням усіх складових звукової організації, інтонація, наголос, тон мовлення тощо).

1. Характеристика засобів милозвучності:

- евфонічні чергування голосних і приголосних звуків;
- вимовна легкість (повноголосся, подовження, спрощення).

2. Пошук явищ фоносемантики, звукового символізму, елементів звукопису: асонанс, алітерація, дисонанс, анафора, епіфора, рима, ритміка, звуковідтворення, звуконаслідування, тонема; елементів експресивної графіки.

3. Визначення ролі фонографічних засобів виразності у створенні тексту певного стилю, відповідного колоритно-стилістичного різновиду.

III. Лексичні та фразеологічні засоби стилетворення.

1. Характеристика лексики за походженням, тематикою (тематичними полями). Мета використання (для досягнення яких цілей здійснюється добір саме таких лексичних засобів).

2. Характеристика лексики за функціонально-стилістичними ознаками (загальноживана, вузькоспеціальна: термінологічна, професійна, діалектна, жаргонна, арготична; активна, пасивна: архаїзми, історизми, неологізми; нейтральна, стилістично забарвлена: книжна, розмовно-просторічна та емоційно-експресивна). Семантико-стилістичний коментар до наявних груп лексики. Їх роль і місце в тексті.

3. Способи використання полісемії, функції багатозначних слів.

4. Доцільність використання синонімів, антонімів, омонімів, паронімів. Прийоми реалізації їх стилістичних потенцій.

5. Виділення фразем. Групи фразеологічних (фразеологізованих) одиниць за функціонально-стильовим розшаруванням.

6. Наявність афористичних засобів мови. Індивідуально-авторські прийоми використання фразеологізмів.

7. Аналіз семантико-стилістичних якостей фразеологізмів. Призначення, роль фразеологізмів (усіх структурно-генетичних та функціональних різновидів) у тексті.

8. Вплив лексико-фразеологічних засобів на вираження змісту мовлення.

IV. Морфемно-словотворчі ресурси.

1. Пошук стилістично забарвлених груп морфем, інтерпретація дериватів. Безафіксні утворення. Основоскладання, словоскладання, подвоєння слів та їх стилістичні завдання.

2. Характеристика словотворчих засобів, що надають словам семантико-стилістичних відтінків (зменшеності, пестливості, збільшеності, згрубілості, урочистості, інтимності, виразно поетичної маркованості, фольклорності, пісенності, розмовності, книжності тощо).

V. Морфологічні засоби текстотворення.

1. Визначення семантико-стилістичних функцій самостійних, службових частин мови, вигуків (функції конкретизації, уточнення, емоційності, образності, характеристичності, динамічності, статичності тощо).

2. Варіантність морфологічних форм (стягнені і нестягнені, короткі і повні форми окремих повнозначних частин мови; засоби вираження міри якості ознаки; варіантні часові, особові, способові форми дієслів та ін.). Вибір певних граматичних форм у зв'язку із типом мовлення, жанром, стилем.

3. Стилістична характеристика морфологічних засобів – граматичних форм та категорій певних частин мови (рід, число; кличний відмінок; власні та загальні назви тощо).

VI. Синтаксична організація тексту.

1. Порядок слів у реченні. Інверсія як стилістичний засіб мовлення.

2. Експресивні способи вираження головних та другорядних членів речення.

3. Види речень за метою висловлювання (модальністю) та емоційним забарвленням. Їх роль у тексті.

4. Особливості структури простого ускладненого речення. Функції відокремлених, однорідних членів речення, вставних і вставлених конструкцій, вокативів.

5. Стилістичні властивості односкладних і неповних речень.

6. Стилістичні особливості складного речення. Період, стилістичні функції періодичної мови.

7. Функціонально-стилістична роль прямої мови, інші способи індивідуалізації мови в контексті. Монолог, діалог, полілог.

VII. Роль мовних засобів (фонетичних, лексичних, граматичних) у творенні фонетичних фігур, фігур слова – тропів та стилістичних фігур. Їх призначення в тексті.

VIII. Характеристика мовних засобів з погляду нормативності.

IX. Стилєтворча роль мовних одиниць у передачі головної думки, змістового наповнення тексту, у творенні цілісної образної системи відповідно до стилю, жанру, типу мовлення.

Домашнє завдання:

1. Підготувати опорні відповіді за пунктами 1–2 плану лабораторного заняття.

2. Розглянути схему стилістичного аналізу тексту та алгоритм його виконання.

Питання для самоконтролю: 1. У чому полягає суть стилістичного аналізу тексту? 2. Яка відмінність стилістичного аналізу художніх та нехудожніх текстів?

Стилістичний аналіз тексту різножанрової стильової приналежності Пам'ятка

Стилістичний аналіз тексту розкриває особливості мовного стилю (підстилю) в його загальних рисах, залежність мовної структури від жанрової специфіки, комунікативних настанов та цілей висловлювання; а також передбачає визначення основних засобів стилєтворення – сукупності таких фонетичних, лексичних, фразеологічних, граматичних одиниць, що формують цей стиль, увиразнюють мовлення.

В основі стилістичного аналізу тексту лежить **характеристика мовних засобів текстової реалізації літературно-мовленнєвого твору**. Стилiстичний аналіз тексту вказує на доцiльнiсть або недоцiльнiсть уживання в певному контекстi вiдповiдних мовних засобiв (лексем, фразем, словосполучень, речень тощо) **залежно вiд змісту, стилю викладу, жанру, типу мовлення**.

Лiнгвостилістичний аналіз тексту покликаний розкрити структуру мовленнєвого твору (чи його частини), що втілюється у текстi (себто має письмову фіксацію, літературно оброблений: повість, фейлетон, стаття, оголошення тощо) через з'ясування контекстуальної семантики слова, експресивно-стилістичного забарвлення лiнговодиниць рiзних рiвнiв. Має на меті виявити систему рiзнорiвневих мовних засобiв (*засобiв текстоформування і стилетворення*), за допомогою яких здiйснюється виклад матерiалу, визначити мовно-смилові домінанти (*ключові, стрижневі слова*) змістового наповнення та ідейного вираження аналізованого тексту, завдяки яким вiдбувається осмислення та узагальнення дiйсностi (реальної, iрреальної, iдеальної), і передбачає вiдповiдь на питання: *чим і як* втілюється його мовно-жанрова специфіка, створюється оригiнальнiсть твору, що стосується, насамперед, белетристики, публіцистики, епiстолярiю тощо. А також включає встановлення **стилістичної вiдповiдностi (адекватностi) чи невiдповiдностi тексту**, акцентує увагу на фактах уникнення сплутування мовних стилiв, стилістично не доцiльного, не вмотивованого добору засобiв текстотворення (рiзностильових одиниць).

Досить часто зміст, який вкладає автор, і зміст, який сприймають читачі (стиль художнього мовлення та публіцистики), не збiгаються, не завжди є адекватним розуміння прочитаного. Врiвноважити цей процес і покликаний лiнгвосмиловий, тобто лiнгвостилістичний аналіз тексту.

Отже, стилістичний аналіз тексту передбачає:

- **видiлення та характеристику рiзнорiвневих мовних одиниць**, наявних у текстi;
- **визначення основних прийомiв їх уведення в текст та специфіки організації** (способи використання, форми реалізації, способи поєднання);
- **з'ясування призначення, ролі мовних засобiв** вiдповiдно до стилю (пiдстилю), жанру, типу мовлення (за способом викладу,

формою репрезентації, формою спілкування, тобто кількістю учасників комунікації тощо);

- **визначення власне стилетворчих засобів** текстоформування та **мовно-сміслових домінант** (ключових слів) змістового наповнення та ідейно-тематичного вираження аналізованого тексту.

Зразок стилістичного аналізу тексту

Зразком для аналітичної розвідки слугуватиме текстовий фрагмент літературної творчості Яреми Гояна «Воскреснемо!», наведений нижче (для зручності аналізу в ньому пронумеровано синтаксеми).

(1) *Воскреснемо!*

(2) *Воскреснемо, брати і сестри, бо Земля наша, хоч і розп'ята на хресті історії, але свята.*

(3) *Воскреснемо!* (4) *Бо ми вічно були на цій Богом даній Землі як народ, і рідне небо хай пошле нам силу для життя.*

(5) *Воскреснемо!* (6) *Бо світить нам у віки пророцтво Тараса: «Не вмирає душа наша, не вмирає воля».*

(7) *Встаньмо з колін, розірвімо пута, високо підведемо голови, як це одвіку було написано нам на роду.*

(8) *Пречиста блакить ясніє у безмірній високості України, як праведна душа народу.* (9) *Веселковою барвою розлилася вона в небесах віковичним знаменом, на якому палає золото сонця, мов святий німб.* (10) *Ні, немає на світі кращого неба, ніж небо України.*

(11) *Високе, мов дух, воно благословляє свою Україну, береже у віках її материнську любов, тому його ніколи не відділити від рідної матінки-землі.* (12) *Подивімось на своє небо і думкою, як у тій чудовій-пречудовій пісні, полиньмо аж до сонця і зірок і гляньмо на трепетну Землю – і тоді відкриється нам на зелено-голубому лику планети край, що нагадує собою серце, – Україна!*

(13) *Ні, як нема кращого неба, ніж небо України, так і немає кращої землі, ніж наша Україна.*

Підготовчий етап стилістичної роботи з текстом (орієнтовні питання)

1. Вкажіть стильову приналежність тексту та жанрову форму його реалізації (мотивуйте правильність вибору).

2. Визначте сферу поширення, функцію та основне призначення тексту.

3. Який тип мовлення домінує у тексті? У чому полягають особливості його композиційної побудови?
4. Назвіть загально стилеві риси, характерні для цього текстового фрагмента.
5. Яка емоційна тональність домінує? Визначте стилістичний колорит мовлення.
6. Які мовні засоби, насамперед, є показниками емоційного забарвлення аналізованого тексту?
7. На які дві частини, умовно, можна поділити текст?
8. Якими мовними засобами досягається смислова наповненість кожної із них?
9. Зверніть увагу на важливість імперативів у структурі тексту.
10. Яку роль відіграють дієслівні та займенникові форми множини в тексті?
11. Прокоментуйте роль заперечних часток у вираженні ідейного задуму автора.
12. У чому полягає своєрідність синтаксичної організації тексту? Які стилістичні фігури наявні та яке їх призначення?
13. З'ясуйте стилістичну значущість періодичної мови прозового тексту.
14. Яку роль відіграють фраземи? Чим, на Вашу думку, зумовлено використання афористичного фонду художньо-літературної мови у наведеному контексті?
15. Які лексичні засоби (тематичні групи слів, різні прошарки лексики) використовуються автором для досягнення мети висловлюваного?
16. Як засоби морфеміки впливають на стилістичне забарвлення слів?
17. Охарактеризуйте лексичний склад тексту з погляду його стилістичної виразності, емоційної наснаженості.
18. Які засоби є визначальними для створення образності (тропіка тексту)?
19. Які одиниці виступають мовностильовою домінантою тексту? Назвіть ключові (стрижневі) слова, ті, що становлять його смисловий центр (ядро), а отже відіграють вирішальну роль у передачі (вираженні) головної думки, ідейного наповнення змісту аналізованого тексту?

Стилістичний аналіз

Обраний текст приналежний до комбінованого стильового

типу мовлення – стилю художньої публіцистики. У ньому проявляються виміри обох стилів, художньо-белетристичного і публіцистичного. Його визначальні функціонально-стильові риси – це фактологічна переконливість, динамічність, актуалізація сучасності, чіткість, декларативність, закличність, спонукальна експресія, авторська пристрасть, оцінність різної модальності (захоплення, гнів); простота, доступність, зрозумілість. Досить помітним виступає синтез вишуканості форми, образності, емоційності та логічності, інформативності (особливої насиченості комунікативною доцільністю змісту висловлюваного), чіткості, точності фрази; виразним постає прояв авторської індивідуальності у тексті, неоднорідність його лексико-граматичного складу.

Відзначимо інформативну функцію та функцію цілеспрямованого впливу на адресата (читача, слухача), його розумово-почуттєву сферу, мислення і свідомість; формування громадської думки – як основну комунікативну мету (зорієнтованість) повідомлюваного. Текст поширений у мовленні ЗМІ (преса, часописи, суспільно-політична література, телебачення, радіо), а отже обслуговує громадсько-політичне життя суспільства і представлений такою формою жанрової реалізації як публіцистичне есе.

Текстове представлення жанру, що перебуває на перетині художньої та публіцистичної творчості, фігурально концентрує у собі цілісний образ української нації – «брати і сестри; ми», об'єднаного спільністю інтересів, цілей, задумів, звершень; узагальнено відтворює важливі для українців соціально-культурні та політичні події, факти духовного життя нації, чітко визначає суспільно-громадянську позицію народу. Автор торкається актуальних проблем національної дійсності, порушує життєво важливі питання сучасності: відродження нації, пробудження національної гідності, розвиває тему непримиренності до ворогів рідної землі, небайдужості до долі рідного краю, його народу, пропагує ідею безмірної любові та відданості Україні. У ньому домінує емоційно-наражений, піднесено-урочистий колорит мовлення.

Текст за типом мовлення мішаний, основну частину якого становить роздум (міркування) з елементами статичного опису. Міркування містить: тезу – в основі оклична спонукальність словачення (1) *Воскреснемо!* (що вміщує такий відтінок модальності як

заклик-ствердження); основну частину – доведення (докази, переконливі факти, беззастережні аргументи), що вирізняється розгорнутою структурою речень, натхненним характером їх емоційного спрямування (2–12); і висновок, репрезентований граматичною моделлю своєрідного ствердження з активною стилістичною позицією підсилувально-заперечної частки *ні* та експресивних форм порівняльно-зіставних конструкцій (13, а також див. – 10).

Агітаційно-закличний характер звертань, пристрасний, піднесено-схвильований тон висловлювання насамперед досягається використанням різних речень за комунікативною віднесеністю (метою висловлювання) та емоційним забарвленням (мірою емоційності). Зокрема, спонукальні різновиди (з багатофіксованим виявом речень-закликів (1–3, 5, 7, 12), в яких власне імперативність виражається дієсловами у формі наказ. способу, II ос., мн.; майб. ч., недок. в., – **Воскреснемо!**; **встаньмо з колін**, **розірвімо** пута, **високо підведемо** голови, **подивімося**, **полинємо**, **гляньмо**, – контекстуально ускладнюючись ситуативним вжитком, лексико-семантичним оточенням, динамізують виклад, посилюють значеннєві відтінки наказовості у плані беззастережної вимоги обов'язковості виконання. Окличні речення часто набувають форм єдності з попередніми і постають як спонукально-окличні. Інтенсивна почуттєвість, стилістично-емоційне спрямування таких речень вирізняє їх з-поміж інших, посилює наказово-закличне інтонування тексту, що характеризується високим тоном, супроводжується більшою силою, напруженою голосу.

Множинність дієслів (попередньо вказаних) та займенникових форм (наприклад, *ми були*, *світить нам*, *наша Земля (Україна)*) допомагають передати єдність інтересів української громади, привертають особливу увагу адресата до висловлюваного, наближують до нього описуване, роблять його більш близьким, доступним, яскравим, наочним у передачі спільних почуттів і переживань автора й читача.

Художньо та естетично значущим, тематично зумовленим й ідейно вмотивованим постає конструювання зазначених типів речень у стилістично виразні фігури думки. Важливими компонентами синтаксичної організації тексту виступають анафоричні повтори (лексичний єдинопочаток) та анафорично-парцельовані конструкції (1–3). Таким чином логічно

впорядковуюючи текст, інтонаційно посилюючи смислову вагомість повторюваних фраз, ця стилістична побудова продукує активне розгортання авторського задуму, увиразнює ідею необхідності національного відродження, пробудження національної свідомості й піднесення духу нації.

Наступний цикл речень (8–11) відзначається описовим характером, з багатим образним арсеналом мовних засобів, водночас характеризується статичністю художнього відображення краси рідного краю і відносним спадом інтонаційно напруженого тону мовлення. Сильовою домінантою емоційно-натхненого викладу надалі постають засоби іншого мовного рівня. Особливої значущості набуває не так синтаксична організація тексту, як лексичні засоби авторського добору. Словниковий склад тексту відзначається рисами яскравої поетичності, ліризму: *пречиста блакить, у безмірній високості, віковичним знаменом, рідної матінки-землі, материнська любов, рідне небо, у чудовій-пречудовій пісні, на зелено-голубому лику (планети), на трепетну Землю*. В основі виразності деяких слів – їх власне природна стилістична маркованість, оцінність яскравого односпрямованого плану позитивних конотацій; риси емоційної експресії окремих із них підсилюються словотворчими афіксами та іншими засобами стилістичного словотвору (зокрема способами осново- та словоскладання).

Як і в попередньому контексті, помітним постає архаїчний склад лексики. Вагоме місце належить канонічній лексиці, а саме одиницям на позначення сакральних понять, церковних реалій, релігійних постатей тощо (*воскреснемо, Богом, пророцтво, благословляє, небеса, свята, хрест* та ін.). Зокрема активно позиціонує ця група лексики у складі тропів, а саме порівнянь, метафор, формуючи піднесено-поетичний, натхненний струмінь тексту: *високе, мов дух* (небо України); *як праведна душа* (блакить); *палає золото сонця, мов святий німб, веселковою барвою розлилася* (блакить); ореол величності, урочистості – *на лику (планети), розіп'ята на хресті історії* (Земля наша), усимволізовуючи стражденню, нелегку долю рідного краю. Тематично близькими, спорідненими виступають у межах цього контексту інші лексичні засоби його ідейного вираження. А саме, назви абстрактних понять (*дух (душа), воля, любов*, а також *серце*) та просторових реалій (*сонце, зірки, небо, земля, планета*) відіграють

особливу роль відносно ключового слова *Україна* (та з ним співмірного *Земля*), що становить своєрідний смисловий центр, ядро тексту і звучить рефреном на усій його площині, об'єднуючи за смислом та експресивно, наголошуючи потрібну авторові думку. Значна їх частина вибудовує цілісну образну систему тексту, створюючи естетично оброблений, глибоко осмислений образ рідного краю, пронизаний відчуттям любові, його краси та неповторності. Засвідчені випадки використання слів у тропеїчному вжитку (від епітета, порівняння до метафори-символу), вишуканість синтаксичної форми (наявність стилістичних фігур, інших елементів поетичного синтаксису) посилюють образність мовлення, збагачують стилістичну канву тексту різноманітними засобами виразності та емоційного впливу на почуттєвий світ людини.

Неабияку значущість, художньо-ідейну цінність виявляє періодична мова у межах представленого контексту, що вміщує гармонійно поєднані паралельно-змістові частини, які в логічному та інтонаційному плані створюють цілком завершену структурно-синтаксичну одиницю. З боку змісту – це розгорнений тематичний виклад, а з боку форми – впорядковане розташування фраз, досягнення їх ритмічності. Така побудова зумовлює перехід від нейтрального тону до більш пристрасного, емоційно-напруженого, схвильованого, динамічного і традиційно виступає яскравою рисою виразності й наснаженості мовлення (як бачимо, не тільки художньо-поетичного).

Емоційно-експресивний фон мови (урочистість, піднесеність) підтримується, а в деякій мірі і задається, фразеологічними одиницями переважно книжного характеру, зокрема біблійного походження, наприклад: *на Богом даній Землі; хай пошле нам силу для життя; було написано на роду*. Літературною цитатою (як особливого стилістичного прийому використання афористичного фонду мови, пристосування до інших умов текстової реалізації з метою посилення образності та створення експресії) вважаємо відомий шевченківський вислів глибоко патріотичного змісту «*Не вмирає душа наша, не вмирає воля*», використаний з метою експресивного увиразнення основної думки текстового фрагменту. Вислів, що став крилатим, є загальнонародним надбанням української культури, концентрує у собі найвищу ідею відданості рідній землі, вірності національним ідеалам, актуалізовану у текстовому просторі Яреми Гояна.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Рекомендації щодо організації самостійної роботи

Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою вивчення навчального курсу. Вона здійснюється за такими напрямками:

- виконання тестових завдань із усіх тем;
- написання рефератів та підготовка повідомлень, презентацій відповідно до тем курсу;
- виготовлення карток: із текстами різних стилів мовлення (для наступного стилістичного аналізу), з відповідними вправами різних типів; а також схем, таблиць, що узагальнюють теоретичні й практичні аспекти дисципліни;
- ведення термінологічних словників із різних розділів стилістики української мови (словник метамови лінгвостилістики);
- запис на магнітофонну плівку зразків розмовного стилю мовлення від інформаторів (мешканців рідного населеного пункту) для наступного аналізу мовленнєвих особливостей;
- опрацювання науково-методичної літератури з курсу, запропонованої для самостійного вивчення (складання конспекту як особливого виду тексту, створеного у результаті аналітико-синтетичної обробки інформації першоджерела; реферування; презентації);
- система завдань і вправ для самостійного виконання.

На самостійне вивчення виноситься частина питань, що містяться в навчальному плані з вивчення вказаного курсу. Виконуючи відповідні завдання, студенти мають спостерігати за мовними явищами, опрацьовувати теоретичну літературу, узагальнювати результати здійснених досліджень і відповідним чином їх оформлювати.

Самостійна робота частково включає лінгвометодичний аспект вивчення шкільної стилістики, який передбачає з'ясування та узагальнення змісту й обсягу програмового матеріалу зі стилістики в основній і старшій школі, вияв доцільності й достатності стилістичних вправ і завдань, наявних у шкільних підручниках; визначення особливостей проведення роботи над стилями, їх мовновиразовими засобами, а також розвиток умінь достатньо й

доречно застосовувати стилістичний матеріал на уроках рідної мови.

Різноманітні форми самостійної роботи (поряд із аудиторною) мають забезпечити:

- поглиблення знань студентів із теоретичної й практичної стилістики сучасної української літературної мови;
- формування мовної компетенції;
- набуття навичок професійного спілкування та отримання необхідної фахової інформації;
- отримання студентами ґрунтовних і систематичних знань із усіх розділів курсу;
- формування вмінь і навичок моделювання (складання), написання та стилістичного аналізу текстів різних типів.

У кінці вивчення кожного модуля на індивідуальній консультації викладач перевіряє рівень засвоєння знань студентами з тем, які виносилися на самостійне опрацювання.

Перелік тем і завдань, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Словник лінгвостилістичних термінів із різних розділів стилістики:

- теоретичні основи стилістики: стилістика як лінгвістична наука і навчальна дисципліна, стилістична система української літературної мови;
- лексичні засоби виразності мовлення: лексико-семантичні групи слів, стилістичні прийоми їх уживання;
- художньо-образні засоби мовлення: фоніка, експресивна графіка, тропіка, поетичний синтаксис;
- фразеологічна стилістика: різновиди фразеологічних одиниць (крилаті вислови, афоризми тощо), прийоми індивідуально-авторської видозміни фразем.

**Укладання термінологічного словника за предметним покажчиком метамови стилістики*

2. Короткі відомості з історії розвитку стилів.

** Укладання конспекту*

3. Історія лінгвостилістичних учень: зародження стилістичної науки, становлення вітчизняної стилістики, сучасний стан досліджень.

** Укладання конспекту*

4. Сучасні постаті лінгвостилістики (2–3 наукових портрети).

**Створення презентації*

5. Картки зі зразками текстів різних стилів (підстилів), колоритно-стилістичних різновидів мови.

6. Стилїстика в шкільному курсі української мови: загальні передумови, основні напрями функціонально-стилїстичного вивчення мови. Особливості роботи над стилями в шкільному курсі вивчення української мови. Стилїстика мовних одиниць в шкільному курсі вивчення рідної мови (евфонія та засоби фонетичної виразності; лексико-фразеологічні, морфемно-дериваційні, морфологічні та синтаксичні засоби, тропіка і стилїстичні фігури у системі шкільних дисциплїн).

Питальник:

1. *З'ясуйте, у чому полягає основна мета мовної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах? Визначте роль стилїстики в шкільному курсі української мови.*

2. *Визначте зміст поняття «стилїстичні уміння та навички», розкрийте суть функціонально-комунікативного аспекту вивчення української мови в загальноосвітній школі.*

3. *У чому полягає специфіка роботи зі стилїстики на уроках української мови в основній та старшій школі?*

4. *Визначте зміст роботи над стилями мови й мовлення, з'ясуйте особливості її проведення. Які принципи лежать в основі вивчення функціональних стилів на уроках української мови?*

5. *Які види роботи з текстом (різних типів, жанрів, стилів) Ви знаєте? На яких видах уроків вони застосовуються найпродуктивніше?*

6. *Визначте поняття «стилїстичні вправи», назвіть їх різновиди.*

7. *Що передбачає вивчення у шкільному курсі української мови явищ фонетичної стилїстики? Простежте цю послїдовність.*

8. *Як проявляється стилїстична робота із групами слів за значенням на уроках рідної мови? Чи передбачається вивчення стилїстичного аспекту іншомовних слів; стилїстично виразних явищ антонїмії, синонїмії, омонїмії, паронїмії та багатозначності? Якщо так, то назвіть їх.*

9. Які різновиди тропів та стилістичних фігур вивчаються в школі? Які навчальні предмети реалізують міжпредметні зв'язки в процесі вивчення художньо-виразових засобів мовлення?

10. Як проявляється функціонально-стилістичне спрямування у вивченні лексичного матеріалу на уроках української мови? Простежте цю послідовність.

11. Яке місце і роль відведено стилістичній фразеології у шкільному курсі вивчення української мови?

12. Як проявляється стилістичне спрямування у вивченні морфеміки та словотвору на уроках української мови? Які вправи на засвоєння стилістичних якостей морфем пропонують шкільні підручники основної та старшої школи?

13. Яке місце у шкільній практиці вивчення мови посідає стилістичний матеріал з морфології, яке місце належить стилістичним засобам синтаксису?

14. Які вправи пропонують шкільні підручники на засвоєння морфологічних та синтаксичних засобів виразності тексту?

**Формування короткого конспекту відповідей на запитання*

7. Індивідуальне творче завдання.

Тематика творчих завдань

1. Використовуючи мовні засоби публіцистичного й художнього стилів, напишіть невеликий за об'ємом (200 слів) нарис про свого сучасника – яскраву й неординарну особистість.

2. Використовуючи мовні засоби художнього (публіцистичного) стилю, напишіть сатиричну замітку до вузівської газети під заголовком: «Як першокурсник до іспитів готувався і що з цього вийшло».

3. Напишіть невеликий за обсягом (200 слів) роздум, користуючись вимогами до мови газетно-журнального підстилю, за темою: «Чи є потойбічне життя?».

4. Використовуючи мовні засоби газетно-журнального підстилю, напишіть невелику (200 слів) статтю «Шануймо Тараса Шевченка».

5. Використовуючи мовні засоби художньо-публіцистичного стилю, опишіть людину, в якій Ви мрієте взяти інтерв'ю. Цей невеличкий текст-опис (200 слів) стане початком майбутнього репортажу.

6. Керуючись вимогами до інтерв'ю, напишіть послідовний перелік запитань (15), адресованих (за вибором) відомому письменнику, актору, політику, спортсмену, вченому тощо.

7. Використовуючи засоби художньої виразності, напишіть невелике оповідання (200–250 слів) під заголовком: «Діти вулиці...».

8. Напишіть легенду, орієнтуючись на фольклорні зразки, на одну з тем: «Чому вербу називають плакучою?», «Голубина любов», «Лебедина вірність», «Чому ведмеді взимку сплять?», «Скеля Чацького» в Житомирі».

9. Напишіть невелику (200 слів) замітку до вузівської газети (стаття аналітичного жанру, художньо-публіцистичний фейлетон, інтерв'ю – інформаційний жанр – за вибором) на тему: «Плагіат, або Вкрадені думки».

10. Уявіть, що Ви – автор фантастичного або історичного роману. Опишіть (за вибором) інтер'єр оселі давніх слов'ян або землян майбутнього століття.

11. Укладіть список тем (15), за якими Ви запропонуєте своїм однокурсникам написати художній або публіцистичний текст (роздум, опис, розповідь).

12. Керуючись вимогами до епістолярного стилю, зробіть запис до щоденника за поточний день (використайте при цьому описи людей, предметів, простору, роздуми, розповіді – залежно від подій дня).

13. Користуючись мовними засобами художнього й розмовного стилів, напишіть текст гумористичної сценки-мініатюри за однією з тем: «Марина й Світлана збираються на дискотеку», «Віртуальна реальність, або Відірвись від комп'ютера», «Психолог прийшов до дітей», «Важко бути перекладачем!»

14. Напишіть замітку до вузівської газети під назвою: «Бережіть «собор своєї душі».

15. Використовуючи мовні засоби художньо-публіцистичного стилю, напишіть невеликі за обсягом (200 слів) дорожні замальовки на одну з тем: «Їду до рідного села», «Мій шлях на Говерлу» тощо.

16. Опишіть природу Вашої батьківщини, використовуючи засоби художньої виразності (тропи).

17. Використовуючи мовні засоби епістолярного стилю, напишіть листа з розповіддю про своє студентське життя, адресованого подрузі, другу, рідним, учителеві тощо.

18. Користуючись відповідними мовностильовими засобами, складіть інструкцію для учнів на одну з тем: «Як поводитись на воді (льоду)», «Перші дії при пожежі», «Надання першої медичної допомоги потерпілому», «Якщо надворі ожеледиця», «Якщо поряд розлючений пес».

19. Користуючись вимогами до мови публічних наукових виступів, підготуйте виступ-спростування думки попереднього доповідача, який запропонував усі запозичення замінити на українські відповідники.

20. Уявіть, що Ви – адвокат і захищаєте права Книги на існування в суспільстві поряд з електронними засобами інформації.

21. Користуючись вимогами до юридичного підстилю ділового стилю й до мови публічного виступу, складіть текст невеликої судової промови.

22. Дотримуючись вимог до оформлення ділових паперів, складіть характеристику однокурсника.

23. Напишіть анкету, призначену для батьків учнів-порушників дисципліни, із метою встановлення причин неадекватної поведінки школярів.

24. Використовуючи мовні засоби наукового стилю, напишіть текст виступу на студентській науковій конференції на тему: «Значення практичної стилістики для формування комунікативних здібностей майбутніх учителів-словесників».

25. Напишіть сценарій невеликого виховного заходу для школярів на одну з тем: «Чи буває кохання вічним?», «Природа одному матінка рідна, а другому – мачуха», «Зустріч з улюбленим літературним героєм».

**Тематика за вибором студента*

Індивідуальна навчально-дослідна робота

Індивідуальна робота має за мету поглибити знання з навчальної дисципліни «Стилістика української мови». Індивідуальним науково-дослідним завданням є підготовка реферату з подальшим його науково обґрунтованим захистом.

Тематика індивідуального завдання має проблемний характер. Студент самостійно обирає тему та визначає зміст роботи, обов'язково узгоджуючи її з викладачем.

Реферат – це короткий виклад дослідження або кількох праць з певної наукової проблеми. У процесі його підготовки необхідно опрацювати одне чи декілька джерел, вибрати найцікавіші положення, найяскравіші приклади.

Вимоги до оформлення:

1. 10–15 сторінок друкованого тексту (самостійність, творчий підхід, уміння працювати з науковою літературою).

2. Друкувати на аркуші А-4, шрифтом Times New Roman 14 кеглем, міжрядковий інтервал 1,5; поля – верхнє / нижнє – по 2 см, ліве – 2,5 см, праве – 1 см.

3. Дотримуватися структури такого виду робіт: титульний лист, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, додатки (за необхідності).

У вступі обґрунтовується актуальність теми, формулюються мета та завдання дослідження.

Основна частина присвячена досліджуваній проблемі і може бути поділена на окремі розділи.

У висновках узагальнюються результати і даються практичні рекомендації.

Виконане індивідуальне завдання, прорецензоване викладачем, виноситься на захист: виступ і обговорення в аудиторії. Регламент виступу – 10 хв.

Альтернативними є наступні форми тематичного представлення індивідуальних наукових досліджень: **презентація, проект, тези, стаття.**

Методичні вказівки до підготовки індивідуального завдання

1. Оберіть тему.

2. Доберіть науково-навчальну, навчально-методичну літературу, в якій розкривається тема (можна послуговуватися

бібліотечними каталогами (алфавітним, тематичним), мережею Інтернет.

3. Складіть план.

4. Опрацюйте літературні джерела.

5. Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану.

6. Проаналізуйте та оцініть висвітлену проблему.

7. Оформіть реферат (статтю, тези, презентацію) відповідно до вимог.

8. Подайте реферат (статтю, тези, презентацію) на рецензування викладачеві в зазначений термін.

Орієнтовна тематика

1. Поняття стилю як багатоганне явище лінгвістичної та літературознавчої стилістики.

2. Конотація як лінгвостилістична категорія.

3. Проблемні питання функціонально-стильової диференціації української мови: класифікація стилів у діахронії та синхронії.

4. Художній стиль – «серцевина» стилістичної системи мови (із текстовими зразками підстилів).

5. Епістолярна спадщина видатних діячів культури, майстрів художнього слова у лінгвостилістичному аспекті дослідження (на вибір дослідника).

6. Інтернет-спілкування як різновид епістолярного стилю.

7. Науковий стиль: історія становлення, сучасний стан (зразки текстів внутрішньостильової диференціації).

8. Офіційно-діловий стиль: розвиток і становлення, сучасний стан (зразки текстів внутрішньостильової диференціації).

9. Дипломатичний стиль: специфіка жанрового різновиду.

10. Конфесійний стиль: генетичні особливості (зразки текстів).

11. Жанрові різновиди публіцистики: мовностильова специфіка (зразки текстів).

12. Жанрово-стильові особливості рекламного мовлення.

13. Розмовний стиль і нормативність літературного мовлення (зразки текстів).

14. Силі мови й мовлення в шкільному курсі рідної мови: принципи вивчення, види вправ і завдань.

15. Теорія трьох стилів. Поняття сучасного експресивного стилю.

16. Колоритно-стилістичні різновиди та функціональні стилі мови: процес взаємодії.
17. Варіантність мовних норм на семантико-лексичному, лексико-фразеологічному, граматичному, стилістичному рівнях мови.
18. Стилістичні норми сучасної української літературної мови (правила усунення стилістичних огріхів).
19. Стилістичні норми в шкільному курсі вивчення рідної мови.
20. Українська стилістична фонетика.
21. Українська мова як одна з наймилозвучніших у світі.
22. Проблема евфонізації: історичний аспект.
23. Стилістичні можливості звукової системи української мови.
24. Стилістичні функції вигуків і звуконаслідувань у художньому мовленні.
25. Гаплологія, какофонія, дисонанс, зіяння як фонетичні засоби художньої виразності.
26. Відтворення музики в поетичній мові.
27. Використання фонетичних засобів художньої виразності в українській поезії.
28. Поетичний словник Івана Франка (та інших письменників).
29. Звукопис поезії Павла Тичини (та інших письменників).
30. Багатоголосий оркестр поетичної мови Ліни Костенко.
31. Мовна надмірність і мовна недостатність.
32. Лексичне багатство мовлення.
33. Стилістично-виражальна роль явищ антонімії (синонімії, омонімії, паронімії) у словесних творах художнього та нехудожніх стилів (публіцистика, конфесійний різновид мовлення).
34. Стилістичне призначення різних прошарків лексики (на матеріалі художніх творів, публіцистики, мови сакрального стилю).
35. Територіальні та соціальні діалекти.
36. «Суржикізація» засобів масової інформації.
37. Проблема молодіжного сленгу.
38. Небезпека мовних кліше.
39. Своєрідна образність наукової лексики.
40. Образно-тропеїчні засоби художнього мовлення.
41. Образно-тропеїчні засоби мови релігійних творів.

42. Тропіка мови публіцистики.
43. Стилістичне багатство фразеології.
44. Фразеологічні синоніми й антоніми.
45. Образність як домінуюча риса фразеологічних одиниць.
46. Стилістичні функції фразеологічних одиниць художньої мови (публіцистики).
47. Фразеологія конфесійного стилю.
48. Явища індивідуально-авторської видозміни фразеологічних одиниць у художній та публіцистичній літературі: способи перетворень, мета вживання.
49. Норми сучасної української літературної мови в шкільній практиці вивчення (лінгвометодичний аспект).
50. Евфонія. Фонетичні засоби виразності в шкільній практиці вивчення української мови (лінгвометодичний аспект).
51. Теорія і практика засвоєння стилістики в шкільному курсі української мови: лексико-стилістичні ресурси, функціонально-стильове розшарування словникового складу мови (лінгвометодичний аспект).
52. Теорія і практика засвоєння стилістики в шкільному курсі української мови: стилістичні можливості фразеології (лінгвометодичний аспект).
53. Тропи в шкільному вивченні (цикл навчальних дисциплін).
54. Стилістичні функції афіксальної деривації (на матеріалі художніх творів).
55. Оказіоналізми та їх значення для розвитку української мови.
56. Стилістична роль слів-комполітів (на матеріалі художніх творів).
57. Семантична динаміка казкових номінацій, утворених словоскладанням.
58. Стилістична роль граматичної категорії роду (числа) у творах художньої літератури.
59. Особливості використання власних і загальних назв у літературно-художніх творах українських письменників.
60. Стилістичні ресурси паралельних форм слів в українській мові.
61. Клична форма слів: стилістичні різновиди, особливості та мета вживання.

62. Стилістичний потенціал дієслівних форм і категорій (на матеріалі художнього мовлення).
63. Синонімія синтаксичних конструкцій в українській мові.
64. Однорідні конструкції як стилістичний засіб художнього мовлення.
65. Фігури поетичного синтаксису у мовотворчості українських письменників.
66. Стилістичні фігури в мові публіцистики.
67. Синтаксичні структури діловодства.
68. Вільна пряма мова в газетній публіцистиці.
69. Невласне пряма мова («внутрішнє мовлення») в художньому тексті.
70. Роль цитування в наукових, публіцистичних і ділових текстах.
71. Стилістичне багатство односкладних речень.
72. Поетичний синтаксис Шевченкової спадщини (та інших письменників).
73. Поетичний синтаксис художньої мови Миколи Лукача (та інших письменників).
74. Стилістичні функції абзацу.
75. Стилістика діалогів і монологів.
76. Теорія і практика засвоєння стилістики в шкільному курсі української мови: стилістичні засоби словотвору (лінгвометодичний аспект).
77. Теорія і практика засвоєння стилістики в шкільному курсі української мови: засоби стилістичної морфології (лінгвометодичний аспект).
78. Теорія і практика засвоєння стилістики в шкільному курсі рідної мови: стилістичний синтаксис (лінгвометодичний аспект).
79. Стилістичні фігури у шкільному вивченні (цикл навчальних дисциплін).
80. Основні напрями роботи зі стилістики в загальноосвітніх навчальних закладах.
81. Види стилістичних вправ і завдань.
82. Види стилістичної роботи з текстом.
83. Класифікація стилістичних помилок.
84. Актуальні питання лінгвостилістичних студій сучасного мовознавства (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.).
85. Історія фоностилістичних досліджень: становлення і

розвиток.

86. Історія та розвиток досліджень з питань лексичної стилістики.

87. Історія граматико-стилістичних досліджень.

88. Лінгвопоетика як наука: становлення і розвиток.

89. Відомі постаті лінгвостилістики (портрети науковців).

**Тематика за вибором студента*

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: навчальний посібник. Львів: Світ, 2003. 432 с.
2. Бадер В. І. Стилiстика української мови: навчальний посiбник для студентiв вищих навчальних закладiв. Луганськ: Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2006. 204 с.
3. Бибик С. П., Єрмоленко С. Я., Коць Т. А. та ін. Літературна норма і мовна практика: монографія / за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
4. Бондарєва Н. О. Стилiстика української мови: навчальний посiбник для студентiв вищих навчальних закладiв. К.: Четверта хвиля, 2010. 248 с.
5. Волкотруб Г. Й. Практична стилістика української мови: навчальний посібник / ред. О. Давидова. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 256 с.
6. Дудик П. С. Стилiстика української мови: навчальний посiбник. К.: Академія, 2005. 368 с.
7. Зарицький М. С. Стилiстика сучасної української мови: навчальний посiбник. К.: Парламентське видавництво, 2001. 156 с.
8. Збірник вправ із стилістики української мови: посібник для студентів філологічного факультету / укладач І. І. Коломієць. Умань: РВЦ СОФІЯ, 2006. 106 с.
9. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови: навчальний посібник. Львів: ПАІС, 2007. 400 с.
10. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови: підручник. 3-є вид., переробл. і допов. К.: Вища школа, 1987. 352 с.
11. Коломієць І. І. Стилiстика української мови: навчально-методичний посiбник для студентiв факультету української філології. Умань: ПП Жовтий, 2011. 146 с.
12. Конторчук Г. Стилiстика сучасної української мови: практичний курс: навчальний посiбник для студентiв вищих навчальних закладiв. Житомир: Рута, 2012. 219 с.
13. Мацько Л. І., Мацько О. М., Сидоренко О. М. Стилiстика української мови: підручник / за ред. Л. І. Мацько. К.: Вища школа, 2003. 462 с.
14. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії: (словник-

довідник філолога) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини; укладач І. І. Коломієць. 4-те вид., переробл. та допов. Умань: Візаві, 2017. 272 с.

15. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: підручник. 3-є вид., переробл. і допов. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.

16. Рижко О. М. Стилїстика української мови: практикум: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. К.: КиМУ, 2008. 250 с.

17. Рижко О. М. Практична стилїстика: навчальний посібник. К.: НАУ, 2010. 320 с.

18. Словник тропів і стилїстичних фігур / автор-укладач В. Ф. Святовець. К.: Академія, 2011. 176 с.

19. Стилїстика української мови: навчально-методичний посібник / упоряд.: А. С. Попович, Л. М. Марчук; за ред. А. С. Попович. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 172 с.

20. Стилїстика української мови (Теоретичні основи стилїстики. Художньо-виразові засоби мовлення): навчально-методичний посібник для студентів-філологів закладів вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-тет української філології, К-дра української мови та методики її навчання; уклад. І. І. Коломієць. Умань: Візаві, 2019. 242 с.

21. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика / за заг. ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1973. 588 с.

22. Українська лінгвостилїстика ХХ – початку ХХІ ст.: система понять і бібліографічні джерела / за ред. С. Я. Єрмоленко. К.: Грамота, 2007. 368 с.

23. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії. К.: Вища школа, 1984. 167 с.

24. Шевченко Л., Шулінова Л. Стилїстика української літературної мови: тести, завдання, вправи: навчальний посібник. Вид. 3-є, допов. і переробл. К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. Кн. 1. 264 с.

25. Шевченко Л., Шулінова Л. Стилїстика української літературної мови: функціональна діагностика тексту: навчальний посібник. Вид. 2-е. К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. Кн. 2. 388 с.

26. Штонь О. П. Стилїстика української мови: модульний

курс: навчально-методичний посібник для філологічних факультетів вищих навчальних закладів України. Тернопіль: ТНПУ, 2012. 156 с.

27. Шульжук Н. В. Стилїстика сучасної української літературної мови: навчально-методичний посібник для студентів філологічних спеціальностей ВНЗ. Рівне – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 304 с.

Додаткова література

1. Бакум З. Фонетико-стилістичні вправи як засіб підвищення мовної культури учнів. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 1. С. 2–5.
2. Бакум З., Бойко Л. Елементи фоностилістики на уроках словесності. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 2. С. 2–4.
3. Бакум З., Бойко Л. Лінгвістичний аналіз художнього тексту в навчанні української мови: фонетико-стилістичний аспект. *Українська мова і література в сучасній школі*. 2012. № 7–8. С. 25–28.
4. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови: навчальний посібник. К.: Вища школа, 1991. 230 с.
5. Беценко Т. Фоностилістичний рівень філологічного аналізу художнього тексту (На прикладі поезії Павла Тичини «О, панно Інно...»). *Дивослово*. 2013. № 2. С. 33–38.
6. Блізніченко О. Усунення лексичних помилок у вживанні паронімів. Урок української мови. 10 клас. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2012. № 4. С. 36–39.
7. Бондаренко А. Поетичний звукопис у творах Василя Стуса: феноменологічна проєкція. *Дивослово*. 2008. № 1. С. 49–52.
8. Ващенко В. С. Стилістичні явища в українській мові. Харків: Видавництво ХДУ, 1958. 159 с.
9. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вища школа, 1985. 360 с.
10. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: словник-довідник. К.: Либідь, 1995. 192 с.
11. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. К.: Наукова думка, 2004. 448 с.
12. Гребньова В. Світ звуків і барв у новелі М. Коцюбинського «Intermezzo». *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. № 2. С. 46–53.
13. Гринчишин Д. Г., Капелюшний А. О., Сербенська О. А. та ін. Словник-довідник з культури української мови. 3-тє вид., випр. К.: Знання, 2006. 368 с.

14. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2008. 488 с.
15. Дорошенко С. І. Граматична стилістика української мови. К.: Радянська школа, 1985. 200 с.
16. Дроздовський В. П. Лінгвостилістичний аналіз прозового тексту: навчальний посібник / відп. ред. С. П. Бевзенко. Одеса: ОДУ ім. І. І. Мечникова, 1975. 47 с.
17. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мовлення). К.: Довіра, 1999. 431 с.
18. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту: навчальний посібник. К.: Академія, 2009. 264 с.
19. Капелюшний А. О. Стилістика й редагування: практичний словник-довідник журналіста. Львів: Паіс, 2002. 576 с.
20. Качуровський І. В. Основи аналізу мовних форм (стилістика). Мюнхен; Ніжин, 1994. 135 с.
21. Качуровський І. В. Основи аналізу мовних форм (стилістика): Фігури і тропи. Мюнхен; Київ, 1995. 234 с.
22. Качуровський І. В. Фоніка: підручник. К.: Либідь, 1994. 166 с.
23. Ковальов В. П. Виразальні засоби українського художнього мовлення. Херсон: Херсонська міська друкарня, 1991. 126 с.
24. Кордун П. П. Збірник вправ із стилістики: посібник для вчителів. К.: Радянська школа, 1987. 160 с.
25. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навчальний посібник. К.: Знання, 2008. 423 с.
26. Кочан І. М., Токарська А. С. Культура рідної мови: збірник вправ і завдань. Львів: Світ, 1996. 232 с.
27. Кравець Л. В. Стилістика української мови: практикум: навчальний посібник. К.: Вища школа, 2004. 199 с.
28. Кулик В. М., Масюкевич О. М. Збірник вправ з стилістики: посібник для вчителів. К.: Радянська школа, 1963. 332 с.
29. Кучеренко І. А. Вивчення стилістики у старшій школі: навчально-методичний посібник. Умань: ПП Жовтий, 2007. 118 с.
30. Лінгвістичний аналіз художнього тексту (теоретичні основи, практикум): навчально-методичний посібник для студентів-філологів закладів вищої освіти денної та заочної форм навчання / укладач І. І. Коломієць. Умань: Візаві, 2018. 175 с.

31. Мова і час. Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови / відп. ред. В. М. Русанівський. Київ: Наукова думка, 1977. 237 с.
32. Мойсієнко А. Звук у системі поетичного тексту (Сприйняття Шевченкового вірша). *Українська мова та література*. 1997. № 40. С. 4–6.
33. Науменко Н. Райдуга звуків і почуттів (Порівняльне дослідження звуко-кольорової образності поезії А. Рембо і Б.-І. Антонича). *Дивослово*. 2005. № 3. С. 49–53.
34. Павлик М. Звукоживопис Павла Тичини. *Українська мова та література*. 1999. № 13. С. 11–12.
35. Пентилюк М. Виховуємо чуття мови (дещо про засоби милозвучності). *Українська мова і література в школі*. 2004. № 2. С. 5–8.
36. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика. К.: Вежа, 1994. 240 с.
37. Пентилюк М. І. Робота з стилістики в 4–6 класах. К.: Радянська школа, 1984. 130 с.
38. Пентилюк М. І. Робота з стилістики у 8–9 класах. К.: Радянська школа, 1989. 112 с.
39. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль: монографія. К.: Наукова думка, 1976. 288 с.
40. Плющ Н. Звуковий живопис у поезії. *Урок української*. 2003. № 4. С. 13.
41. Побідаш І. Л. Практична стилістика української мови: збірник вправ. К.: НТУУ «КПІ», 2011. 64 с.
42. Погиба Л. Г., Голіченко Л. М., Кавера Н. В. та ін. Культура української мови та практична стилістика: збірник вправ. К.: Кондор – Видавничий дім, 2015. 198 с.
43. Поляковська Т. Навчатися для життя (з досвіду проведення «фонетичних» уроків у старших класах). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2010. № 6. С. 28–33.
44. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: навчальний посібник. 2-е вид., стереотип. К.: Либідь, 2001. 240 с.
45. Процик Л. Г. Запозичені слова, їх стилістичні функції. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2013. № 13. С. 16–19.

46. Редька Т. Як почути стиль? Матеріали до уроку української з теми «Стилістичні засоби фонетики» в 10 класі. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2008. № 4. С. 23–26.

47. Риторичний словник / укладач З. Й. Куньч. Київ: УНВЦ «Рідна мова», 1997. 342 с.

48. Русанівський В. М. Історія української літературної мови: підручник. К.: АРТЕК, 2001. 392 с.

49. Світлична Є. І., Берестова А. А., Цвяшко Ю. О. та ін. Практикум зі стилістики української мови: науковий і офіційно-діловий стилі: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Х.: Видавництво НФАУ: Золоті сторінки, 2002. 283 с.

50. Серажим К. С. Морфологічні засоби стилістики: навчально-методичний посібник з курсу «Практична стилістика сучасної української мови»: для студентів-журналістів / ред. О. Д. Пономарів. К.: Київський університет ім. Т. Шевченка, Інститут журналістики, 1996. 57 с.

51. Серажим К. С. Стилістичне використання засобів словотвору: навчально-методичний посібник з курсу «Практична стилістика сучасної української мови»: для студентів-журналістів / ред. О. Д. Пономарів. К.: Київський університет ім. Т. Шевченка, Інститут журналістики, 1996. 29 с.

52. Серажим К. С. Фонетичні засоби стилістики: навчально-методичний посібник: для студентів-журналістів / ред. О. Д. Пономарів. К.: Київський університет ім. Т. Шевченка, Інститут журналістики, 1996. 53 с.

53. Серажим К. С. Лексичні засоби стилістики української мови: навчально-методичний посібник. Львів: УАД, 1995. 105 с.

54. Серажим К. С. Фразеологічні засоби стилістики: навчально-методичний посібник. К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 1996. 96 с.

55. Соловей Н. Узагальнюємо і систематизуємо знання про засоби милозвучності мови (Урок 1. Явища поетичної фонетики. Урок 2. Засоби милозвучності мови. Стилістичні можливості фонетики. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2011. № 5. С. 65–72.

56. Соловей Н. Фоностилістика. Урок української мови. 10 клас. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2012. № 6. С. 35–37.

57. Статистичні параметри стилів / відп. ред. В. С. Перебийніс. К.: Наукова думка, 1967. 260 с.
58. Стиль і час: хрестоматія / відп. ред. М. М. Пилинський. К.: Наукова думка, 1983. 250 с.
59. Теоретичні проблеми лінгвістичної стилістики / редкол.: С. Я. Єрмоленко, Г. П. Їжакевич, Т. К. Черторизька. К.: Наукова думка, 1972. 194 с.
60. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. Вид. 3-є, зі змін. і доп. К.: Укр. енциклопедія, 2007. 856 с.
61. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. К.: Либідь, 2001. 224 с.
62. Чабаненко В. А. Стилістика експресивних засобів української мови. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 351 с.
63. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української літературної мови. К.: Радянська школа, 1962. 496 с.
64. Шиприкевич В. В. Питання фоностилістики. К.: Вид-во Київського університету, 1972. 88 с.

Інформаційні ресурси

1. Нормативна база (закони, положення, Укази Президента України, листи МОН України, постанови Кабінету Міністрів).
2. Матеріали, розміщені на веб-сторінках:
www.education.gov.ua – веб-сторінка МОН України;
www.nduv.gov.ua – веб-сторінка бібліотеки ім. В. І. Вернадського.

ДОДАТКИ
Додаток А
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК МЕТАМОВИ
СТИЛІСТИКИ

А	Г
Активна лексика	Гіпербола
Активний словник	Гіперсемантизація
Актуалізація	Градація
Акце	Грамати́чна стилістика
нтуаційна норма	Графон
Алегорія	Д
Алітерація	Давноминулий час
Ампліфікація	Демінутиви
Анафора	Дефісація
Анепіфора	Дисонанс
Антитеза	Діалектизми
Антоніми	Е
Антонімічна іронія	Евфемізм
Арго	Евфонія
Арготизми	Екзотизми
Архаїзми	Експліцитний
Асиндетон	Експресема
Асонанс	Експресія
Афіксальна стилістика	Еліпс
Афоризм	Емоційно-експресивна лексика
Б	Епанафора
Багатозначні слова	Епістолярний стиль
В	Епітет
Варваризми	Епіфора
Виразально-зображальні засоби мови	Етнографізми
Виразність	Ж
Високий стиль	Жанр
Відтінок значення	Жаргон
Вільна пряма мова	Жаргонізми
Власне іншомовні слова	З
Власне українська лексика	Забарвлення
Вузькоспеціальна лексика	Загальноживана лексика
Вульгаризми	Замовчування
	Запитання і відповідь

Запозичення
Засоби експресивної графіки
Застарілі слова
Звуконаслідувальні слова
Звукопис
Звукоповтори
Звукосимволізм
Здогадна пряма мова

I

Ідіолект
Імпліцитний
Інверсія
Інтердепенденція
Інтернаціоналізми
Інтоніяція
Іншомовна лексика
Історизми

K

Какофонія
Каламбур
Калька
Канцеляризми
Кліше
Книжна лексика
Книжні фразеологізми
Колорит висловлювання
Конотація
Контамінація
Конфесійна лексика
Конфесійна фразеологія
Конфесійний стиль
Крилаті вислови

L

Лейтмотив
Лексика усного мовлення
Лексична норма
Лексична стилістика
Літературна цитата

Літота

M

Макаронізми
Максима
Мейозис
Меліоризація
Метафора
Метод зіставлення
Метод семантико-
стилістичного аналізу
Метод стилістичного
експерименту
Метод структурно-
статистичний
Метонімія
Міжстильова лексика
Міжстильова фразеологія
Мовна норма
Морфологічна норма
Морфологічна стилістика
Морфологічні синоніми

N

Наголос
Напівпряма мова
Наукова лексика
Науковий стиль
Наукові фразеологізми
Невласне пряма мова
Неологізми
Непряма мова
Нестилетвірні ознаки стилю
Низький стиль

O

Образність
Оказіоналізми
Оксиморон
Омоніми
Орфоепічна норма
Офіційно-ділова лексика

Офіційно-діловий стиль
Офіційно-ділові фразеологізми

П

Парадигма стилістична
Парадокс
Паралелізм
Паралельні синтаксичні
конструкції
Пароніми
Паронімічна атракція
Парономазія
Парцеляція
Пасивна лексика
Пасивний словник
Пейоризація
Перифраз
Період
Персоніфікація
Плеоназм
Побутова лексика
Повтор
Полісиндетон
Порівняння
Приєм експресивно-
стилістичної графіки
Приказка
Прислів'я
Просторічна лексика
Професіоналізми
Пряма мова
Публіцистична лексика
Публіцистичний стиль
Публіцистичні фразеологізми

Р

Ремінісценція
Рефрен
Ритмомелодика
Риторичне звертання
Риторичне питання

Риторичне ствердження
Риторичний оклик
Риторичні фігури
Розмовна лексика
Розмовні фразеологізми
Розмовно-побутовий стиль

С

Сентенція
Середній стиль
Символ
Синекдоха
Синоніми
Синтаксична норма
Словотвірна норма
Старослов'янські
Стилетвірні ознаки стилю
Стилізація
Стилістема
Стилістика
Стилістика діалектна
Стилістика зіставна
Стилістика історична
Стилістика контрастивна
Стилістика мови
Стилістика мовлення
Стилістика практична
Стилістика тексту
Стилістика художнього
мовлення
Стилістична детермінація
Стилістична норма
Стилістична система
національної мови
Стилістичне значення
Стилістичний аналіз тексту
Стилістичний прийом
Стилістичний синтаксис
Стилістичні вміння і навички
Стилістичні вправи

Стилістичні засоби
Стилістичні фігури
Стилістично забарвлена
лексика
Стилістично забарвлені
фразеологізми
Стиль
Стиль експресивний
Стиль індивідуальний
Стиль мови
Стиль мовлення
Суржик
Суспільно-політична лексика

Т

Тавтологія
Теперішній історичний час
Терміни
Тонема
Трансформація
Троп

У

Узуальний

Ф

Фольклоризми
Фольклорні фразеологізми
Фонетичні варіанти слів
Фонетичні синоніми
Фонетичні фігури
Фоніка
Фоностилістика
Фразеологічна стилістика
Функція
Функція стилістична

Х

Художні фразеологізми
Художньо-белетристичний
стиль

Додаток Б

ПЕРЕВІРКА Й КОНТРОЛЬ СТИЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

Перевірка й контроль стилістичних знань, умінь і навичок здійснюються на основі таких видів завдань:

1. Визначення та розрізнення основних понять і категорій лінгвостилістики.
2. Характеристика функціональних стилів.
3. Лексико-фразеологічні, граматичні явища мови у функціонально-стилістичному аспекті (виявлення й аналіз у мовно-контекстуальному просторі стильової віднесеності, емоційно-експресивного забарвлення різнорівневих одиниць, можливостей їх взаємозаміни тощо).
4. Лінгвостилістична характеристика тропів, фонетичних та стилістичних фігур (визначення, розрізнення, мета використання).

Завдання для контрольної перевірки стилістичних знань, умінь і навичок

В–1

1. Сформулюйте визначення стилістики як лінгвістичної науки і дисципліни. Якими галузями представлена стилістика української мови?
2. Яку групу лексики складають жаргонізми та арготизми. Охарактеризуйте стилістику їх уживання.
3. Написати твір-мініатюру на тему «Колискова пісня, колискова» (колорит інтимності, ласкавості), продуктивно використовуючи стилістично забарвлені засоби деривації (виділити їх у тексті).

В–2

1. Що таке стилістична система мова? Дайте визначення стилю в його найбільш загальному лінгвістичному розумінню.
2. Розкрийте стилістичні якості паралельних форм слів (нестягнена форма, коротка форма прикметників, займенників тощо).
3. Складіть опис *калини* у науковому стилі й художньому. Виділіть стилетворчі мовні засоби, характерні для кожного з них.

В–3

1. Визначте поняття експресивного стилю. Назвіть типи експресивних стилів.

2. Охарактеризуйте категорію часу дієслів у стилістичному аспекті.

3. Складіть опис *дуба* у науковому стилі й художньому. Виділіть стилетворчі мовні засоби, характерні для кожного із них.

В–4

1. Що таке стиль мови і стиль мовлення? У чому полягає відмінність між цими поняттями?

2. Що таке мовні штампи і канцеляризми? Наведіть приклади. Для яких стилів вони характерні?

3. Складіть художній і науковий опис своєї місцевості, використовуючи ботанічну лексику (ботанічну термінологію, номенклатурні назви). Виділіть мовні засоби, що є ознакою цих стилів.

В–5

1. Назвіть основні структурні частини описової стилістики. Схарактеризуйте кожен із них.

2. Який порядок слів властивий українській мові? Охарактеризуйте інверсію як стилістичний засіб виразності тексту.

3. Складіть і напишіть заяву на ім'я декана факультету про допуск вас до написання кваліфікаційної роботи. Визначте стильову (підстильову) приналежність тексту, виділіть характерні мовні засоби для цього стилю.

В–6

1. Охарактеризувати офіційно-діловий стиль як функціональний різновид мови (визначення, підстилі, стильові ознаки, стилетворчі мовні особливості).

2. Як впливають на стилістичне забарвлення речень звертання? Аргументувати відповідь прикладами.

3. Визначити, до якого стилю мови належить кожне слово синонімічного ряду і яке його стилістичне забарвлення. Із кожного синонімічного ряду стилістично виразне слово ввести у речення.

Абсурд, нісенітниця, безглуздя; бій, битва, баталія, січа, брань; ворог, недруг, супротивник, враг, супостат; жіноцтво, жінки, жіноста; мати, матір, няня, родителька; плакати, ридати, голосити, заводити, ревіти; володар; волосся, патли; обличчя, лице, лик, пика, фізіономія.

В–7

1. Охарактеризувати науковий стиль як функціональний різновид мови (визначення, підстилі, стильові ознаки, стилетворчі

мовні засоби).

2. У чому полягає стилістична доцільність тавтології, плеоназму? Чи є вони вадою тексту? Якщо так, то якого стилю і чому?

3. З'ясувати значення наведених пар слів; поєднайте кожне з них із відповідним йому за семантикою.

Відношення – ставлення; особистий – особовий; комфортний – комфортабельний; положення – становище; комунікаційний – комунікабельний – комунікативний.

В–8

1. Охарактеризувати публіцистичний стиль як функціональний різновид мови (визначення, підстилі, стильові ознаки, стилетворчі мовні засоби).

2. Що вивчає лексична стилістика?

3. Відредагувати форми ступенювання прикметників.

Саме найдоцільніше слово; відповідь визнана більш кращою; самий довгий шлях; менш об'єктивніший підхід; найпрекрасніші спогади; сама близька людина; більш конкретніша відповідь; сама найкрасивіша жінка; пречудовіший час; самий юний; чорніший колір; премудріший отець; пренахабніший вчинок; величезніший будинок.

В–9

1. Художній стиль як особливий різновид мови (визначення, підстилі, стильові ознаки, стилетворчі мовні засоби).

2. Яка відмінність між поняттями «активний словник мови» та «активний словник індивідуального слововживання»?

3. Запишіть прийменникові сполучення українською мовою, враховуючи усі можливі варіанти.

По закону; по собственной воле; не по силам; по указанию; по всем правилам; принять во внимание; работать по схеме; прийти по делу; получать по счёту; по нашей инициативе; отпуск по болезни; по подозрению в чём; мероприятия по; по март включительно; по целым дням; огромный по своим масштабам; старший по возрасту.

В–10

1. Охарактеризувати розмовно-побутовий стиль як функціональний різновид мови (визначення, стильові ознаки, стилетворчі мовні засоби).

2. Що ми називаємо ономаіопесю? Наведіть приклади.

3. Запишіть прийменникові сполучення українською мовою, враховуючи всі можливі варіанти.

Больше чем; по истечению строка; что касается дела; по приказу; согласно приказу; по возвращению; в адрес; по заказу; журнал по медицине; врач по призванию; по истечению срока; экзамен по языку; по поводу; на протяжении двух лет; идти по улице; послать по почте; по понедельникам.

В–11

1. Охарактеризувати конфесійний стиль як функціональний різновид мови (визначення, стильові ознаки, стилетворчі мовні засоби).

2. Що вивчає фонетична стилістика; евфонія та фоніка як її окремі галузі?

3. Розкрийте значення слів-паронімів, ввівши їх у речення.

Гуманний, гуманітарний; діалектний, діалектичний, діалектологічний; збірка, збірник; стилістичний, стильовий, стильний; уява, уявлення.

В–12

1. Епістолярний стиль як окрема функціонально-стильова організація мови (визначення, стильові ознаки, стилетворчі мовні засоби).

2. Що таке «евфонічність»? Що називається фонетичними синонімами? Наведіть їх приклади.

3. Написати твір-мініатюру «Я студент університету» (колорит книжності, офіційності), продуктивно використовуючи стилістичні засоби деривації, виділіть їх у тексті.

В–13

1. Сформулюйте визначення мовної норми. Назвіть норми сучасної української літературної мови.

2. Визначте поняття звукопису, експресивних засобів графіки. Що таке псевдоалітерації та псевдоасонанси? Наведіть їх приклади.

3. Доберіть лексичні дублети до слів іншомовного походження. В яких стилях можуть уживатися ці слова? Введіть виділені слова у речення.

Асиміляція, біографія, **вояж**, гіпербола, декламувати, дефект, дискутувати, легальний, лексичний, **локальний**, моносемія, оратор, орфографія, полісемія, прогрес, симптом, флора, хронічний, **хронологічний**, екстрений.

В–14

1. Що регулюють стилістичні норми? Які Ви знаєте види стилістичних помилок?

2. Визначте поняття «стилістичні фігури». Назвіть їх різновиди. Для яких стилів, жанрів вони є найбільш характерними?

3. Складіть твір-мініатюру на тему «Українська земля – земля моїх батьків» (колорит урочистості, пафосу), продуктивно використовуючи стилістично забарвлені засоби деривації.

В–15

1. Якими функціонально-стилістичними особливостями характеризується словниковий склад української мови (стилістичне розшарування лексики)?

2. Розкрийте суть понять «звуквідтворення» і «звуконаслідування»? Наведіть приклади. Яку роль відіграють ці звукоповтори у художніх текстах?

3. Доберіть до поданих слів евфемізми. З якою метою вони вживаються у мовленні?

Брехати, померти, божевільний, старий, дурний.

В–16

1. Яку групу лексики складають терміни та професіоналізми? Охарактеризуйте стилістику їх уживання.

2. Що називається колоритно-стилістичними різновидами мови? Назвіть основні види колоритів, дайте їм коротку характеристику.

3. Розмежуйте антитезу, антонімічну іронію, епітет-оксиморон.

1. Багатий! Куди не кинь, то все латкою наверх (Н. тв.). 2. Одно крило – моя любов, на другому – моя ненависть. Щоб дух двокрилля не схолов, в мені живуть – і гнів, і радість. 3. Який багатий світ навколишній! Яка моя уява бідна! 4. В мені живе, в мені не спить жорстоке милосердя (З творів М. Сингаївський). 5. Печаль торкнулася щоки росою, димом і грибами, солодким щастям і гірким (І. Жиленко). 6. Добрий баранчик – та по-вовчому виє. 7. Хороший, як Микитина свита навиворіт (Н. тв.). 8. Ви чуєте, як всюди дзвонить тиша... (І. Драч). 9. Такий тихий, що в рот пальця не клади. 10. Ситий голодного не розуміє, старий – молодого, багатий – бідного (Н. тв.).

В–17

1. Охарактеризуйте стилістичні можливості архаїчної лексики.

2. Чи однакові стилістичні функції виконують складні слова?
Аргументувати відповідь прикладами.

3. До поданих слів дібрати перифрази.

Куріння, алкоголь, СНІД.

Використовуючи відповідні перифрастичні звороти, написати твір-мініатюру на тему «Скажемо – ні!»

В–18

1. За якими ознаками виділяють емоційно-експресивну лексику? В яких стилях і з якою метою вживаються емоційно-експресивні слова?

2. Що таке асонанс та алітерація? Наведіть приклади. Яку роль відіграють ці звукоповтори у художніх текстах?

3. До поданих слів дібрати перифрази.

Ліси, дендропарк «Софіївка», книга.

Використовуючи перифрастичні звороти, написати твір-мініатюру на тему «Уманське диво».

В–19

1. З якою стилістичною метою використовуються в мовленні омоніми, пароніми? Назвіть способи реалізації їх стилістичних потенцій.

2. Назвіть різні способи вираження міри якості, які з них є найбільш експресивними?

3. До кожного слова підберіть відповідний синонім-архаїзм, що використовується в художніх творах зі стилістичною метою. Введіть їх у речення.

Говорити, поет, золото, майбутній, губи, іде.

В–20

1. З якою стилістичною метою використовуються в мовленні синоніми? Назвіть способи реалізації їх стилістичних потенцій (евфемізми, перифрази).

2. Що таке звукова анафора та звукова епіфора? Яку роль відіграють ці звукоповтори у художніх текстах? Наведіть приклади.

3. Визначити на які дві підгрупи поділяються лексичні новотвори.

Веб-сторінка, електорат, політпіар, кучмізм, універсіада, ющенкіада; брунькоцвіт, злотозор, тиранно-тюрмні ґрати, стежка стежко-яблуката, зоревійна путь.

Самостійно утворити лексеми (2–3 приклади), приналежні до індивідуально-авторських новотворів.

В–21

1. З якою стилістичною метою використовуються в мовленні антоніми? Охарактеризуйте способи реалізації їх стилістичних потенцій (антитеза, епітет-оксиморон, антонімічна іронія).

2. Якими стилями представлена сучасна функціонально-стильова система української літературної мови? Охарактеризуйте один зі стилів.

3. Складіть речення з поданими словами, в яких би вони виступали у ролі простих означень та художніх (епітетів).

Білокрилий, журливий, щедрий, рожевий, смутний, молодод, зимно, чарівниця, сльози.

Визначте, яку функцію вони при цьому виконують.

В–22

1. Як внутрішньо поділяється іншомовна лексика? Наведіть приклади до кожної із груп. Чи властиві їй стильові обмеження?

2. Назвіть основні поняття і категорії стилістики.

3. Складіть речення з поданими словами, в яких би вони вживалися для точного називання явищ, предметів, процесів і – для створення образності.

Весна, осінь, книга, сад, собор, намистина, вдивлятися, гомоніти, перешіптуватися.

В–23

1. Який розряд лексики складають лексичні новотвори? В яких стилях вони функціонують і з якою метою? Аргументувати відповідь прикладами.

2. Якими стилістичними особливостями характеризується граматична категорія роду в іменниках (спільний, середній рід; найуживаніші прийоми взаємозаміни родових форм)?

3. Скласти речення з поданими словами:

а) **учитель, дитина**, які, називаючи одиничні предмети, поняття, позначали б їх сукупність, узагальненість; б) **капелюх, очі**, які, називаючи частину, позначали б увесь предмет (об'єкт).

Які тропи утворилися внаслідок такого уживання слів?

В–24

1. В чому полягає відмінність між матеріальними архаїзмами (історизмами) та стилістичними? В яких стилях і з якою метою вони використовуються?

2. Які складові включає у себе граматична стилістика? Що передбачає стилістичний аналіз морфологічних явищ?

3. Скласти художній опис літнього вечора, продуктивно використовуючи образні засоби мовлення (епітети, метафори, порівняння). Визначити та виділити їх у тексті.

В–25

1. Розкрити суть понять «міжстильова» та «стилістично забарвлена лексика» (наведіть приклади відповідних лексичних одиниць).

2. Охарактеризувати нормативно-стилістичне використання іменників у категорії числа (найуживаніші прийоми взаємозаміни тощо).

3. Скласти художній опис зимового ранку, продуктивно використовуючи образні засоби мовлення (епітети, метафори, порівняння). Визначити та виділити їх у тексті.

В–26

1. Які одиниці належать до розряду розмовно-побутової та просторічної лексики? Окресліть коло їх стильового уживання.

2. Охарактеризувати префіксальні утворення зі стилістичного боку.

3. Дібрати фразеологізми (1–2) до поданих нижче слів (виразів). Скласти з ними речення та зробити висновок про властиве їм стилістичне забарвлення.

Багато всього знати, безвихідь, ледарювати, мало, непотрібний, гніватися.

В–27

1. У чому полягає стилістична сутність явища полісемії? Що таке тропи? Які стилі є найбільш категоричними щодо вживання багатозначних слів і чому?

2. Розкрийте основні стилістичні властивості суфіксації.

3. Визначити як називаються виділені словосполучення. Для якого стилю характерні такі вирази? Якого стилістичного забарвлення надають вони висловлюванню?

1. У неділю **рано-вранці** в усі дзвони дзвонять, осаули з козаками на панщину гонять (Н. тв.). 2. Здавалось малому чи снилось, не знаю, малому, пішли мої **стежки-доріжки** від отчого дому (А. Малишко). 3. ...Так моє серце жалем загорілося, **З милим-коханим** моїм розлучаючись (Л. Українка). 4. Далеко за синім морем на **чужій чужині** гинули вони, безталанні шукачі щастя (І. Цюпа). 5. **Вольною волею** дорожила, Як з братами і сестрами

щиро дружила (А. Мойсієнко). 6. Колисала Ковалиха – Одганяла **горе-лихо** Од хлоп'ячих снів (Т. Коломієць).

В–28

1. Що таке метафора, епітет та порівняння? Наведіть приклади. З якою стилістичною метою вони вживаються у текстах?

2. Що таке стилізація? Які види стилізації ви знаєте?

3. За допомогою префіксів *воз-*, *пре-*, *пред-*, *со-* утворіть по 2–3 слова високого стилю. Побудувати зв'язне висловлювання (3–4 речення), використовуючи їх.

В–29

1. Що таке порівняння, метонімія та синекдоха? Наведіть приклади.

2. Назвіть типові стилістичні функції фразеологічних (фразеологізованих) одиниць (відповідь аргументувати прикладами).

3. Розподілити слова за стилістичними якостями, виділити словотворчі засоби.

Шарпання, везіння, виконання, шаркотіння, позіхання, милування, забування, завдання, базікання, зітхання, вередування, кохання, любовість, стислість, милість, тупість, рівність, конкретність, регіт, легіт, брехологія, ідеологія, тупологія, мистецтвознавство, хвалькознавство.

Скласти три речення зі словами різного стилістичного забарвлення.

В–30

1. Охарактеризувати функціонально-стильові різновиди фразеологізмів.

2. До якої групи лексики належать діалектизми? Охарактеризувати їх стилістику уживання.

3. До якої категорії лексики належать подані слова? Охарактеризувати їх за способом вираження експресії (первинне значення слова, словотворчі засоби, переосмислення слів тощо).

Радість, ножище, дівчисько, ніжність, злість, **милий**, бридкий, питоньки, струсонуті, уста, **баньки**, **жаба**, ластівка, шляпа, **сонцеликий**, оченята, прездоровий, орел, бурчати, чкурнути, ненависть.

Виділені слова ввести у речення, визначити їхній стилістичний колорит.

В-31

1. Що таке гіпербола, літота? Наведіть приклади. З якою стилістичною метою вони вживаються у текстах?

2. Що вивчає фразеологічна стилістика? В яких стилях, жанрах мови найчастіше використовуються крилаті вислови та афоризми? Наведіть їх приклади.

3. Прочитайте текстові зразки. Як називається кожна із наявних стилістичних фігур? З якою метою автор використав питальні речення? Як інші стилістичні фігури впливають на емоційне забарвлення художнього тексту?

1. Один у другого питаєм: Нащо нас мати привела? Чи для добра? Чи то для зла? Нащо живем? Чого бажаєм? 2. Мій краю прекрасний, розкішний, багатий, хто тебе не мучив? 3. Я не Ганна, не наймичка, я... Та й оніміла [...] Зомлів Марко й земля задрижала. Прокинувся... До матері – а мати вже спала (З творів Т. Шевченка). 4. Людино, людино, людино, людино! Збери себе воєдино (Л. Костенко). 5. Ви знаєте, що звалося війною? Тоді війною звали братовбивство... (Л. Українка). 6. О часи, о звичаї! (Ціцерон).

Додаток В

ЗРАЗКИ ТЕКСТІВ ДЛЯ СТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Коли це на луці де взялась дівчина... квітки рве...

Ось баба Пріська:

– Та й пий же, матінко, – підвелась і гука: – Дівчино, винеси відерця нам!

Дівчина так швиденько травою-травою до хати, вхопила – несе. Баба й каже:

– От спасибі, доню, дай же я витягну.

А вона:

– Я сама, я сама... я за людьми так скучила.

Взяла ключ, тягне. І така – боса, в керсетині в латаній, в платочку в старенькому, а гарненька така – брівки чорненькі, оченята карі, худенька...

Витягла й підносить, і так покірливо:

– Здорові пийте.

– Спасибі, доню, дай, Боже, здоров'ячка тобі! – дякує баба, а далі: – Як же тебе звать, доню?

– Марина.

– Хай же тобі, Маринко, Господь пошле чоловічка доброго.

А баба Омельчиха:

– То ще поки пошле, а то ось і є він, – та й моргнула на Василя, – ось ми, каже, за хлопця за цього й візьмем її.

Дівчина почервоніла-почервоніла та й очі в землю.

А Василь:

– У неї, мабуть, є й без мене... А є ж... хлопець?

Дівчина нічого. Потім так тихенько:

– Не-ма... – та спідлоба зирк-зирк на Василя.

(А. Тесленко)

Любий Михайлику!

Спасибі тобі за такий милий лист, ти таки, я бачу, статкуеш*. Ти кажеш, ніби від мого листа вільнішим духом повіяло, – може! Дай то, Боже! Але якщо правда, що тут, у сій стороні, я почувую себе якось вільніше, то знов же ніколи і ніде я не почувала так доткливо**, як тяжко носити кайдани і як дуже ярмо намулило мені шию. Не знаю, чи коли вдома були в мене такі години тяжкої, гарячої, гіркої туги, як тут, у вільнішому краю. Мені не раз

видається (ти знаєш, як розвита у мене «образна» думка, – отже, не здивуєш), мені видається, що на руках і на шиї у мене видно червоні сліди, що понатирали кайдани та ярмо неволі, і всі бачать тії сліди, і мені сором за себе перед вільним народом. Бачиш, у мене руки в кайданах, але серце й думка вільні, може, вільніші, ніж у сих людей, тим-то мені так гірко, і тяжко, і сором. Як приїду знов на Україну, то, певне, мене ще гостріше дійматиме, і страчу я останній спокій, який там у мене ще був; та дарма, я о тім не журюся! Не про спокій треба нам тепер дбати. Я тут, по твоїй раді, усе приглядаюся та прислухаюся, та воно і не тяжко, бо хоч би й не хотів, то побачиш і почувеш, що діється в тутешньому світі. Тепер, звичайно, гаряча справа тут для всіх – се вибори, вибори і вибори. Де не поткнись, то все про їх почувеш.

(З листа Лесі Українки до брата Михайла з Відня 1891 р.)

**Старанно працюєш.*

*** Дошкульно, вражаюче.*

Лазери

Лазери належать до класу приладів, які в техніці об'єднані спільною назвою «генератор». Різні типи генераторів призначені для перетворення одного виду енергії в інший або для видозмінення енергії. Так, генератор змінного струму перетворює механічну енергію обертання ротора машини в електричну енергію змінного струму. Інший приклад – видозмінення потоку енергії за допомогою лампового генератора, який застосовується в радіотехніці. Цей генератор перетворює змінний струм низької частоти в змінний струм високої частоти.

Лазери – генератори для перетворення різних видів енергії в когерентне, монохроматичне випромінювання у видимій або близьких до неї ділянках спектра.

Назва «лазер» складається з початкових літер англійських слів light amplification by stimulated emission of radiation (підсилення світла за допомогою вимушеного випромінювання). Така назва відображає принцип роботи генератора. У вітчизняній літературі лазер найчастіше називають оптичним квантовим генератором (ОКГ) або, іноді, генератором світла, що виразніше говорить про призначення приладу. Ми ознайомимося з основними типами лазерів, які поділяються на:

- твердотілі лазери на основі прозорих люмінесцентних кристалів і стекол;
- рідинні – на розчинах хімічних елементів і їх сполук;
- напівпровідникові – на основі кристалічних напівпровідників;
- газові, в яких активним середовищем є гази, газові суміші і пара металів.

З цього переліку видно, що як активне, середовище застосовуються речовини в усіх трьох агрегатних станах.

Останніми роками випущено багато різних типів лазерів та їх модифікацій.

(В. Висоцький)

Інструкція з охорони праці № _____ ДЛЯ БУХГАЛТЕРА

1. Загальні положення

1.1. За порушення (невиконання) вимог нормативних актів про охорону праці працівник залучається до дисциплінарної, а у відповідних випадках – матеріальної та кримінальної відповідальності в порядку, встановленому законодавством.

1.2. На робочому місці працівник отримує первинний інструктаж з охорони праці та проходить: стажування, навчання пристрою і правил експлуатації використовуваного устаткування. Повторний інструктаж з охорони праці на робочому місці працівник повинен проходити один раз на півроку.

1.2. Працівник зобов'язаний дотримуватися правил внутрішнього розпорядку, режиму праці і відпочинку, дотримуватися інструкції з охорони праці при роботі на комп'ютерах.

1.3. Працівник зобов'язаний знати та дотримуватися правил особистої гігієни [...].

1.4. Забороняється зберігати на своєму робочому місці пожежо- та вибухонебезпечні речовини.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Підготувати робоче місце для безпечної роботи:

- Перевірити оснащеність робочого місця, справність обладнання, електропроводки на видимі пошкодження. При несправності повідомити безпосередньому керівникові.

- Перевірити зовнішнім оглядом достатність освітлення і справність вимикачів і розеток.

- Звільнити робоче місце від сторонніх предметів.

3. Вимоги безпеки під час роботи

3.1. Виконувати тільки ту роботу, по якій пройшов навчання, інструктаж з охорони праці.

3.2. Не доручати свою роботу стороннім особам.

3.3. Під час знаходження на робочому місці працівники не повинні здійснювати дії, який можуть спричинити за собою нещасний випадок [...].

3.4. Дотримуватися правил переміщення в приміщенні і на території відділу освіти, користуватися тільки встановленими проходами. Не захаращувати встановлені проходи.

3.5. Зберігати документацію в шафах бухгалтерії, вчасно передавати до архіву [...].

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

4.1. Провести прибирання робочого місця.

4.2. Перевірити протипожежний стан кабінету.

4.3. Закрити вікна, світло, вимкнути кондиціонер і пілот, закрити двері

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

5.1. В аварійній обстановці слід сповістити про небезпеку оточуючих людей і діяти відповідно до плану ліквідації аварій.

5.2. У разі виникнення спалаху або пожежі, необхідно негайно повідомити про це в пожежну частину, окриком попередити оточуючих людей і вжити заходів для гасіння пожежі.

5.3. У випадках травмування і несправностей в устаткуванні працівник негайно припиняє роботу і повідомляє своєму безпосередньому начальникові про те, що трапилось, надає собі або іншому працівнику першу долікарську допомогу, за необхідності викликає швидку допомогу.

5.4. У ситуаціях, які загрожують життю та здоров'ю – покинути небезпечну ділянку.

Розробив _____

Погоджено _____

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про освіту

Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Законодавство України про освіту

Законодавство України про освіту базується на Конституції України (254к/96-ВР) і складається з цього Закону, інших актів законодавства України.

Стаття 2. Завдання законодавства України про освіту

Завданням законодавства України про освіту є регулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки громадян України.

Стаття 3. Право громадян України на освіту

1. Громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин. Це право забезпечується:

розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти;

відкритим характером навчальних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина;

різними формами навчання – очною, вечірньою, заочною, екстернатом, а також педагогічним патронажем.

2. Держава здійснює соціальний захист вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів та інших осіб незалежно від форм їх навчання і типів навчальних закладів, де вони навчаються, сприяє здобуттю освіти в домашніх умовах.

3. Для одержання документа про освіту громадяни мають право на державну атестацію.

4. Іноземці, особи без громадянства здобувають освіту в навчальних закладах України відповідно до чинного законодавства та міжнародних договорів.

{Частина четверта статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5460-VI (5460-17) від 16.10.2012}

1. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівне з громадянами України право на освіту.

{Статтю 3 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом N 5290-VI (5290-17) від 18.09.2012}

Якби нас вчили так, як треба...

Отож, педагогіка. Чи потрібна вона нашому приватизованому, варваризованому, комп'ютерно-«макдональдизованому» суспільству? Чи потрібні йому «старі корогви» вічних донкіхотів – Яна Амоса Коменського, Жан-Жака Руссо, Йогана Генріха Песталоцці, Адольфа Дістервега, Григорія Сковороди, Януша Корчака, Антона Макаренка, Григорія Ващенко, Василя Сухомлинського і, власне, Костянтина Ушинського?

«Інформатизоване» покоління, твердять фахівці, через деформацію його духовного світу не зможе адекватно сприймати національну культурну спадщину, втілену в літературі і мистецтві. Гомо сапієнс перетвориться на гомо інформатикуса, і нинішні дідусі та бабусі, виховані на книжках, незабаром спілкуватимуться зі своїми онуками, як з інопланетянами.

Чи готова до цього нинішня школа, що агонізує в нескінченних реформах? Знижується рівень освіти, балові дисципліни розпилюються в мозаїці надуманої багатопредметності. Повноцінну освіту, раніше доступну практично для всіх, заганяють до резервацій «елітарної школи» – для «верхніх десяти тисяч». Освіта ж у масовій школі зводиться до мінімуму.

Тільки декларується необхідність світоглядного наповнення навчання, а на практиці школярів націлюють на вузькопрагматичний, приземлений, споживацький підхід до життя.
(З газети)

Сідало сонечко в сизо-червоні хмари; мов шматки розірваної ганчірки, висіли вони над горою, а зверху їх гоготіло червоне зарево. Коли зарево блідніло-зменшалося, хмари, мов живі страховища, роздimalися-піднімалися – і щось страшне бубоніли, блимаючи огненними очима. Ніч чорною марою налягла на землю – і зорі не хотіли їй звеселити. Темно, душно, парно, як буває душно і парно літньої ночі перед дощем. Ось і він не забарився... Шкваркнула блискавиця, обвиваючи огненным поясом тюрму, і спустилася стрілою у яр; гогонула земля, тіпаючи на своїх широких грудях, як пір'їну, здоровенні палати, височенні церкви і невеличкі хати; зацокотали шибки у вікнах; загуло-зашуміло в повітрі... Дощ, як з відра, линув на землю – і зразу покрив її калюжами. Побігли швидко, мов ящірки, патьоки з гір, стрибаючи на переступах, в'ючись гадюками по ровах, щось глухо булькочучи, грізно пінючі; зашуміла вода на низині, шукаючи виходу, і, не знаходячи, щось булькотала своїм бульбашковим язиком, наче сердилася...

(П. Мирний)

Мово рідна! Ти ж – як море – безконечна, могутня, глибинна. Котиш і котиш хвилі своїх лексиконів, а їх немає кінця краю.

Красо моя! В тобі мудрість віків, і пам'ять тисячоліть, і зойк матерів у годину лиху, і переможний гук лицарів у днину побідну, і пісня серця дівочого в коханні своїм, і крик новонародженого в тобі, мово, неосяжна душа народу – його щирість і щедрість, радощі й печалі, його труд, і піт, і кров, і сміх, і безсмертя його.

Арфо серця мого! Люблю зажуру пісень твоїх, і невмирущий оптимізм гумору твого, і музику слів твоїх. Скарбе мій єдиний, з тобою я найбагатший і наймогутніший у світі, без тебе перекотиполе, що його вітер несе у сіру безвість, у млу небуття.

Твердине моя, і захисток, і гордість, і розрада в годину смутку. Люблю тебе і в гніві, коли ти клекочеш, як вулкан, і гримиш громами на ворогів, і вбити можеш словом єдиним, як блискавкою. Люблю і твою ніжність, ласкавість, лагідність, коли ти одним-однісіньким словом зігріваєш, мов сонце, і підносиш над хмарами

не українці.

(О. Орач)

Символ віри

Вірую в єдиного Бога Отця Вседержителя, Творця неба і землі, всього видимого та невидимого. І в єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, Єдинородного, від Отця родженого перед усіма віками – світло від світла, Бога істинного від Бога істинного, родженого, несотвореного, єдиносущного з Отцем, що через нього все сталося. Заради нас людей, і нашого ради спасення зійшов Він з небес, і воплотився з Духа Святого та Марії Діви, і стався чоловіком. І був розп'ятий за нас за Понтія Пілата, і страждав, і був похований, і воскрес у третій день, за Писаннями. І вознісся на небеса, і сидить праворуч Отця. І вдруге прийде зо славою судити живих і мертвих, Його ж бо Царству не буде кінця. І в Духа Святого, Господа животворящого, що від Отця (і Сина) ізоходить, що з Отцем і Сином рівнопоклоняємий і рівнославимий, він бо говорив через пророків. В єдину святу, соборну й апостольську Церкву. Ісповідую єдине хрещення на відпущення гріхів. Очікую воскресення мертвих і життя будучого віку. Амінь.

(Молитовник)

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (практичний модуль)

**Навчально-методичний посібник
для студентів-філологів
закладів вищої освіти
(скорочений курс)**

Укладачі: І. І. Коломієць, В. О. Шиманська

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 03.11.2020 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 7,55

Тираж 100 прим. Замовлення № 2557

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Садова, 2

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavisadova@gmail.com